

Istorie

Clasa a VII-a

María Ochescu

art Klett

Acest manual școlar este proprietatea Ministerului Educației Naționale.

Acest manual școlar este realizat în conformitate cu *Programa școlară aprobată prin Ordinul ministrului Educației Naționale nr. 3393/28.02.2017*.

116.111 – numărul de telefon de asistență pentru copii

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

Istorie

Clasa a VII-a

Maria Ochescu

Manualul școlar a fost aprobat de Ministerul Educației Naționale prin ordinul de ministru nr. 3165/03.02.2020.

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital, și este transmisibil timp de patru ani școlari, începând din anul școlar 2019 – 2020.

Inspectoratul Școlar

Școala/Colegiul/Liceul

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

* Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: **nou, bun, îngrijit, neîngrijit, deteriorat.**

- Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. SILVIU MILOIU, Universitatea Valahia din Târgoviște
Prof. gradul I MIHAI STAMATESCU, Școala Alethea, București

Redactor-șef: Roxana Jeler

Redactor: Mihaela Preda

Corector: Theodor Zamfir

Design: Faber Studio

Tehnoredactor: Ionuț Bănuță

Cartograf: Gabriel Simion

Activități digitale interactive și platformă e-learning: Learn Forward Ltd. Website: <https://learnfwd.com>

Înregistrări și procesare sunet: ML Systems Consulting

Voce: Camelia Pintilie

Credite foto și video: Dreamstime, Shutterstock, Science Photo Library, Wikimedia Commons

ISBN 978-606-076-437-3

Pentru comenzi vă puteți adresa Departamentului Difuzare

C.P. 12, O.P. 63, cod poștal 014880, sector 1, București

Telefoane: 021.796.73.83, 021.796.73.80

Fax: 021.369.31.99

www.art-educational.ro

Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate Editurii Art Klett.

Nicio parte a acestei lucrări nu poate fi reproducă, stocată ori transmisă, sub nicio formă

(electronic, mecanic, fotocopiare, înregistrare sau altfel), fără acordul prealabil scris al Editurii Art Klett.

© Editura Art Klett SRL, 2022

Deșteaptă-te, române!

Versuri: Andrei Mureșanu

Muzica: Anton Pann

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!“ strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

Ce cuprinde manualul?

Acest manual cuprinde:

- a **varianta tipărită**, realizată într-un volum imprimat;
- b **varianta digitală**, cu un conținut similar celei tipărite, care oferă, în plus, activități multimedia de învățare și contribuie astfel la o mai bună înțelegere a conținutului disciplinei (accesibilă pe platforma www.manuale.edu.ro).

Ce propune acest manual?

Manualul de istorie pentru clasa a VII-a propune o manieră modernă de abordare didactică a conținutului disciplinei, care vizează asigurarea unui echilibru între dezvoltarea dimensiunilor cognitive și dezvoltarea dimensiunii atitudinal-valorice ale elevilor de gimnaziu.

La nivel cognitiv, faptele istorice sunt accesibile atât direct, cât și prin intermediul surselor istorice, urmărindu-se dezvoltarea de modele interpretative, familiarizarea cu descrierea și interpretarea faptelor și a proceselor istorice pornind de la sursele istorice, dezvoltarea capacităților analitice și de gândire critică.

La nivelul elementelor atitudinal-valorice, accentul este pus pe diversitate (culturală, socială, politică, de gen etc.) și pe acceptarea și valorizarea acestora.

Manualul este structurat în 4 unități de învățare

U1 Lumea la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea

- Unitate 1
- Unitate 2
- Unitate 3
- Unitate 4
- Unitate 5
- Unitate 6
- Unitate 7
- Unitate 8
- Unitate 9
- Unitate 10
- Unitate 11
- Unitate 12
- Unitate 13
- Unitate 14
- Unitate 15
- Unitate 16
- Unitate 17
- Unitate 18
- Unitate 19
- Unitate 20
- Unitate 21
- Unitate 22
- Unitate 23
- Unitate 24
- Unitate 25
- Unitate 26
- Unitate 27
- Unitate 28
- Unitate 29
- Unitate 30
- Unitate 31
- Unitate 32
- Unitate 33
- Unitate 34
- Unitate 35
- Unitate 36
- Unitate 37
- Unitate 38
- Unitate 39
- Unitate 40
- Unitate 41
- Unitate 42
- Unitate 43
- Unitate 44
- Unitate 45
- Unitate 46
- Unitate 47
- Unitate 48
- Unitate 49
- Unitate 50
- Unitate 51
- Unitate 52
- Unitate 53
- Unitate 54
- Unitate 55
- Unitate 56
- Unitate 57
- Unitate 58
- Unitate 59
- Unitate 60
- Unitate 61
- Unitate 62
- Unitate 63
- Unitate 64
- Unitate 65
- Unitate 66
- Unitate 67
- Unitate 68
- Unitate 69
- Unitate 70
- Unitate 71
- Unitate 72
- Unitate 73
- Unitate 74
- Unitate 75
- Unitate 76
- Unitate 77
- Unitate 78
- Unitate 79
- Unitate 80
- Unitate 81
- Unitate 82
- Unitate 83
- Unitate 84
- Unitate 85
- Unitate 86
- Unitate 87
- Unitate 88
- Unitate 89
- Unitate 90
- Unitate 91
- Unitate 92
- Unitate 93
- Unitate 94
- Unitate 95
- Unitate 96
- Unitate 97
- Unitate 98
- Unitate 99
- Unitate 100

U2 Lumea interbelică: o lume în schimbare

- Unitate 1
- Unitate 2
- Unitate 3
- Unitate 4
- Unitate 5
- Unitate 6
- Unitate 7
- Unitate 8
- Unitate 9
- Unitate 10
- Unitate 11
- Unitate 12
- Unitate 13
- Unitate 14
- Unitate 15
- Unitate 16
- Unitate 17
- Unitate 18
- Unitate 19
- Unitate 20
- Unitate 21
- Unitate 22
- Unitate 23
- Unitate 24
- Unitate 25
- Unitate 26
- Unitate 27
- Unitate 28
- Unitate 29
- Unitate 30
- Unitate 31
- Unitate 32
- Unitate 33
- Unitate 34
- Unitate 35
- Unitate 36
- Unitate 37
- Unitate 38
- Unitate 39
- Unitate 40
- Unitate 41
- Unitate 42
- Unitate 43
- Unitate 44
- Unitate 45
- Unitate 46
- Unitate 47
- Unitate 48
- Unitate 49
- Unitate 50
- Unitate 51
- Unitate 52
- Unitate 53
- Unitate 54
- Unitate 55
- Unitate 56
- Unitate 57
- Unitate 58
- Unitate 59
- Unitate 60
- Unitate 61
- Unitate 62
- Unitate 63
- Unitate 64
- Unitate 65
- Unitate 66
- Unitate 67
- Unitate 68
- Unitate 69
- Unitate 70
- Unitate 71
- Unitate 72
- Unitate 73
- Unitate 74
- Unitate 75
- Unitate 76
- Unitate 77
- Unitate 78
- Unitate 79
- Unitate 80
- Unitate 81
- Unitate 82
- Unitate 83
- Unitate 84
- Unitate 85
- Unitate 86
- Unitate 87
- Unitate 88
- Unitate 89
- Unitate 90
- Unitate 91
- Unitate 92
- Unitate 93
- Unitate 94
- Unitate 95
- Unitate 96
- Unitate 97
- Unitate 98
- Unitate 99
- Unitate 100

Structura unei unități de învățare

- **Lecția** organizează atomizat conținuturile din programă, oferind profesorului mai multe variante de formulare a discursului didactic, în funcție de opțiunile personale, precum și de caracteristicile grupului de elevi cărui i se adresează.
- **Studiul de caz** se axează pe învățarea prin descoperire, pe baza surselor – în unele cazuri, o aprofundare a temelor/subiectelor lecției, iar în altele, element de conținut distinct.
- **Patrimoniu** prezintă o serie de bunuri spirituale, culturale etc. care aparțin omenirii, elemente de moștenire culturală specifice epocii și problematicii istorice abordate.
- **Dosar** – **Istoria în viața mea** lansează provocări de tip civic din perspectiva educației pentru drepturile omului, pentru diversitate, pentru dimensiunea de gen etc.
- **Trusa cu instrumente** – scheme de utilizare a unor metode de învățare activă
- **Recapitulare** – schema conceptuală a unității de învățare structurată pe lecții, în care sunt asociate și elemente ale studiilor de caz
- **Autoevaluare** – sarcini asociate unor competențe pe problematica unității de învățare, însoțite de grila de autoevaluare, pe trei niveluri: suficient, bine și foarte bine
- **Evaluare** – set de itemi de evaluare obiectivi, semiobiectivi, subiectivi, însoțiți de baremul de notare (100 de puncte)

Structura unei lecții

- **Provocare** – prezentarea unei caricaturi/afiş pentru stimularea interesului, pretext de lansare a unor întrebări care să orienteze demersul cognitiv al lecției
- **Repere cronologice** – date cu un caracter orientativ, menite să asigure o mai bună receptare și înțelegere a timpului istoric
- **Mă informez** – textul-suport al lecției, organizat pe unități de conținut, care marchează ideile-cadru ale lecției și sistematizează conținuturile în logica fenomenului istoric
- **Dicționar** – explicarea conceptelor esențiale ale lecției
- **Aplic** – surse (texte, hărți, scheme, ilustrații etc.) însoțite de sarcini și întrebări, cu rolul de a consolida, extinde, aprofunda informațiile din textul-suport, de a forma și exersa competențe, de a genera situații-problemă, de a face legătura cu viața cotidiană, de a exersa gândirea critică și de a solicita emiterea de judecăți de valoare

Cum este organizat manualul?

Organizat pe unități de învățare, manualul satisface câteva exigențe:

- prezentarea conținuturilor este bazată pe logica fenomenului istoric (repere spațio-temporale, surse), a demersului didactic frontal și individual (aplicații, ateliere, teme de reflecție, proiecte, mape, teme de sinteză, evaluări sumative și formative, autoevaluări etc.) și pe adecvarea la competențele specifice vizate spre formare/dezvoltare;
- se raportează la experiența cotidiană de cunoaștere a copiilor de 12 – 13 ani;
- conținuturile propuse spre studiu solicită abordări inter- și transdisciplinare (geografie, religie, literatură, desen, muzică etc);
- conținuturile sunt deschise abordării graduale pe niveluri de dificultate, precum și altor dezvoltări, în funcție de particularitățile grupului de elevi.

Cum sunt marcate activitățile multimedia interactive de învățare (AMII)?

Activitate statică, de ascultare activă și observare dirijată a unei imagini semnificative

Activitate animată (filmuleț sau scurtă animație)

Activitate interactivă, de tip exercițiu sau joc, în urma căreia elevul are feedback imediat

U3 Lumea în război

U4 Lumea postbelică

Structura unui studiu de caz

- **Conexiuni** – abordare explicită inter- și transdisciplinară, prin corelarea cu demersuri specifice altor discipline, în vederea clarificării problematicii istorice prezentate în lecție din cât mai multe perspective
- **Vocile trecutului** – surse-text, opinii, relatări ale unor personalități ale epocii despre evenimentele prezentate în lecție. Lectura și analiza critică a acestora contribuie la întregirea imaginii create prin parcurgerea lecției.
- **Rețin** – sinteza conținuturilor lecției în idei-cheie
- **Atelier** – propuneri de activități cu caracter practic-aplicativ, care vizează exersarea de competențe în contexte noi, în forme individuale sau de grup
- **Flash** – cerință care permite formularea unei concluzii asupra lecției sau a unui răspuns în strânsă legătură cu provocarea lansată la începutul lecției

- **Introducere** – cadrul istoric al problematicii/aspectului tratat în studiu
- **Mă informez** – prezentare punctuală a aspectelor relevante ale problematicii abordate
- **Descopăr** – grupaj de surse de tip diferit, însoțite de scurte prezentări, în completarea textului studiului prin prezentarea altor elemente/aspecte. Cerințele asociate fiecărei surse ajută la extragerea informației relevante și formează/exersează competențe diverse.
- **Analiză de detaliu** – vizează cu precădere formarea de competențe (lucrul cu sursa istorică), orientând punctual demersul didactic (se pleacă de la un detaliu al sursei și, prin analiză, se desprind aspecte relevante ale problematicii); sunt exersate cu precădere gândirea inductivă/deductivă.
- **Activități complementare** (proiect/investigație/dezbatere/interviu) – urmăresc, prin activitățile/sarcinile propuse, să dezvolte competențele formate prin intermediul studiului de caz.

UNITATEA 1

Lumea la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea

- 10 **Lecția 1:** Marile alianțe politico-militare în lume
- 14 **Lecția 2:** Primul Război Mondial. Evoluția alianțelor. Fronturi de luptă
- 18 **Studiu de caz:** Revoluția industrială și războiul. Noul armament și victimele acestuia
- 20 **Studiu de caz:** Viața în tranșee și frontul de acasă
- 22 **Studiu de caz:** România și Primul Război Mondial
- 24 **Lecția 3:** Tratatul de pace. Noua hartă a Europei
- 28 **Patrimoniu:** Monumente ale eroilor din Primul Război Mondial
- 30 **Dosar:** Istoria în viața ta
- 32 **Trusa cu instrumente:** Explorarea resurselor istorice: analiza unei imagini, citirea unei hărți istorice, realizarea unui proiect, a unui portofoliu sau a unei mape tematice
- 33 **Recapitulare**
- 34 **Autoevaluare**
- 35 **Evaluare sumativă**

UNITATEA 2

Lumea interbelică: o lume în schimbare

- 38 **Lecția 1:** Viața cotidiană. Lumea urbană și rurală
- 42 **Studiu de caz:** Femeia în viața publică
- 44 **Studiu de caz:** Cinematograful – artă și industrie
- 46 **Studiu de caz:** Crize economice
- 48 **Lecția 2:** Cetățean și stat în democrație și în totalitarism
- 52 **Studiu de caz:** Un model democratic – SUA
- 54 **Studiu de caz:** Comunismul. Nazismul
- 56 **Patrimoniu:** Noi forme de exprimare artistică: Curentul DADA
- 58 **Dosar:** Istoria în viața ta
- 60 **Trusa cu instrumente:** Explorarea resurselor istorice: realizarea unui organizator grafic, analiza unui document, realizarea unei fișe biografice a unei personalități istorice, realizarea unui afiș
- 61 **Recapitulare**
- 62 **Autoevaluare**
- 63 **Evaluare sumativă**

Competențe generale

1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor și reprezentărilor despre timp și spațiu
2. Utilizarea critică și reflexivă a limbajului de specialitate și a surselor istorice
3. Manifestarea comportamentului civic prin valorificarea experienței istorice și a diversității socio-culturale
4. Folosirea autonomă și responsabilă a instrumentelor necesare învățării permanente

UNITATEA 3 Lumea în război	66	Lecția 1: Relațiile internaționale. Agresiunea statelor totalitare
	70	Lecția 2: Al Doilea Război Mondial
	74	Studiu de caz: Noile mijloace de distrugere a oamenilor
	76	Studiu de caz: Viața pe front și pe frontul de acasă
	78	Studiu de caz: Holocaustul
	80	Patrimoniu: Mărturii despre război
	82	Dosar: Istoria în viața ta
	84	Trusa cu instrumente: Explorarea resurselor istorice: analiza unei fotografii, organizarea unei dezbateri, realizarea unui studiu de caz, organizarea unui joc de rol
	85	Recapitulare
	86	Autoevaluare
87	Evaluare sumativă	

UNITATEA 4 Lumea postbelică	90	Lecția 1: Reconstrucție și dezvoltare. Viața cotidiană
	94	Studiu de caz: Declarația universală a drepturilor omului
	96	Studiu de caz: Protestul tinerei generații
	98	Lecția 2: Democrație versus comunism. Războiul Rece (1945 – 1991)
	102	Lecția 3: Uniunea Europeană: principii de organizare și funcționare
	106	Lecția 4: Lumea contemporană. Globalizarea
	110	Studiu de caz: Noile forme de divertisment – jocurile și tehnologia. Consecințe
	112	Studiu de caz: Terorismul
	114	Studiu de caz: Migrații în lumea contemporană
	116	Patrimoniu: Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință, Cultură
	118	Dosar: Istoria în viața ta
	120	Trusa cu instrumente: Explorarea surselor istorice: realizarea unei argumentări, crearea unei hărți conceptuale, realizarea unei investigații și a unui eseu
	121	Recapitulare
	122	Autoevaluare
	123	Evaluare sumativă
124	Glosar	

Competențe specifice

- 1.1. Utilizarea coordonatelor de timp și spațiu în prezentarea faptelor și proceselor istorice
- 1.2. Compararea faptelor/proceselor istorice din perspectivă temporală și spațială
- 2.1. Folosirea surselor istorice în vederea descoperirii elementelor de continuitate și schimbare în procesele istorice
- 2.2. Explorarea surselor istorice prin utilizarea instrumentelor specifice gândirii critice
- 3.1. Determinarea relațiilor dintre personalitățile și grupurile umane în desfășurarea faptelor istorice
- 3.2. Prezentarea unor elemente de continuitate și schimbare în evoluția sistemului de valori
- 4.1. Realizarea unor proiecte individuale sau de grup prin utilizarea resurselor multimedia
- 4.2. Aplicarea unor tehnici de muncă intelectuală care valorizează cooperarea, disciplina și perseverența
- 4.3. Folosirea perspectivelor multiple și a capacităților de analiză critică pentru luarea deciziilor pe bază de argumente și dovezi pertinente

U1

Lumea la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea

Lecția 1	10	Marile alianțe politico-militare în lume
Lecția 2	14	Primul Război Mondial. Evoluția alianțelor. Fronturi de luptă
Studiu de caz	18	Revoluția industrială și războiul. Noul armament și victimele acestuia
Studiu de caz	20	Viața în tranșee și frontul de acasă
Studiu de caz	22	România și Primul Război Mondial
Lecția 3	24	Tratatele de pace. Noua hartă a Europei
Patrimoniul	28	Monumente ale eroilor din Primul Război Mondial
Dosar	30	Istoria în viața ta
Trusa cu instrumente	32	Explorarea resurselor istorice: analiza unei imagini, citirea unei hărți istorice, realizarea unui proiect, a unui portofoliu sau a unei mape tematice
Recapitulare	33	
Autoevaluare	34	
Evaluare sumativă	35	

Fabrică britanică de muniție din timpul Primului Război Mondial, în care femeile erau principala forță de muncă, în lipsa bărbaților plecați pe front

Chateau-Thierry, Franța, iulie 1918. Femei și copii părăsind beciurile în care stătuseră ascunși, după ce aliații au eliberat orașul

Marile alianțe politico-militare în lume

Prea tare,
caricatură de Eugenio Colmo
supranumit „Golia”, 1915

REPERE CRONOLOGICE

1868 – 1912

era Meiji (Japonia)

1870 – 1871

războiul franco-prusac

1882

crearea

Puterilor Centrale

1883

aderarea României

la Puterile Centrale

1891 – 1907

crearea Antantei

1895

războiul chino-japonez

1905

războiul ruso-japonez

Provocare

Caricatura alăturată îl înfățișează pe Wilhelm al II-lea, împăratul Germaniei, încercând să înghită întreaga lume. Caricatura evocă apetența acestui conducător pentru război și cucerire, cauza principală a Primului Război Mondial, iar impresia dată de grimasa pe care o face împăratul sugerează totodată și eșecul acestei încercări, Germania nereușind să-și ducă la îndeplinire intențiile de cucerire și reîmpărțire a lumii. Dar oare *numai Germania este responsabilă de izbucnirea Primului Război Mondial? Ce alte cauze au contribuit la declanșarea războiului? Ce interese ale statelor au generat marile alianțe politico-militare ale epocii?* Află răspunsul la această întrebare, precum și alte informații despre marile alianțe politico-militare care au precedat războiul din lecția care urmează.

Mă informez

Dominația europeană asupra lumii

La sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, europenii erau convingși de superioritatea civilizației lor. Dominau aproape întreaga lume, atât în plan economic, financiar, politic, cât și în plan cultural.

Economia europeană realiza două treimi din producția industrială a lumii, deținea 80% din flota comercială și peste 90% din capitalurile investite. Totodată, la sfârșitul secolului al XIX-lea, 50 de milioane de europeni emigraseră de pe continent în colonii din Asia, Africa și cele două Americi. Prin imperiul său colonial, în 1913, Europa domina o treime din glob. Importante surse de materii prime și piețe de desfacere pentru economia europeană, coloniile adoptaseră modul de viață european, limbile și religiile metropolelor.

În preajma anului 1900, cu excepția Etiopiei și a Liberiei, europenii controlau aproape tot continentul african prin colonii sau protectorate. Și Asia era sub dominație europeană – Rusia posedea Siberia, Asia Centrală și regiunea Caucaz, Regatul Unit, alături de alte teritorii, controla India (Perla coroanei britanice), iar Franța deținea Indochina. Cele mai mari imperii coloniale erau cel englez, cel francez și cel rus, urmate de cel portughez, spaniol și olandez. Cele mai sărace în resurse erau domeniile coloniale ale Germaniei și Italiei. Expansiunea colonială a statelor europene din a doua jumătate a secolului al XIX-lea a fost generată de creșterea demografică și de dinamismul economic.

Europa dezbinată

La cumpăna secolelor XIX – XX, Europa era marcată de multe contraste.

Sub aspect politic:

- în vest erau regimuri democratice, monarhii parlamentare (Regatul Unit) sau republici (Franța, Portugalia, Elveția);
- centrul și estul erau dominate de regimuri autoritare și autocratice (Imperiul German, cel Austro-Ungar și cel Rus);
- sud-estul Europei era divizat în state mici și purta amprenta dominației Imperiului Otoman.

Sub aspect economic:

- Europa occidentală era bogată și puternic industrializată, în timp ce restul Europei era sărac și predominant agrar;
- statele europene cunoșteau stadii diferite ale revoluției industriale, în unele dintre acestea fiind vizibile semnele celei de-a doua revoluții industriale;
- între statele europene se manifestau puternice conflicte de interese.

Germania, devenită prima mare putere economică a Europei, rivaliza cu Regatul Unit pentru colonii, cu Franța pentru provinciile Alsacia și Lorena și cu ambele pentru hegemonie politică și militară. Zona cea mai tensionată a Europei o reprezenta zona Balcanilor, unde interesele Austro-Ungariei se confruntau atât cu interesele Serbiei, sprijinite de Rusia, cât și cu cele ale Imperiului Otoman.

Noi puteri extraeuropene

Începând din 1900, dominația europeană a fost contestată de două noi puteri extraeuropene, SUA și Japonia. Disponând de imense resurse naturale, de o foarte consistentă forță de muncă asigurată de emigranții europeni și de o industrializare accentuată, Statele Unite au ajuns cea mai mare putere economică a lumii. Erau urmate îndeaproape de Japonia, care, în urma deschiderii către modernitate și lumea europeană în era Meiji (era luminii), era în curs de a deveni o putere asiatică și mondială. A început o politică externă activă, înfrângând China și Rusia.

Pacea lumii și marile alianțe politico-militare

Începutul secolului al XX-lea a fost marcat de lupta de constituire a noi zone coloniale și de dominație, precum și de exacerbare a sentimentului național. Pentru a-și susține dezvoltarea economică, Germania avea nevoie de noi colonii și promova expansiunea germanilor în lume. Rusia promova panslavismul. Franța viza revanșa pentru înfrângerea suferită în războiul din 1870 – 1871 și recuperarea provinciilor Alsacia și Lorena.

Marile puteri au declanșat pregătirile pentru război, înarmându-se și generând apariția unor noi arme. S-au constituit două blocuri politico-militare, care s-au înfruntat ulterior, în Primul Război Mondial: Puterile Centrale și Antanta. Alianța Puterile Centrale s-a constituit în 1882, din Germania, Austro-Ungaria și Italia, la inițiativa cancelarului german Otto von Bismarck. Avea inițial scop defensiv, fiind prevăzută pentru cazul în care Franța ar fi atacat unul dintre membri, iar ceilalți ar fi trebuit să intervină și să declare război Franței. Antanta s-a constituit progresiv, între 1891 și 1907, din Franța, Regatul Unit și Rusia.

În 1883, în condițiile deteriorării relațiilor cu Rusia, România a aderat la Puterile Centrale. Alianța cu caracter defensiv a rămas secretă celei mai mari părți a clasei politice și a opiniei publice românești.

DICȚIONAR

democrație

formă de organizare și de conducere politică a societății, care proclamă suveranitatea poporului; formă de guvernare a statului, bazată pe separația puterilor, pe votul universal și un sistem de drepturi și libertăți

panslavism

curent politic apărut în sec. XIX, care urmărea unirea într-un singur stat a tuturor popoarelor slave

regim autocratic

regim în care conducătorul are puteri nelimitate

regim autoritar

regim în care puterea este impusă; care refuză regulile democratice

Aplic

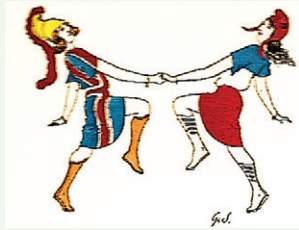
I. Harta lumii la începutul secolului al XX-lea

- 1 Identifică pe hartă domeniile coloniale ale statelor europene menționate în lecție.
- 2 Explică de ce această situație a generat conflicte și tensiuni între statele europene.
- 3 Enumeră, pe baza informațiilor din lecție, alte surse de tensiuni manifestate între statele europene la începutul secolului al XX-lea.

Harta lumii în jurul anului 1914

CONEXIUNI

Antanta Cordială,
carte poștală franceză, 1904

Dansul celor două personaje, Britannia și Marianne, simbolizează relațiile apropiate dintre Regatul Unit și Franța.

Antanta Cordială

Termenul francez *Entente Cordiale* (tradus prin *acord cordial*) a fost folosit, în 1844, pentru a desemna interesele comune ale Regatului Unit și Franței. Astăzi, termenul se referă în principal la a doua Antantă Cordială, și anume la acordul scris, parțial secret, semnat la Londra, în 8 aprilie 1904. Semnarea acordului a marcat sfârșitul unui mileniu de conflicte între cele două țări și începutul unei coexistențe pașnice. Totodată, Antanta Cordială, împreună cu alianța ruso-franceză și alianța anglo-rusă au alcătuit sistemul cunoscut sub numele de Antanta/ Tripla Înțelegere, alianță care a constituit tabăra învingătoare a Primului Război Mondial.

II. Formarea marilor alianțe politico-militare

Puterile Centrale (Tripla Alianță)	Antanta (Tripla Înțelegere)
1879 – încheierea unei alianțe între Germania și Austro-Ungaria	1891 – 1893 – acorduri între Franța și Rusia
1882 – aderarea Italiei la această alianță	1904 – Antanta Cordială, între Franța și Regatul Unit
1883 – aderarea României la alianță	1907 – acord între Rusia și Regatul Unit

- 1 Identifică pe o hartă a Europei statele componente ale celor două sisteme de alianță.
- 2 Realizează o friză cronologică a procesului de constituire a celor două alianțe, apoi prezintă oral procesul.
- 3 Explică, în trei fraze, motivul pentru care România a aderat la una dintre aceste alianțe.

III. Antanta și obiectivele ei

„Franța și Rusia, însuflețite de dorința comună de a păstra pacea și neavând alt scop decât acela de a face față nevoilor unui război de apărare, provocat de atacul Triplei Alianțe împotriva uneia sau alteia dintre ele, au căzut de acord asupra următoarelor:

1. Dacă Franța este atacată de Germania sau de Italia susținută de Germania, Rusia trebuie să-și angajeze toate forțele disponibile pentru a ataca Germania.

2. Dacă Rusia este atacată de Germania sau de Austria susținută de Germania, Franța trebuie să-și angajeze toate forțele disponibile pentru a înfrunta Germania.

Forțele trebuie angajate în întregime, cu toată viteza, pentru a obliga Germania să lupte în același timp și în Est, și în Vest.“

Extrase din Convenția militară franco-rusă, 1892

- 1 Identifică statele semnatare ale convenției.
- 2 Precizează scopul acestei convenții și analizează motivele care au stat la baza elaborării documentului.
- 3 Discutați în clasă despre situația problematică sugerată de fragmentul evidențiat. Care este cauza acesteia?

IV. Opinia publică și războiul

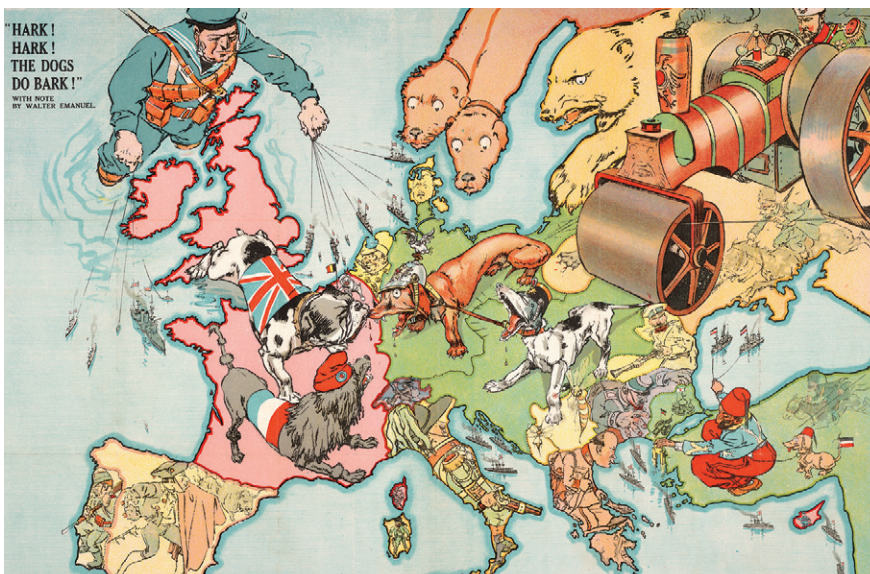
- 1 Apreciază, pe baza imaginii alăturate, interesul opiniei publice față de problema războiului. Ce trăiri crezi că resimt oamenii la vestea izbucnirii războiului?
- 2 Cum se explică interesul femeilor din imagine? Realizează un portofoliu în care să incluzi, pe parcursul întregului capitol, materiale informative privind implicarea femeilor în război.

Cetățenii Budapestei citind ziarul care anunța mobilizarea, 30 iulie 1914

V. Europa în anul 1914

Câinii războiului au fost eliberați în Europa, hartă satirică a Europei la începutul Primului Război Mondial, 1914

- 1 Analizează ilustrația și explică semnificația ei, după reperele *Trusei de instrumente* (p. 32).
- 2 Pornind de la ilustrație și folosind informațiile din lecție, scrie un text de 8 – 10 rânduri, intitulat *Europa în anul 1914*.

Rețin

- La începutul secolului al XX-lea, europenii dominau aproape întreaga lume. Dominația lor era exercitată în plan economic, financiar, politic, ideologic și cultural.
- Cele mai mari imperii coloniale erau cel englez, cel francez și cel rus, urmate de cel portughez, cel spaniol și cel olandez. Cele mai sărace erau domeniile coloniale ale Germaniei și Italiei.
- Spațiul european era marcat de contraste politice, economico-sociale și spirituale generatoare de tensiuni și conflicte.
- În spațiul din afara Europei au apărut noi puteri – SUA și Japonia.
- Pacea lumii era amenințată de lupta pentru reîmpărțire, exacerbarea sentimentului național, precum și de cursa înarmărilor.
- S-au constituit cele două blocuri politico-militare, care s-au înfruntat ulterior, în Primul Război Mondial: Puterile Centrale (Tripla Alianță) și Antanta (Tripla Înțelegere).
- În anul 1883, România a aderat la Puterile Centrale.

Atelier – dezbateri

Organizați-vă în echipe, fiecare reprezentând o țară europeană deținătoare de colonii (de exemplu: Regatul Unit, Franța, Olanda, Belgia, Germania, Italia, Rusia, Spania, Portugalia). Realizați, cu ajutorul surselor indicate de profesorul vostru, o listă a coloniilor deținute de fiecare dintre acestea în jurul anului 1900. Cu ajutorul unor piuneze colorate diferit, marcați pe o hartă politică a lumii de astăzi țări aflate în componența fostelor domenii coloniale ale țărilor reprezentate.

Organizați, pe baza acestei hărți, o dezbateri despre:

- spațiul istoric al domeniilor coloniale/istoricul constituirii lor;
- situația actuală a fostelor colonii;
- misiunea civilizatoare a europenilor în colonii, văzută de europeni/de coloniști;
- rolul coloniilor în generarea/desfășurarea Primului Război Mondial.

VOCILE
TRECUTULUI

„Relațiile cu Rusia sunt o problemă anevoioasă a politicii noastre externe. Nu urmărim să provocăm Rusia. Voim chiar să facem tot ce stă în putința noastră pentru a evita un război cu ea. Dar față de primejdia ce ne amenință din partea puternicei Rusii, avem nevoie de sprijinul Puterilor Centrale. [...] Deoarece primejdiile ce amenință România din partea Rusiei sunt mai serioase decât necazul și durerea pentru răul tratament al românilor din țările ungurești, România caută ocrotire și siguranță în Tripla Alianță.“

Carol I, despre alianța cu Puterile Centrale

Carol I, rege al României (1866 – 1914)

FLASH

Numai Germania este responsabilă de izbucnirea Primului Război Mondial?

Primul Război Mondial. Evoluția alianțelor. Fronturi de luptă

Afiș de propagandă francez

REPERE CRONOLOGICE

28 iunie 1914

atentatul de la Sarajevo

28 iulie 1914

Austro-Ungaria atacă
Serbia

6 – 9 septembrie 1914

prima luptă de la Marna

aprilie – decembrie 1915

bătălia de la Gallipoli

februarie – iulie 1916

bătălia de la Verdun

iulie – noiembrie 1916

lupta de pe Somme

24 iulie/6 august 1917 –

21 august/3 septembrie

1917

luptele de la Mărășești

25 octombrie/7 noiembrie

1917

revoluția bolșevică
din Rusia

11 noiembrie 1918

armistițiul de la Compiègne

Provocare

Afișul alăturat, al cărui titlu este *Împrumutând ultimele cartușe*, ilustrează o formă de implicare a populației civile în Primul Război Mondial: asigurarea armamentului pe front prin efortul depus de femei, copii și bătrâni în industria de război (producția de armament, dar și de echipamente și accesorii). Afișul înfățișează o fetiță și un bătrân oferind unui soldat o cutie cu muniție și conține îndemnul „Francezi, încă un efort!”, ceea ce sugerează mobilizarea armatei și a civililor deopotrivă în obținerea victoriei. Aspecte de acest tip au făcut ca Primul Război Mondial să fie un război diferit prin intensitatea și extinderea sa fără precedent – un *război total*. *Cât de corectă este această caracterizare? Răspunsul îl poți găsi în lecție și în studiile de caz care urmează.*

Mă informez

Războiul total

Războiul a avut caracter mondial, prin participarea a 28 de state din Europa și din afara acesteia. A fost însă și un război național, susținut cu entuziasm de soldații și de cea mai mare parte a populației fiecărui stat implicat, entuziasm alimentat printr-o puternică propagandă de război, care promova patriotismul și ura față de inamic. Participarea la lupte a aproximativ 70 de milioane de soldați a făcut din acest război un război de masă. Războiul a afectat deopotrivă și viața din spatele frontului, aceasta fiind marcată de numeroase lipsuri, dese bombardamente asupra orașelor și a fabricilor de armament, de implicarea populației civile (femei și copii) în susținerea efortului de război prin preluarea sarcinilor bărbaților plecați pe front.

A fost totodată un război tehnologic și tactic. S-au folosit arme noi: aparate de zbor, submarine, tancuri, mitraliere, grenade de mână, gaze toxice, luptele purtându-se pe uscat, pe apă, subacvatic și în aer. Sub aspect tactic, s-au purtat tipuri diferite de război: de poziție, de manevră (de mișcare), de uzură. Războiul mondial a fost și un război al resurselor, angajând un efort economic imens. Războiul putea fi câștigat de acea parte care putea mobiliza pe front cât mai mult armament și muniție.

Declanșarea războiului. Evoluția taberelor

Pe fondul tensiunilor și al crizelor politice, atentatul produs la Sarajevo, în vara anului 1914, asupra arhiducelui Franz Ferdinand, moștenitorul tronului Austro-Ungariei, a fost scânteia care a declanșat războiul. Austro-Ungaria a atacat Serbia, considerată vinovată de producerea atentatului, apoi, prin jocul alianțelor, războiul s-a extins la nivel european și mondial.

- Alături de Antanta, s-au implicat în război Italia și România (retrase din alianța Puterilor Centrale), Belgia, Serbia, Grecia, Japonia, SUA etc.
- De partea Puterilor Centrale au luptat Bulgaria și Imperiul Otoman etc.
- În Europa, luptele s-au desfășurat pe două fronturi principale, de vest și de est, însă au existat și mai multe fronturi secundare, precum cel din Balcani sau nordul Italiei.

Desfășurarea războiului în perioada 1914 – 1915

Războiul a debutat în toamna lui 1914 ca război de manevră (de mișcare). Pe frontul de vest, Germania a încălcat neutralitatea Belgiei și a atacat Franța. Întâlnirea germană a fost oprită pe râul Marna, războiul de pe frontul de vest transformându-se în război de poziții. Pe frontul de est, după primele succese militare în Prusia Orientală, armatele rusești au fost înfrânte la Tannenberg și Lacurile Mazuriene, instalându-se și aici războiul de poziții (tranșee). În Balcani, Serbia încercuită a fost înfrântă în 1915, în același an eșuând și încercarea Antantei de a-și impune controlul asupra strâmtorii Dardanele, ca urmare a înfrângerii de la Gallipoli. Aceste înfrângeri au fost compensate de intrarea Italiei în război și de deschiderea unui nou front în nordul Italiei. În toți acești ani, România a adoptat o poziție de neutralitate, ducând tratative intense cu ambele tabere și pregătindu-se pentru război.

Anii 1916 – 1917

În anul 1916, pe frontul de vest au avut loc două mari bătălii, soldate cu multe victime de ambele tabere, luptele de la Verdun și Somme. Lupta de la Verdun, cel mai puternic sector fortificat al frontului francez, a avut toate caracteristicile războiului de uzură, germanii urmărind să epuizeze Franța.

Verdunul a rezistat ofensivei germane sub conducerea mareșalului Philippe Petain și a generalului Robert Nivelle, rezistență cu un mare efect psihologic asupra armatei franceze. În încercarea de a despresura Verdunul, armatele anglo-franceze au declanșat ofensiva de pe râul Somme, cu pierderi umane uriașe. În același an, România, confruntată cu cererea imperativă din partea Antantei, a intrat și ea în război. După câteva succese în Transilvania, a intrat în defensivă, iar la sfârșitul anului 1916 două treimi din țară au intrat sub ocupație străină.

Anul 1917 a fost marcat pe frontul de vest de intrarea SUA în război. Pe frontul de est, armata română a obținut importante victorii în luptele de la Mărăști, Mărășești și Oituz. Ca urmare a revoluției bolșevice, Rusia a încetat ostilitățile și, prin pacea de la Brest-Litovsk, a ieșit din război, determinând ulterior ca și România, înconjurată din toate părțile de armate inamice, să capituleze.

Victoria Antantei – anul 1918

În prima parte a anului 1918, Germania a obținut o serie de victorii pe frontul de vest, oprite de o nouă victorie a aliaților pe râul Marna. În final însă, superioritatea resurselor Antantei a dus la înfrângerea Puterilor Centrale, statele membre capitulând pe rând: în septembrie Bulgaria, în octombrie Imperiul Otoman, iar în noiembrie Austro-Ungaria. Războiul s-a încheiat prin semnarea de către Germania, la 11 noiembrie, a armistițiului de la Compiègne. Reintrată în conflict pe 10 noiembrie 1918, sfârșitul războiului a găsit România în tabăra învingătorilor.

DICȚIONAR

armistițiu

suspendare temporară a acțiunilor militare prin înțelegerea părților beligerante

război de uzură

formă de război în care fiecare combatant urmărea să producă adversarului cât mai multe pierderi umane și materiale

război de manevră

acțiuni de concentrare și dispersare a forțelor combatante prin care se urmărește reducerea vulnerabilității proprii și obținerea succesului

război de poziție

formă de luptă în care forțele combatante mențin linii statice fortificate pentru a crea un baraj defensiv

revoluția bolșevică

lovitura de stat prin care bolșevicii au preluat puterea în Rusia

Aplic

I. Derularea Primului Război Mondial (1914 – 1918)

- 1 Urmărește pe hartă derularea evenimentelor prezentate în lecție: distribuția celor două tabere și evoluția fronturilor.
- 2 Localizează pe hartă bătăliile menționate în lecție.

LEGENDĂ

- Statele Antantei
- Statele Puterilor Centrale
- 3.VIII.1914 Data intrării statelor în război
- Acțiuni ofensive ale Antantei
- Acțiuni ofensive ale Puterilor Centrale
- Evacuarea armatei sârbe pe insula Corfu în 1915
- 1917 Linia fronturilor și anul
- Bătălii navale

Harta desfășurării Primului Război Mondial

CONEXIUNI

Lupta de pe Somme – afiș de film

Cinematografia și războiul

Primul Război Mondial a fost primul război filmat, pelicula „The Battle of the Somme” (1916) fiind vizionată în 6 săptămâni de peste 20 de milioane de persoane. A fost prima încercare de a pune în contact publicul civil cu realitățile războiului, ecranizarea fiind mai degrabă un buletin de știri extins. Dat fiind impactul emoțional foarte mare al filmului, după acest moment, cinematografia oficială a făcut un pas înapoi, prezentând scene din linia a II-a și a III-a a frontului, cu imagini mai puțin violente și cu scene de luptă regizate. Treptat, cinematografia a construit o serie de clișee despre război, care au creat o imagine falsă, trunchiată a acestuia. Astăzi, cinematografia încearcă să ofere o perspectivă mai complexă asupra războiului, îndreptându-și atenția spre experiențe personale din timpul războiului.

II. Atentatul de la Sarajevo

a Atentatul de la Sarajevo, ilustrație din *Le Petit Journal*, 12 iulie 1914

b „Pe 28 iunie 1914, vizitând orașul Sarajevo din Bosnia, cu ocazia marilor manevre, arhiducele moștenitor de Austria, Francisc Ferdinand și soția sa morganatică, ducesa de Hohenberg, au fost asasinați de un student bosniac, Prinzip, membru al unei societăți secrete, *Mâna neagră*, legată de mișcarea naționalistă iugoslavă. Guvernul de la Belgrad nu are, probabil, niciun amestec în această afacere, dar anumiți ofițeri sârbi au participat totuși la pregătirea atentatului. Astfel, cu toate că împăratul Francisc Iosef înclină mai degrabă spre prudență, guvernul și statul major de la Viena consideră că a sosit momentul ca, folosindu-se de acest pretext, să facă definitiv ordine cu Serbia.“

Serge Berstein, Pierre Milza, *Istoria Europei* (vol. IV)

- 1 Compară informațiile oferite de cele două surse cu privire la Atentatul de la Sarajevo și stabilește asemănări și deosebiri.
- 2 Apreciază dacă acest asasinat a constituit adevărata cauză a declanșării Primului Război Mondial.

III. Scene de război

a Soldați francezi în atac, în timpul Bătăliei de la Verdun (aprilie – iunie 1916)

b Soldați canadieni în timpul bătăliei de pe Somme, în jurul unei rafinării de zahăr (septembrie 1916)

- 1 Identifică pe harta de la pagina 15 frontul desfășurării luptelor ilustrate mai sus.
- 2 Comentează fiecare imagine. Corelează impresiile produse cu cele provocate de sursele de la exercițiul IV.
- 3 Realizează, în echipă cu alți 3 – 4 colegi, o mapă tematică intitulată *Mari bătălii ale Primului Război Mondial*. Poți folosi indicațiile de la rubrica *Trusa cu instrumente* de la pagina 32, precum și un motor de căutare pe internet (Google).

IV. Războiul reflectat în literatură

a „Aceste minute sunt ultimele de viață pentru mulți dintre noi. Ne temem, privindu-ne, că deja am devenit victime... Brusc, artileria tună zdrobitor, spintecător, înspăimântător. Totul urlă, trăsnește, se mișcă. Aerul dispare. Suntem în mijlocul unui vârtej monstruos, bucăți de cer se prăbușesc, comete se întretaie și se fărâmițează cu sclipiri de scurtcircuit. Suntem prinși de sfârșitul lumii.“

Gabriel Chevallier, *La Peur [Frica]*, roman autobiografic

b „Sunt tânăr, am douăzeci de ani, dar nu cunosc din viață decât deznădejdea, moartea, frica și îmbinarea celei mai neghioabe superficialități cu un abis de suferințe. Văd popoare asmuțite unul împotriva altora, ucigându-se tăcute, neștiutoare, tembele, docile fără vină. Văd că mințile cele mai înțelepte din lume născocesc arme și cuvinte, pentru a face toate acestea mai rafinate și mai de lungă durată. [...] Ani de-a rândul, îndeletnicirea noastră a fost aceea de a ucide – a fost prima noastră profesie de viață.“

Erich Maria Remarque, *Pe frontul de vest nimic nou*, roman autobiografic

- 1 Care este starea de spirit a soldaților de pe front, potrivit textelor date? Cum se explică?
- 2 Pornind de la textul a, continuă să descrii conflictul, prezentând modalitățile de desfășurare a războiului și armele folosite.
- 3 Purtați o discuție despre opere celebre care au ca subiect Primul Război Mondial.

Rețin

- Primul Război Mondial a fost un război mondial și total (de masă, național, de propagandă, economic, tehnologic și tactic, al populației civile, al resurselor).
- Cauza generală a acestuia a fost lupta pentru împărțirea și reîmpărțirea lumii.
- Participanții la război s-au reunit în jurul Antantei (Franța, Regatul Unit, Rusia, Italia, România, Japonia, SUA, Belgia, Serbia, Grecia) și al Puterilor Centrale (Germania, Austro-Ungaria, Imperiul Otoman, Bulgaria), luptele desfășurându-se pe mai multe fronturi: două fronturi principale, unul în vest și unul în est, și mai multe secundare, precum cele din Balcani sau nordul Italiei.
- Operațiunile militare au alternat războiul de poziții (tranșee) cu războiul de mișcare (de manevră).
- Bătălii importante au avut loc la Marna, Lacurile Mazurieni, Gallipoli, Verdun, Somme.
- După doi ani de neutralitate activă, România a intrat în război de partea Antantei. A purtat mari bătălii la Turtucaia, Mărăști, Mărășești și Oituz.
- Războiul a fost câștigat de Antanta.

VOCILE TRECUTULUI

„Dragă băiete, Azi îmi aduse domnul Niculescu scrisoarea ta. Du-te, dragă tată, cu încrederea nestrămutată că vei învinge. Nu uita cine au fost strămoșii tăi și fă cinste numelui de român. Ție mai cu seamă îți revine datoria mai mult să lupți, ca să ne putem vedea la locul nostru, care acum sângerează de ocupația boghilor [dușmanilor]. Nu te îngrijii de viață, care nu mai aparține decât regelui și țării tale. Numai gândul că voi sunteți făuritorii României Mari să-ți înalțe sufletul și să-ți înlăture ultima picătură de îndoială. Căci a muri pentru patrie este moarte de erou. Deci înlătură de la tine gândurile ce nu se leagă de cauza sfântă a victoriei. [...] Mama ta și frații tăi își doresc să te vadă reîntors victorios și nicidecum nu uită să se roage pentru tine și pentru salvarea scumpei noastre țări. Salută pe frații tăi de arme în numele meu, și cu Dumnezeu înainte! Vasilică, tată, nu uita că nimeni din familia ta n-a fost laș și că cinstea a fost deviza familiei tale.“

Scrisoarea unui tată către fiul său, soldatul voluntar Vasile Florescu, Galați, 1917

Atelier – Istorie și cinematografie

Primul Război Mondial – vizionare și dezbateri de film

Vizionați împreună cu clasa un film artistic/documentar al cărui subiect să fie Primul Război Mondial. Puteți consulta lista recomandată de profesorul de istorie sau puteți accesa wikipedia.org/wiki/Listă_de_filme_despre_Primul_Război_Mondial.

Organizați apoi o dezbateri pe baza filmului vizionat, punând în evidență raportul dintre ficțiune și realitate, dar și modul cum influențează războiul viața oamenilor simpli.

FLASH

A fost Primul Război Mondial un război cu adevărat total? Răspunde la provocarea lecției realizând un afiș care să susțină răspunsul tău.

Revoluția industrială și războiul.

Noul armament și victimele acestuia

INTRODUCERE

Războiul mondial dintre anii 1914 și 1918 a fost primul război al noii societăți industriale, bazate pe știință și tehnologie, pe standardizare și pe producția de masă. Noile industrii au generat numeroase invenții care au schimbat radical tehnica și tactica de război. Creșterea puterii de foc a armelor folosite a făcut ca apărarea să fie aproape invincibilă, iar atacul aproape imposibil. Capacitatea lor distructivă a devenit uriașă.

Mă informez

Lupta pe uscat

Pe uscat, lupta s-a bazat pe marea diversitate și capacitate distructivă a armelor, pe schimbarea radicală a tacticilor de luptă. Puștile de infanterie, mitralierele, artileria cu țeava ghintuită (cu un canal spiralat la interior, pentru a bate departe), tunurile și mecanismele hidraulice de recul, zigzagul tranșeelor și sârma ghimpată, toate au avut rolul de a face dificilă sau aproape imposibilă ocuparea unui teren apărat. În atac, foarte eficientă au fost grenada de mână și obuzele cu putere mare de explozie, care au amplificat dramatic efectul distrugător al artileriei. Războiul de tranșee a condus la apariția cazematelor de beton, construcții întărite, realizate de obicei din beton sau beton armat, unde putea fi plasată o mitralieră apărată foarte bine de foc inamic.

Tancurile, introduse în război de englezi, în 1916, prin capacitatea lor de a trece peste diferite obstacole (șanțuri, sârmă ghimpată), au transformat tactica de război din luptă de tranșee în război de mișcare. Deplasarea se realiza în principal cu cai, folosiți și pentru tractarea armamentului greu, și, uneori, motorizat (camioane, automobile, motociclete). În Primul Război Mondial, importanța căilor ferate a fost mai mare decât în oricare alt război. Tot o premieră a fost și utilizarea armelor chimice (gazele de luptă) și a telegrafului fără fir.

Lupta pe și sub apă

Acest război a fost dominat de cuirasate, vase de război de mare tonaj, înarmate cu artilerie grea, a căror eficiență era determinată de calibrul și precizia tunurilor din dotare, dar și de blindaj. Erau vulnerabile în fața submarinelor, a avioanelor de vânătoare, precum și a tacticilor de atac cu bombe și torpile.

Lupta în aer

În prima fază a războiului, avioanele au fost folosite pentru comunicare și misiuni de recunoaștere. Mai târziu, au început să fie echipate cu mitraliere și bombe de mici dimensiuni, încredințându-li-se misiuni de luptă. Începând cu anul 1915, armata germană a introdus zeppelinul (balon dirijabil de mari dimensiuni) pentru acțiuni de recunoaștere și atacuri strategice.

Descopăr

- 1 Explică de ce au fost folosite tranșeele în Primul Război Mondial.
- 2 Descrie masca din detaliu și apreciază cât de ușoară și eficientă era folosirea acesteia.
- 3 Apreciază în ce măsură folosirea gazelor toxice de luptă respectă/încalcă drepturile soldaților de pe front.

I. Analiză de detaliu: Războiul tranșeelor

Războiul tranșeelor este o formă de luptă în care forțele aflate în conflict mențin linii stabile fortificate, săpate în pământ. Acest tip de luptă s-a născut ca urmare a revoluției armelor de foc.

DETALIU: Masca împotriva gazelor toxice

Gazele au fost cea mai de temut armă din Primul Război Mondial. Deși era interzisă de tratatele vremii (convențiile de la Haga din 1899 și 1907) și considerată crimă de război, folosirea lor a făcut 1,3 milioane de victime. Au fost utilizate pentru prima dată pe scară largă și cu efecte dramatice de armata germană, în bătălia de la Ypres, din 22 aprilie 1915, cu scopul de a demoraliza, răni și ucide combatanții din tranșee, iar efectele au fost devastatoare.

Soldați australieni în tranșee, cu mască de gaze pe față, Ypres, 1917

II. Avionul Fokker Dr. I

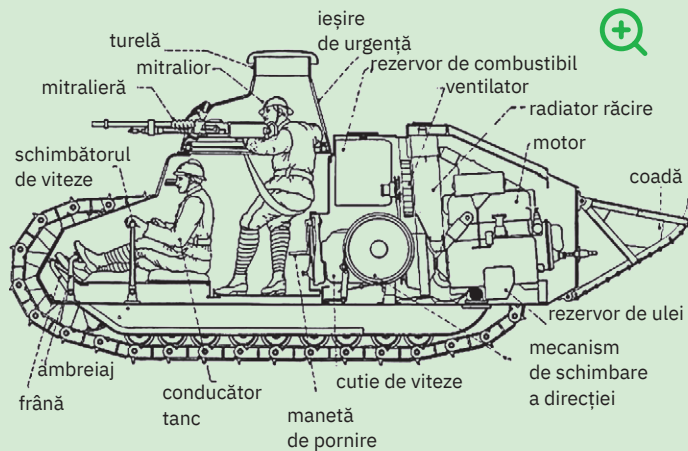
Acest avion de luptă de tip german a devenit faimos datorită pilotului german Manfred von Richthofen (cunoscut ca Baronul Roșu), care, de la bordul acestuia, a doborât peste 50 de avioane inamice. Viteza maximă era de 185 km/h, însă caracteristica principală era adaosul de aripi, care îi asigura o manevrabilitate excepțională. Armamentul era compus din două mitraliere IMG 08.

- 1 Enumeră acțiuni în care a fost folosit avionul, în Primul Război Mondial.
- 2 Arată cum a contribuit utilizarea avionului la ideea de război total.

III. Tancul Renault FT 17

Având ca strămoș primul tanc construit de englezi (Mark), acest tanc francez a fost cel mai folosit și mai modern tanc din Primul Război Mondial, utilizat și de americani, și de japonezi. A avea un motor pe motorină Renault cu puterea de 39 cai-putere și atingea o viteză maximă de 7 km/h. Era echipat cu un tun mic de 37 mm sau cu o mitralieră de 7,92 mm.

- 1 Pe baza schiței, descrie maniera în care era folosit tancul și eficiența acestei arme de luptă.
- 2 Cum a influențat tancul tactica de luptă a războiului?

IV. Cuirasatul HMS Dreadnought

Cuirasatul britanic atingea o viteză maximă de 39 km/h, distanța de tragere era de până la 16 450 m și era înarmat cu 2 tunuri masive de 14 m lungime, care lansau proiectile de 386 kg; avea 12 tunuri de 4 m lungime, cu proiectile de 5,7 kg, și 5 torpile de 450 mm.

- 1 Descrie maniera de luptă a cuirasatului, apreciindu-i forța de distrugere.

V. Cimitirul

Tabloul alăturat înfățișează cimitirul victimelor de război din Etaples (Normandia), unde, în timpul Primului Război Mondial, a funcționat un spital pentru vindecarea și recuperarea răniților. Numărul mare de cruci și femeile care își plâng morții scot în evidență marea suferință cauzată de război.

Cimitirul, pictură de Sir John Lavery, 1919

- 1 Descrie tabloul, folosind sugestii de la trusa de instrumente, pagina 32.
- 2 Ce emoții și sentimente îți produce analiza tabloului?

Proiect de echipă

Colectați imagini privind tehnica de război folosită în Primul Război Mondial. Realizați o expoziție cu imaginile colectate și purtați discuții cu privire la modalitatea de folosire a armelor ilustrate, capacitatea lor distructivă, evoluția până astăzi, moralitatea folosirii descoperirilor științei și tehnicii în tehnica de război.

Viața în tranșee și frontul de acasă

INTRODUCERE

O caracteristică a Primului Război Mondial a fost utilizarea strategică pe scară largă a tranșeeleor ca linii de apărare pe Frontul de Vest, de la Marea Nordului până la granița cu Elveția. Circa 10 milioane de persoane au fost ucise pe câmpurile de luptă ale războiului. Și mai multe și-au pierdut viața în spatele liniilor frontului, din cauza lipsei resurselor de bază – mâncare, căldură sau combustibil –, folosite cu prioritate pentru aprovizionarea armatelor, și din cauza bombardamentelor aeriene.

Mă informez

Viața în tranșee

▶ Viața soldaților din zona frontului se împărțea între momentele de pregătire pentru operațiunile militare, derularea luptelor și timpul pentru odihnă sau recreere. Condițiile de viață din tranșee (prima linie) erau aspre, soldații trebuind să înfrunte frigul, mizeria, foamea, moartea. Bolile erau omniprezente, o mare parte a soldaților fiind bolnavi. Aprovizionarea cu apă era o problemă permanentă, apa fiind băută din recipiente cu urme de motorină sau chiar din băltoace. Alimentele erau sub formă de conserve sau preparate în bucătării de campanie și distribuite soldaților direct în tranșee. Ocazional, soldații primeau de acasă scrisori și pachete cu fructe și dulciuri. În momente de foamete extremă, s-a ajuns chiar la forme de canibalism.

Pe durata anotimpului rece, armatele nu beneficiau de echipament adecvat, iar soldații sufereau de frig. Moralul lor era afectat de bombardamente și tirul artileriei, de strigătele muribunde ale camarazilor răniți, de cadavrele alături de care trebuiau să mănânce sau să doarmă. Pentru a scăpa de oroarea războiului, soldații apelau la diverse tipuri de dezertare, aspru pedepsite de autorități. Permisivile erau momente de bucurie, în care erau însă evitate discuțiile cu familia despre ororile războiului. În momentele de răgaz, soldații se distrau jucând cărți sau jocuri de noroc, discutau sau scriau mesaje pentru persoanele apropiate. În spatele tranșeeleor se afla o puternică infrastructură alcătuită din spitale pentru răniți, rețele de aprovizionare și transport, depozite.

Viața din spatele frontului

Viața celor rămași acasă era la fel de grea. Tineri, copii, femei și bătrâni, precum și cei care din motive diverse erau declarați inapți pentru a lupta în tranșee, erau cu toții mobilizați în susținerea efortului de război. În uzine și fabrici, pe câmp sau în birouri, bărbații trimiși pe front au fost înlocuiți de femei și muncitori străini, producția fiind orientată spre satisfacerea nevoilor armatei: nevoia de alimente, de uniforme, de arme, de muniție. Acestei mobilizări generale în slujba războiului i se adăugau dificultățile zilnice: epuizarea fizică, lipsa alimentelor, creșterea prețurilor, bombardamentele aeriene.

Descopăr

- 1 Caută într-un dicționar francez-român semnificația cuvântului *poilu*, care stă la originea acestei denumiri.
- 2 Comentează caracterizarea făcută de istoricul J. Madaule soldatului francez *le poilu*.
- 3 Explică oral care este legătura dintre tipul de soldat menționat și ideea de război național.

I. ANALIZĂ DE DETALIU: Viața în tranșee

Îngropați în tranșee, soldații au cunoscut infernul unui război de uzură: orori, frig, lipsuri și moarte.

DETALIU: *Le poilu*

Le poilu este numele dat soldatului francez care, potrivit unei caracterizări a istoricului Jacques Madaule, „nu mai este nici civilul de ieri, dar nu are nimic în comun nici cu soldatul de meserie. *Le poilu* este civilul smuls vieții sale obișnuite și aruncat într-o altă existență“.

Soldați francezi lângă granița cu Germania (1917)

II. Viața în tranșee

a „Poate nu vă imaginați cum arăta un om care stătuse în tranșeele alea o săptămână, unde nu avea cum să se spele. Primea ceai într-o cutie de tablă, în care fusese benzină la început. [...] Condițiile erau groaznice. [...] Mulți soldați se îmbolnăveau de diverse boli, precum «picioare de tranșee» sau «febră de tranșee». [...] «Picioare de tranșee» era o boală cauzată de apa care îți intra în bocanci. Aproape că îți putrezeau degetele înăuntru.“

Din mărturiile unui soldat englez

b „Pe front se mănâncă, se bea alături de morți, se doarme în mijlocul muribunzilor, se râde, se cântă printre cadavre.“

Însemnările unui medic militar francez

- 1 Cum a influențat tranșeea tactică de război?
- 2 Menționează, pe baza textelor a și b, neajunsurile vieții în tranșee. Identifică o asemănare între cele două relatări.

III. Eroismul din spatele frontului

„Bărbații sunt plecați în masă și, cu toate acestea, recoltele au fost strânse, pământul arat, administrațiile funcționează, tramvaiele circulă, metroul nu s-a întrerupt. Trăiască franțuzoaicele! Soții lor sunt pe front, ele cu toatele doresc să muncească și sunt atât de eroice, că-și dau sângele cu cel mai scăzut preț... Câtă mizerie acoperă acest cuvânt frumos – eroism. Pretutindeni au scăzut salariile.“

Marcelle Copy, *La Vogue*, 1916

- 1 Explică sensul cuvântului *eroism*, folosit de autorul textului dat. Corespunde acesta cu definiția din DEX a eroismului? Argumentează.
- 2 Enumeră alte forme de eroism din spatele frontului.

IV. Copiii și războiul

Membrii unei familii din apropierea frontului de la Merbach – Moselle (Franța)

- 1 Descrie imaginea, evidențiind aspecte ale vieții copiilor din timpul războiului.
- 2 Realizează un text intitulat *Amintiri din timpul războiului*, în care să prezinți câteva experiențe din perspectiva unui copil. Vizionează în prealabil un film documentar despre Primul Război Mondial.
- 3 Cum apreciezi faptul că, în loc de jucării sau cărți, copiii țin în mâini măști de gaze?

Atelier de scriere creativă – Scrisori de război

Scrie, împreună cu colegul de bancă, câte o scrisoare de război – una realizată din perspectiva unui soldat/ofițer/medic etc. de pe linia frontului, adresată familiei, iar cealaltă ca răspuns al unui membru al familiei, rămas în spatele frontului. Folosiți coli de hârtie și plicuri/cărți poștale/fotografii sugestive, pentru a face corespondența cât mai realistă. Citiți-le apoi în fața clasei. Includeți aceste scrisori într-o mapă tematică.

România și Primul Război Mondial

INTRODUCERE

La declanșarea conflagrației mondiale, România se afla între două mari puteri beligerante, Austro-Ungaria și Rusia, având teritorii locuite majoritar de români sub dominația ambelor tabere: Transilvania, Banatul și Bucovina sub dominația Austro-Ungariei și Basarabia sub Imperiul Rus. România era legată de Puterile Centrale, la care aderase în 1883. Totodată, România era importantă pentru ambele tabere implicate în conflict, miza fiind petrolul și cerealele de care dispunea. Din acest motiv, a fost serios curtată de cele două tabere beligerante, care au făcut presiuni foarte mari pentru a-i determina implicarea în război.

Mă informez

Neutralitatea

La izbucnirea războiului, în 1914, România și-a declarat neutralitatea, menținută vreme de doi ani. În tot acest timp, au avut loc intense dezbateri privind tabăra la care era mai bine să se alieze țara, precum și pregătiri de război.

Participarea la război

În anul 1916, România a intrat în război de partea Antantei, care s-a angajat să-i recunoască drepturile asupra teritoriilor românești din Austro-Ungaria și să desfășoare o serie de acțiuni militare în favoarea acesteia. Ofensiva română a început în Transilvania, fiind încununată de primele succese. A fost însă întreruptă de căderea frontului de sud, prin înfrângerea de la Turtucaia. Cu toate eforturile ostașilor români, înfrângerile au continuat și, în decembrie 1916, două treimi din țară au căzut sub ocupație inamică. Regele și guvernul, împreună cu armata și o parte a populației, s-au retras în Moldova. În anul 1917, refăcută și mai bine organizată, armata română a reluat operațiunile militare, raportând victoriile de la Mărăști, Mărășești și Oituz, victorii ce deschideau perspectiva eliberării teritoriului țării. Ieșirea Rusiei din război a atras însă capitularea României și încheierea, la Buftea – București (7 mai 1918), a tratatului de pace cu Puterile Centrale, cu prevederi dure pentru România. În noiembrie 1918, România a reintrat în război, sfârșitul acestuia gășind țara de partea învingătorilor.

România și Conferința de la Paris

Tratatul de pace de la Paris au adus României recunoașterea internațională a Unirii din 1918 (Basarabia, Bucovina și Transilvania). Un rol deosebit în aceste tratative l-au jucat oameni politici precum Ion I.C. Brătianu, Alexandru Vaida Voevod și Regina Maria.

Descopăr

- Urmărește pe hartă principalele evoluții ale României în Primul Război Mondial, prezentate în textul studiului.

I. România în Primul Război Mondial

LEGENDĂ

- Armata Română
- armate ale Puterilor Centrale
- linii ale frontului

Harta României în Primul Război Mondial

II. Convenția politică cu Antanta

„Articolul I: Franța, Regatul Unit, Italia și Rusia garantează integritatea teritorială a Regatului României pe toată întinderea frontierelor sale actuale.

Articolul II: România se angajează să declare război și să atace Austro-Ungaria în condițiile prevăzute de Convenția militară. România se angajează totodată să înceteze, din momentul declarării războiului, toate relațiile economice și schimburile comerciale cu toți inamicii Aliaților.

Articolul III: Franța, Regatul Unit, Italia și Rusia recunosc României dreptul de a anexa teritoriile Monarhiei austro-ungare stipulate și delimitate la Articolul IV.“

Convenția politică cu Antanta, august 1916

- 1 Precizează, pe baza informațiilor de la rubrica *Introducere*, la ce teritorii face referire articolul III al Convenției politice.
- 2 Care dintre articolele convenției politice au fost respectate? Argumentează.

III. Aspect din luptele de la Mărășești

- 1 Care a fost semnificația acestei lupte în derularea războiului pe frontul românesc?
- 2 Identifică, pe baza imaginii, o parte a tehnicii de luptă folosite de Armata Română în Primul Război Mondial.

IV. Analiză de detaliu: Rolul Reginei Maria în Primul Război Mondial

În timpul Primului Război Mondial, regina a fost o prezență activă pe front, în mijlocul soldaților care luptau în cele mai grele sectoare ale frontului, ceea ce i-a adus o popularitate uriașă în rândul populației, în condițiile dificile ale anilor 1917 – 1918. Datorită acestei popularități și înrudirii cu marii monarhi ai Europei, ea a fost percepută de Antanta ca un important factor de influență în favoarea cauzei Antantei în România.

Detaliu: Regina Maria alături de victimele războiului

Regina s-a implicat în organizarea și buna funcționare a serviciului de ambulanțe destinate frontului, a vizitat zilnic spitalele militare, încurajând răniții și soldații, și s-a ocupat personal de coordonarea organizațiilor Crucea Roșie prezente în România.

Regina Maria, într-un spital de campanie din Primul Război Mondial

- 1 De ce crezi că Regina Maria este îmbrăcată în costum de infirmieră?
- 2 Ce i-ar fi putut spune regina soldatului din imagine?
- 3 Caută și alte informații despre acțiunile reginei pentru cauza românească. Pentru aceasta, poți citi romanul autobiografic *Povestea vieții mele*.

Atelier – Investigație

Realizează, împreună cu colegii de clasă, o investigație privind mărturiile ale Primului Război Mondial descoperite în localitatea voastră sau într-o localitate apropiată. Organizați o discuție pe baza informațiilor obținute și pregătiți o prezentare în format electronic.

Tratatul de pace. Noua hartă a Europei

Caricatură germană, 1919

REPERE CRONOLOGICE

ianuarie 1918

Wilson, președintele SUA, lansează „Cele 14 puncte“

18 ianuarie 1919 –

21 ianuarie 1920

Conferința de Pace de la Paris

iunie 1919

crearea Societății Națiunilor

28 iunie 1919

Tratatul de la Versailles

10 septembrie 1919

Tratatul de la Saint-Germain

27 noiembrie 1919

Tratatul de la Neuilly

4 iunie 1920

Tratatul de la Trianon

10 august 1920

Tratatul de la Sèvres

Provocare

Mama îi spune copilului înfometat: „Cum să plătim 100 de milioane de mărci, când eu nu am ce să-ți dau de mâncare?“ Caricatura alăturată face referire la una dintre prevederile tratatului de pace încheiat cu Germania. Aceasta, considerată principala vinovată a Primului Război Mondial, era obligată la plata unei mari despăgubiri de război, din care nu a plătit până la urmă decât 1%, generând mari tensiuni în plan mondial. *Ce alte prevederi au mai fost impuse învingșilor de către statele învingătoare? Cum arăta lumea la sfârșitul războiului?* Sunt întrebări la care poți găsi răspunsuri în lecție și în studiile de caz parcurse.

Mă informez

Bilanțul Primului Război Mondial

Războiul a lăsat în urmă o Europă ruinată pe plan material și uman, puternic zdruncinată politic și bulversată total sub aspectul valorilor morale.

- Pe tot parcursul războiului, a fost mobilizat un efectiv mare de oameni, dintre care mulți au dispărut, au murit sau au fost răniți. Acestor pierderi umane li s-a adăugat un număr mare de copii orfani și văduve.
- Pe plan economic, costurile războiului, care a durat patru ani, au fost considerabile. S-au adăugat o agricultură aflată în ruină, o industrie în mare parte distrusă sau nefolosită și neadaptată producției de pace, căi de comunicație nefuncționale și orașe în ruină, datorii interne și externe foarte mari.
- În plan social, au avut loc mutații importante, precum implicarea tot mai mare a femeilor pe piața forței de muncă. Ruina provocată de război a generat agravarea tensiunilor sociale, a manifestațiilor și acțiunilor greviste, dezvoltarea mișcării sindicale.
- Viața politică internă a tuturor statelor a purtat, după război, amprenta gravelor probleme economice și sociale generate de acesta. În încercarea de a găsi răspunsuri și soluții la gravele probleme, au apărut și s-au manifestat numeroase orientări și curente politice. În plan internațional, diversitatea regimurilor politice a crescut prin apariția primului stat socialist din istorie, Rusia sovietică. Au apărut noi state după prăbușirea imperiilor multinaționale austro-ungar, rus, otoman și german. În contrast cu perioada premergătoare războiului, predominant a devenit pacifismul, pacea orientând eforturile politicianilor în plan intern și extern.
- Uriașul masacru și imensele cheltuieli au pus sub semnul întrebării multe valori fundamentale ale omenirii și au marcat psihic destinul multor civili și militari.

Conferința de Pace de la Paris

 La Conferința de Pace desfășurată între 18 ianuarie 1919 și 21 ianuarie 1920 au participat delegații ale statelor participante la război, statele învinse și Rusia sovietică nefiind invitate. În ciuda acestei prezențe masive, hotărârile au fost luate de „cei patru mari“: Georges Clemenceau (Franța), Thomas Woodrow Wilson (SUA), David Lloyd George (Regatul Unit) și Vittorio Orlando (Italia). S-au încheiat tratate de pace cu fiecare dintre statele învinse: cu Germania, la Versailles, la 28 iunie 1919; cu Austria, la Saint-Germain, la 10 septembrie 1919; cu Bulgaria, la Neuilly, la 27 noiembrie 1919; cu Ungaria, la Trianon, la 4 iunie 1920; cu Imperiul Otoman, la Sèvres, la 10 august 1920. Discuțiile au avut la bază *Cele 14 puncte*, document propus de președintele american, care promova o serie de principii precum principiul autodeterminării și cel al naționalităților, renunțarea la diplomația secretă, egalitatea statelor în planul relațiilor internaționale.

Potrivit Tratatului de la Versailles, Germania își asuma responsabilitatea declanșării războiului și pierdea, alături de alte teritorii, Alsacia și Lorena, care reveneau Franței, iar coloniile sale erau puse sub mandatul învingătorilor. Armata era redusă la 100 000 de soldați și era desființat serviciul militar obligatoriu. Germania era obligată, de asemenea, la plata unei însemnate despăgubiri de război de 132 de miliarde de mărci de aur.

Noua hartă politică a lumii

Prin punerea în practică a principiilor promovate de președintele american, s-a conturat o nouă hartă statală a Europei, marcată de apariția de noi state naționale și de desăvârșirea unității statale a altora. Astfel, Austria și Ungaria erau separate definitiv și reduse teritorial. Polonia a reapărut ca stat pe harta Europei, cuprinzând între frontierele sale fostele teritorii rusești, germane și austro-ungare. Prin unirea Boemiei, Moraviei și Slovaciei, s-a constituit Cehoslovacia. În sud, Croația, Bosnia și Dalmația au format în jurul Serbiei și Herțegovinei un alt stat, Iugoslavia. Dezmembrarea Imperiului Rus a dus la apariția viitorului stat URSS (primul stat comunist din lume), a Finlandei, Estoniei, Letoniei și Lituaniei, ultimele recunoscute ca state independente de sovietici în 1920. Imperiul Otoman pierdea la rândul lui teritorii, fiind redus la litoralul european al Constantinopolului și la Asia Mică. Strâmtoarele Bosfor și Dardanele erau deschise comerțului liber. Bulgaria ceda unele teritorii Iugoslaviei, Greciei, iar României i se recunoștea sudul Dobrogei (Cadrilaterul), obținut de aceasta în urma păcii de la București (1913), și unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei, integrate statului român pe parcursul anului 1918.

Societatea Națiunilor și pacea lumii

Creată prin Tratatul de la Versailles, în iunie 1919, organizația internațională Societatea Națiunilor (Societatea Națiunilor) avea rolul de a apăra pacea și de a preveni un nou război. Lipsită însă de sprijinul celui mai puternic stat, SUA, care a refuzat după război să se mai implice în problemele Europei, și de mijloace suficiente pentru a înlătura divergențele dintre state și pentru a preveni noi conflicte, aceasta a eșuat. Curând, între Marile Puteri au apărut probleme, principalele surse de tensiuni fiind aspectele teritoriale, despăgubirile de război, problemele minorităților, umilirea învinșilor, ineficiența acțiunii Societății Națiunilor. Toate acestea aveau să genereze al Doilea Război Mondial.

DICȚIONAR

autodeterminare
dreptul popoarelor de a decide liber asupra apartenenței la o anumită țară (prin separare, respectiv unificare) sau asupra formării unui nou stat

pacifism
curent de gândire care se pronunță pentru soluționarea pașnică a disputelor internaționale împotriva războaielor

principiul naționalităților
dreptul oricărei națiuni de a fi considerată liberă și egală cu celelalte națiuni, de a se constitui în granițele unui stat național, unitar și independent

teritoriu sub mandat
teritoriu administrat de o țară străină în baza hotărârii unui for internațional

Aplic

I. Noua hartă a Europei

- 1 Identifică statele nou apărute pe ruinele Imperiului Austro-Ungar.
- 2 Enumeră statele desprinse din Imperiul Rus.
- 3 Urmărește pe hartă teritoriile românești care s-au unit cu România în anul 1918.

LEGENDĂ

Marile imperii europene (1914)

- Imperiul Rus
- Germania
- Imperiul Austro-Ungar

Dezmembrarea marilor imperii europene, după sfârșitul Primului Război Mondial

- Frontiere care au dispărut la sfârșitul Primului Război Mondial
- Statele care au alipit noi teritorii
- Frontierele statelor europene în 1919

Finlanda State noi pe harta Europei

Harta statelor europene după Primul Război Mondial

CONEXIUNI

Soldați cântând

Muzica războiului

Cântecele compuse și cântate în timpul Marelui Război au mobilizat populația să se înroleze, să accepte mai ușor tragediile și costurile conflagrației, au alungat plictiseala și au ridicat moralul soldaților de pe front, dar și al civililor rămași acasă. Multe au ajuns adevărate hituri, în spectacole de music-hall, în film și televiziune. Dacă la începutul războiului, în 1914, multe dintre cântecele compuse chemau tinerii să se înroleze cu titluri precum: „We Don't Want to Lose You, but We Think You Ought to Go“ [Nu vrem să te pierdem, dar credem că trebuie să pleci], „Now You've Got the Khaki On“ [Acum ești îmbrăcat în kaki], după doar câteva luni de război, pe măsură ce creștea numărul victimelor în rândul soldaților, cântecele au devenit nostalgice, despre dorul de casă și sfârșitul războiului „When the Boys Come Home“ [Când vor veni băieții acasă], „Keep the Home Fires Burning“ [Țineți focul viu acasă, până se întorc băieții].

Adaptare după documentarul cu același nume realizat de TVR

II. Bilanț de război

a Indicatori ai Primului Război Mondial

Indicatori	Date
Durata	52 de luni
Participanți	28 de state antrenate în război
Mobilizare	75 de milioane de oameni
Pierderi umane	10 milioane de soldați morți 3 milioane de soldați dispăruți 13 milioane de civili morți 22 de milioane de răniți 9 milioane de orfani 5 milioane de văduve 10 milioane de supraviețuitori cu infirmitate permanentă
Pierderi materiale	331,6 miliarde de dolari cheltuieli militare directe ale beligeranților 36,9 miliarde de dolari pagube de război 225 miliarde de dolari datoria statelor beligerante
Regiuni întregi pustiite, dezorganizarea economiei și a transporturilor, inestimabile valori spirituale distruse, traume psihice	

III. Prevederi ale documentului *Cele 14 puncte*

1. Renunțarea la toate tratatele internaționale secrete și la diplomația secretă.
2. Libertatea comerțului internațional.
3. Libertatea navigației comerciale pe timp de pace și război.
4. Reducerea înarmărilor pe bază de garanții reciproce.
5. Rezolvarea problemelor coloniale cu respectarea intereselor popoarelor respective.
6. Eliberarea teritoriilor rusești și libertatea rușilor de a-și rezolva singuri problemele interne și internaționale.
7. Restabilirea Belgiei în granițele sale.

b Datoriile ale statelor europene către SUA (1928)

State ale Europei	Datoriile către SUA (milioane de dolari)
Regatul Unit	4 600
Franța	4 025
Italia	2 042
Belgia	418
Polonia	179
Cehoslovacia	115

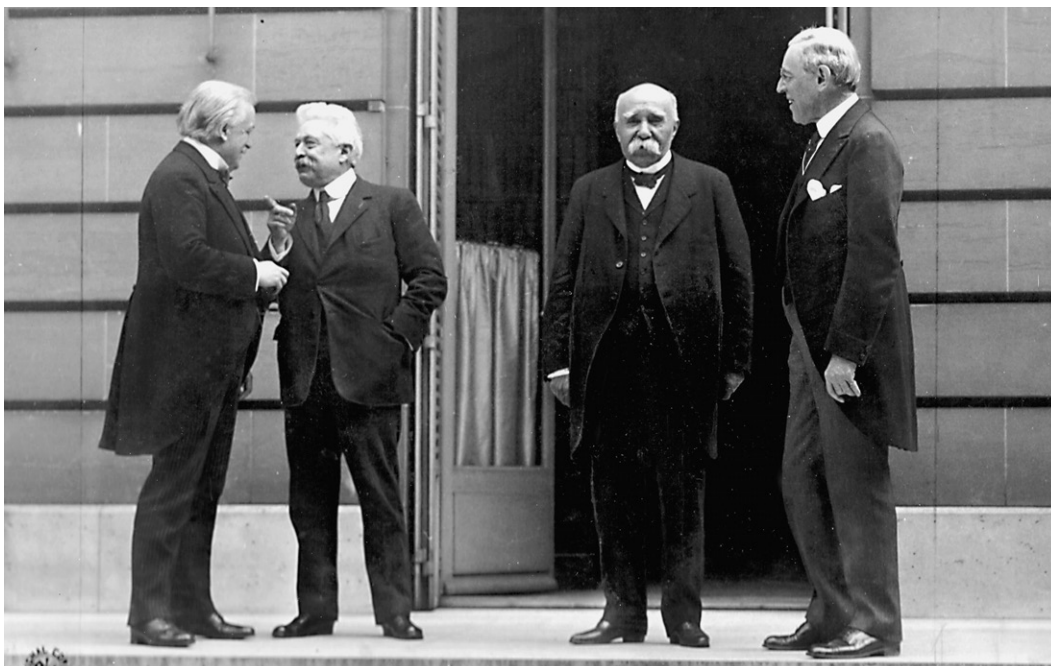
1. Pe baza surselor a și b, apreciază dacă, după Primul Război Mondial, Europa s-a confruntat cu o criză (dificultăți economice, sociale, politice, morale). Argumentează.
2. Cum explici numărul mare de victime umane și pierderi materiale din timpul războiului?
3. Caută informații privind bilanțul participării României la Primul Război Mondial.
4. Pornind de la surse și pe baza informațiilor din acest capitol, realizează o listă de argumente contra războiului.

8. Retrocedarea provinciilor Alsacia și Lorena Franței.
9. Restabilirea granițelor Italiei prin rectificare.
10. Autonomia națiunilor din fostul Imperiu Austro-Ungar.
11. Eliberarea teritoriilor ocupate ale României și ale Serbiei și Muntenegrului.
12. Acordarea autonomiei popoarelor din Imperiul Otoman, deschiderea strâmtorilor Bosfor și Dardanele pentru comerțul maritim liber.
13. Acordarea independenței Poloniei.
14. Crearea Societății Națiunilor.

Thomas Woodrow Wilson, *Cele 14 puncte*

1. Identifică, pe baza informațiilor lecției, trei principii care au fost puse în practică prin hotărârile Conferinței de la Paris.
2. Menționează, pe baza textului, principiul care a ajutat la realizarea Unirii din 1918 a teritoriilor românești.

IV. „Cei patru mari“ la Conferința de la Paris

De la stânga la dreapta: David Lloyd George, Vittorio Orlando, Georges Clemenceau și Thomas Woodrow Wilson

- 1 Precizează ce stat reprezintă fiecare dintre cei patru lideri politici.
- 2 Cum explici faptul că ei au luat cele mai importante hotărâri în cadrul Conferinței de la Paris?

Rețin

- Războiul a lăsat în urmă o Europă rui-nată pe plan material și uman, puternic zdruncinată politic și bulversată total sub aspectul valorilor morale.
- Organizarea lumii după Primul Război Mondial a avut la bază *Cele 14 puncte*, un document lansat de președintele SUA, Thomas Woodrow Wilson (dreptul la autodeterminare al popoarelor, principiul naționalităților și organizarea păcii).
- Tratatul de pace au avut loc în perioada 1919 – 1920, la Paris, unde s-au încheiat tratate cu toate statele învinse.
- A fost trasată o nouă hartă teritorială și politică a Europei, prin prăbușirea marilor imperii și apariția de noi state naționale sau întregirea teritorială a altora. A apărut și primul stat comunist – Rusia Sovietică.
- A fost creată Societatea Națiunilor pentru menținerea păcii.
- Neînțelegerile au apărut imediat după tratative, principalele surse de tensiuni fiind aspectele teritoriale, despăgubirile de război, problemele naționale, umilirea învinșilor, ineficiența acțiunii Societății Națiunilor.

Atelier – Arhiva digitală a războiului

Realizați o arhivă în format digital a Primului Război Mondial. Lucrați în echipe de 2 – 3 elevi și distribuiți-vă sarcinile în așa fel încât să acoperiți toată problematica războiului (cauze, arme, bătălii, principalele operațiuni militare, evenimentele majore, protagoniști, consecințe). Ca surse, folosiți fotografii, afișe, caricaturi, hărți, diagrame, grafice, tabele cronologice, scrisori, biografii, brevete, medalii, distincții, obiecte etc. Postați arhiva pe site-ul școlii voastre, menționând sursele utilizate.

VOCILE TRECUTULUI

Președinte al SUA între anii 1913 și 1921, Th.W. Wilson a fost cel care a decis în anul 1917 participarea țării sale la Primul Război Mondial, autor al documentului *Cele 14 puncte* și conducător al delegației SUA la Conferința de la Paris. Cu referire la victoria asupra Germaniei și a aliaților ei, considera că: „Victoria înseamnă pacea impusă cu forța celui ce a pierdut războiul; condițiile victoriosului impuse învinsului vor fi acceptate cu umilință, sub constrângere, ca un sacrificiu intolerabil, și vor lăsa resentimente grație cărora termenii păcii nu vor exprima permanența, ci fragilitatea.“

Portretul prezidențial oficial al lui Thomas Woodrow Wilson (1856 – 1924), pictat de Frank Graham Coates, 1913

FLASH

Compară harta politică a Europei de la sfârșitul Primului Război Mondial cu cea actuală. Ce concluzie desprinzi? Formulează explicații.

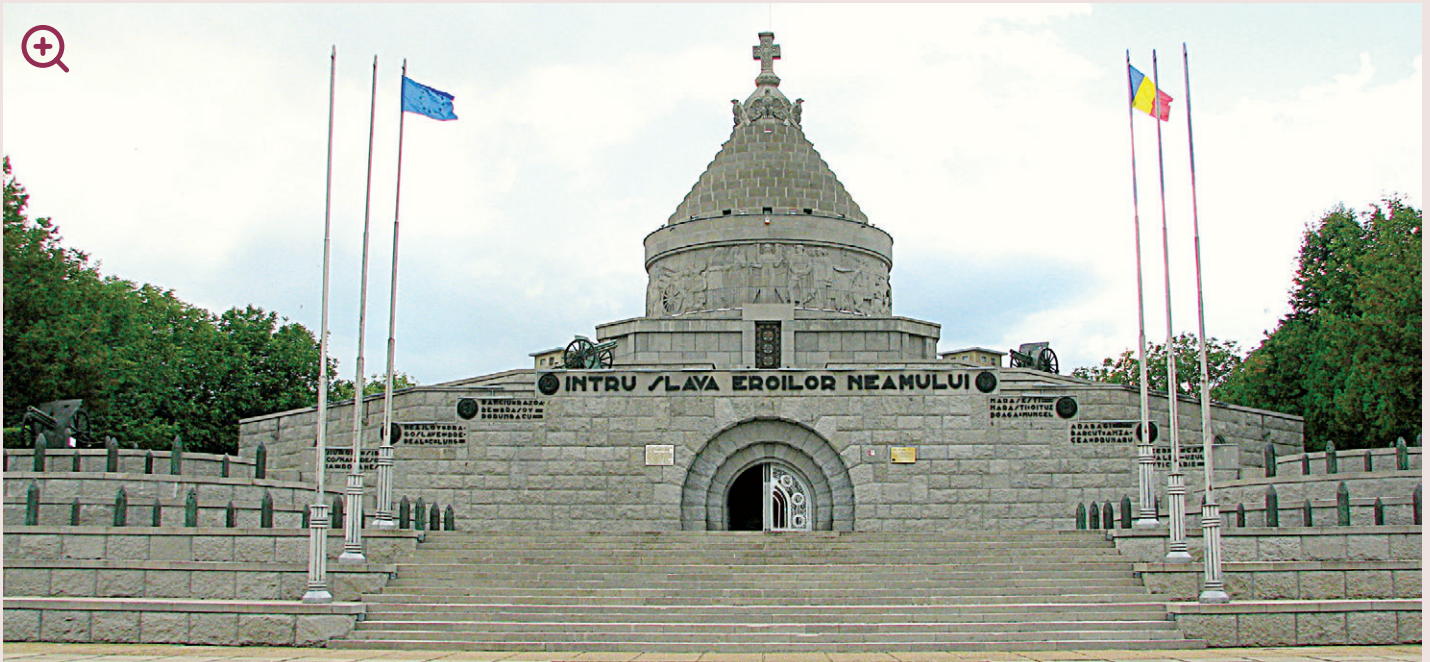
Monumente ale eroilor din Primul Război Mondial

Cimitirul de război german, Vladslo, Belgia

Este locul în care se află osemintele a peste 25 000 de soldați, amplasat pe locul unui fost cimitir de luptă folosit începând din 1914. Pe fiecare placă de granit sunt numele a 20 de oameni, precum și rangul și data morții fiecăruia. Unele pietre funerare datează din timpul războiului, iar altele au fost gravate ulterior.

„Părinții îndurerăți”, grup statuar realizat de artista germană Käthe Kollwitz, al cărei fiu a murit în prima bătălie de la Ypres, în octombrie 1914.

Monumentul Eroilor din Războiul de Întregire Națională, Mărășești, România

Construit între 1923 și 1938, Mausoleul de la Mărășești, numit și Monumentul Eroilor din Războiul de Întregire Națională, este dedicat soldaților români căzuți în Primul Război Mondial. Mausoleul are 30 m înălțime, iar cripta adăpostește rămășițele a 6 000 de

soldați români. Tot aici se găsește sarcofagul generalului Eremia Grigorescu și mormântul Măriucăi Ion Zaharia, fetița de 12 ani care a ajutat armata română. Ea a transmis din nucul aflat în spațiile casei sale informații despre înaintarea nemților, până când a fost ucisă

de un glonț. Monumentul cuprinde și o rotundă, unde sunt păstrate steagurile unităților românești care au luptat în bătălia de la Mărășești. Edificiul principal este acoperit de o construcție circulară intitulată „Cupola Gloriei”.

Memorialul Douaumont, Verdun, Franța

Este considerat unul dintre cele mai impresionante memoriale de pe frontul de Vest, fiind ridicat în zona celor mai crâncene lupte. Osuarul adăpostește rămășițele a 130 000 de soldați francezi și germani neidentificați, aranjate așa cum au fost găsite pe câmpul de luptă de la Verdun. Clădirea, lungă de 137 m, mai are în componență o capelă și un turn înalt de 46 m, din care se poate vedea întregul câmp de luptă. În fața osuarului se întinde un imens cimitir cu alți peste 16 000 de soldați francezi. Ansamblul cuprinde și un muzeu memorial, inaugurat în 1967 și modernizat recent.

Memorialul de la Thiepval, Franța

Acest monument, proiectat de Sir Edwin Lutyens și inaugurat de Prințul de Wales în 1932, a fost ridicat în memoria celor peste 72 000 de soldați britanici și sud-africani dispăruți în zona Somme între anii 1916 și 1918, ale căror nume sunt gravate pe zidurile îmbrăcate în cărămidă. La baza acestuia se află mormintele a 600 de soldați (300 de francezi și 300 de englezi). În fiecare an, la 1 iulie, aici are loc o ceremonie comemorativă.

- 1 Selectează trei dintre monumentele prezentate. Vizitează virtual aceste locuri, folosind Google Earth (earth.google.com). Ce poți învăța despre aceste monumente prin vizionarea lor în acest mod? Care crezi că ar fi beneficiul unei vizite directe?
- 2 Descoperă în localitatea în care trăiești sau în cele apropiate/în țară monumente dedicate Primului Război Mondial și investighează următoarele aspecte: când au fost realizate, cu ce scop, care este simbolistica lor, cum funcționează memoria colectivității în raport cu evenimentele evocate de acestea.

Istoria în viața ta

Generația frântă a războiului

„Războiul ne-a stricat. Nu mai suntem tineri. Nu mai vrem să cucerim lumea. Suntem niște fugari. Fugim de noi înșine. De viața noastră. Am avut 18 ani, am început să îndrăgim lumea și viața – și a trebuit să tragem cu pușca în ele. Primul obuz care a explodat ne-a lovit drept în inimă. Suntem izolați de activitate, de năzuințe, de progres. Nu mai credem în ele, credem în război [...]. Aș dori să simt din nou extazul mut, impulsul acela violent și nedefinit, ca odinioară când mă apropiam de cărțile mele. Aș dori ca vântul dorințelor, care ne desprindea de spinările colorate ale cărților, să mă cuprindă din nou, să topească blocul greu și amorf de plumb ce zace undeva în străfundurile mele și să-mi trezească din nou nerăbdarea viitorului, bucuria înaripată pentru lumea gândirii – să-mi redea pierduta sete de acțiune a tinereții.“

Erich Maria Remarque,
Pe frontul de vest nimic nou

ACȚIONEAZĂ!

Campanie antirăzboi

Fragmentul din romanul *Pe frontul de vest nimic nou* al lui Erich Maria Remarque și tabloul *Gazați*, care ilustrează în cel mai convingător mod impactul folosirii gazelor toxice în război, întregesc imaginea despre Primul Război Mondial conturată prin lecțiile și studiile capitoului. Conștientizând o dată în plus ororile războiului, realizați, tu și colegii tăi de clasă, planul unei campanii antirăzboi. Folosiți ca suport pașii sugerați mai jos. Puneți în aplicare acest plan de campanie în cadrul activităților desfășurate în școala voastră în săptămâna Școala Altfel. Folosiți în campanie și rețelele de socializare sau mijloace multimedia.

Gazați, tablou de John Singer Sargent, 1919 – una dintre cele mai importante lucrări plastice despre război

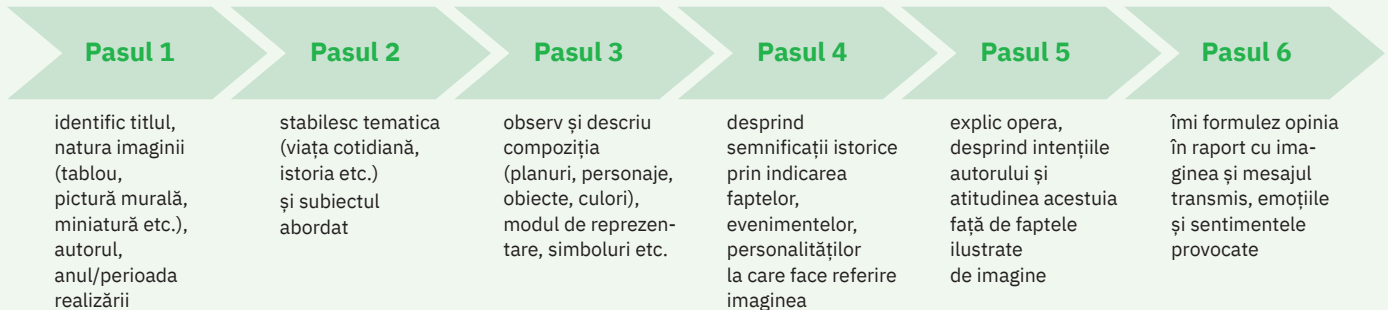
INFORMEAZĂ-TE!

Pentru a afla mai multe despre Primul Război Mondial și epoca sa, îți recomandăm:

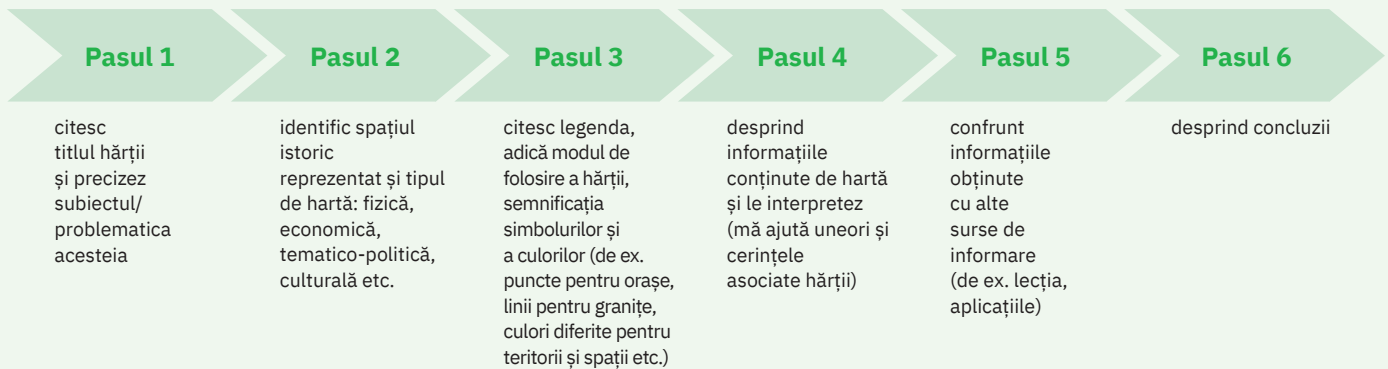
cărți de citit	pagini web de accesat	locuri de vizitat	filme de vizionat
Erich Maria Remarque, <i>Pe frontul de vest nimic nou</i>	www.muzeulvrancei.ro/mausolee/mausoleul-marasesti/	<i>Mausoleul</i> de la Mărășești	<i>Charlot soldat</i> (1918)
G. Topîrceanu, <i>Memorii de război – Amintiri din luptele de la Turtucaia</i>	www.cimec.ro/muzee/muzee-cu-tur-virtual.html	<i>Coloana infinitului</i> sau <i>Coloana recunoștinței</i> de Constantin Brâncuși, Târgu Jiu	<i>Pădurea spânzuraților</i> (1965)
Liviu Rebreanu, <i>nuvelele Ițic Ștrul dezertor, Catastrofa, Hora morții</i>	ro.wikipedia.org/wiki/Lista_Monumentelor_Eroilor_Romani_din_Primul_Razboi_Mondial	<i>Mormântul Ostașului Necunoscut</i> , Parcul „Carol I”, București	<i>Ecaterina Teodoroiu</i> (1978)
	www.firstworldwar.com	<i>Arcul de Triumf</i> , București	<i>Băiatul meu Jack</i> (2007)
	www.earth.google.com		<i>Calul de luptă</i> (2011)
			<i>Maria, inima României</i> (2018)

Trusa cu instrumente

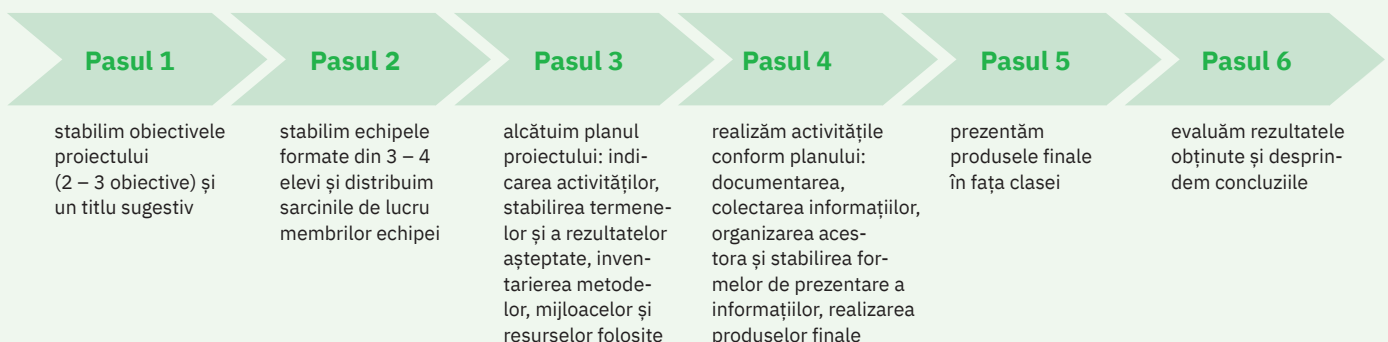
Cum realizez analiza unei imagini (pictură, fotografie, caricatură)

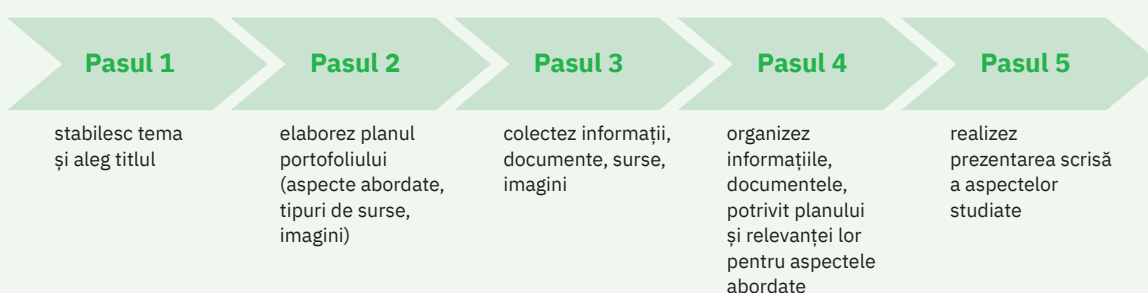
Cum citesc o hartă istorică

Cum realizăm un proiect de echipă

Cum realizez un portofoliu/o mapă tematică

Recapitulare

Marile alianțe politico-militare în lume

Lumea la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea

Spațiul european:

- marcat de contraste politice, economico-sociale și spirituale generatoare de tensiuni și conflicte.

Spațiul extraeuropean:

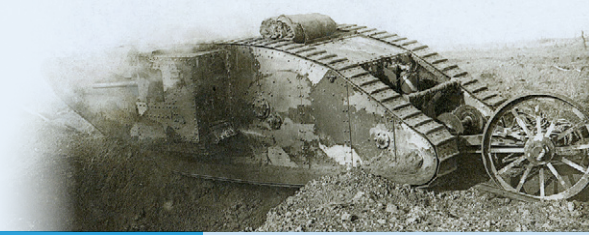
- sub dominația Europei manifestată în plan economic, financiar, politic, ideologic și cultural;
- apariția de noi puteri – SUA și Japonia.

Pacea lumii amenințată de:

- lupta pentru reîmpărțirea lumii;
- exacerbarea sentimentelor naționale;
- cursa înarmărilor.

Marile alianțe politico-militare

- Puterile Centrale (Tripla Alianță)
- Antanta (Tripla Înțelegere)

Primul Război Mondial. Evoluția alianțelor. Fronturile de luptă

Premise

Război neobișnuit:

- război mondial și total
- de masă
- național
- de propagandă
- economic
- tehnologic și tactic
- al populației civile
- al resurselor

Cauza generală:

- lupta pentru împărțirea și reîmpărțirea lumii.

Desfășurare

Tabere:

- Antanta
- Puterile Centrale

Bătălii importante:

- Marna
- Lacurile Mazuriene
- Gallipoli
- Verdun
- Somme

România în război:

- neutralitate activă
- 1916 – România a intrat în război de partea Antantei
- 1917 – bătăliile de la Mărăști, Mărășești și Oituz

Fronturi:

- două fronturi principale în Europa
- mai multe fronturi secundare

Sfârșitul războiului:

- victoria Antantei

Tratatele de pace. Noua hartă a Europei

Urmările războiului

Europa ruinată:

- pierderi materiale și umane uriașe
- zdruncinată politic
- sistem de valori bulversat

Organizarea lumii

„Cele 14 puncte“ (Th.W. Wilson):

- dreptul la autodeterminare al popoarelor
- principiul naționalităților
- organizarea păcii

Noua hartă teritorială și politică a Europei:

- prăbușirea marilor imperii (otoman, rus, austro-ungar)
- apariția de noi state naționale
- întregirea teritorială a unor state
- primul stat comunist – URSS

Tratatele de pace:

- 1919 – 1920, la Paris
- s-au încheiat tratate cu toate statele învinse
- a fost creată Societatea Națiunilor, pentru menținerea păcii

Evoluții postbelice

Surse de tensiuni:

- aspectele teritoriale
- despagubirile de război
- problemele naționale
- umilirea învinșilor
- ineficiența acțiunii Societății Națiunilor

Autoevaluare

COMPETENȚE

- Utilizez corect coordonatele de timp și spațiu privind desfășurarea Primului Război Mondial.

- Analizez critic o sursă istorică privind tehnica și armele folosite în Primul Război Mondial.

- Realizez individual un proiect pe baza unor resurse multimedia.

- Alcătuiesc o hartă tematică.

Folosind informațiile din această unitate și indicațiile de la rubrica *Trusa de instrumente* (pagina 32), sunt capabil:

- 1 să realizez o friză cronologică a celor mai importante evenimente ale Primului Război Mondial din anul 1916;
- 2 să punctez/localizez pe o hartă mută a Europei (ca în modelul alăturat) principalele fronturi din Primul Război Mondial;

- 3 să analizez critic tabloul „Gazați”, realizat de pictorul John Singer Sargent;

- 4 să realizez o prezentare PPT (5 slide-uri) despre rolul României în Primul Război Mondial;
- 5 colectez surse diverse privind bătăliile de la: Marna, Lacurile Mazuriene, Gallipoli, Verdun, Somme.

Grilă de autoevaluare	suficient	bine	foarte bine
1	2 date istorice relevante	4 date istorice relevante	peste 6 date istorice relevante
2	câte 2 state europene membre ale fiecărei alianțe	câte 3 state europene membre ale fiecărei alianțe	peste 3 state europene membre ale fiecărei alianțe
3	atingerea a 2 pași din metoda <i>Cum fac analiza unei picturi</i> (informații relevante și corecte)	atingerea a 4 pași din metoda <i>Cum fac analiza unei picturi</i> (informații relevante și corecte)	atingerea a 6 pași din metoda <i>Cum fac analiza unei picturi</i> (informații relevante și corecte)
4	realizarea a 3 slide-uri (informații relevante și corecte)	realizarea a 4 slide-uri (informații relevante și corecte)	realizarea a 5 slide-uri (informații relevante și corecte)
5	atingerea a 2 pași din metoda <i>Cum realizez un portofoliu/o mapă tematică</i> (informații relevante și corecte)	atingerea a 4 pași din metoda <i>Cum realizez un portofoliu/o mapă tematică</i> (informații relevante și corecte)	atingerea a 5 pași din metoda <i>Cum realizez un portofoliu/o mapă tematică</i> (informații relevante și corecte)

Evaluare sumativă

- I. Realizează corespondența între elementele celor două coloane.
a 1883	1 Conferința de Pace de la Paris
b 1907	2 intrarea României în război
c 1915	3 lupta de la Gallipoli
d 1919	4 Antanta
	5 aderarea României la Puterile Centrale
- II. Stabilește valoarea de adevăr (A sau F) a următoarelor enunțuri:
- 1 Cauza principală a intrării României în Primul Război Mondial a constituit-o expansiunea teritorială.
 - 2 Cea mai importantă bătălie a anului 1914 a fost lupta de la Verdun.
 - 3 Ordinea politico-statală de la sfârșitul Primului Război Mondial a marcat apariția primului stat comunist din istorie.
 - 4 Societatea Națiunilor a menținut cu succes pacea după război.
- III. Analizează cele două hărți de mai jos și precizează:
- a 3 state membre ale Antantei, respectiv ale Puterilor Centrale;
 - b 3 state nou apărute după război.

I	8 puncte
II	12 puncte
III	18 puncte
IV	12 puncte
V	20 de puncte
VI	20 de puncte
Oficiu:	10 puncte
Total:	100 de puncte

- IV. „Sunt complet nebuni! Un război între europeni înseamnă un război civil, cea mai monumentală tâmpenie pe care lumea a făcut-o vreodată.“

Exprimarea îi aparține generalului Lyautey, reprezentantul guvernului francez în Maroc. Continuă textul, argumentând pro sau contra ideii exprimate.

- V. Realizează un text de 10 rânduri, având ca subiect cauzele și consecințele Primului Război Mondial.

- VI. Citește cu atenție textul următor și răspunde la cerințele de mai jos:

„De luni de zile luptam cu îndârjire pentru apărarea colțului de țară care mai rămăsese liber. Rândurile noastre se răreau, mulți căzând secerăți de proiectilele dușmane și de boli. Uitasem ce înseamnă un adăpost cald și o masă omenească, iar *despre cei dragi, rămași sub ocupația dușmanului, de mult nu mai știam nimic*. Strânsesem în inimile noastre atâta obidă, încât aveam senzația că stau gata să plesnească. Zile de grea restriște trecuseră peste noi și altele și mai cumplite ne așteptau. Niciodată nu ne-a trecut însă prin minte că am fi putut fi definitiv învinși. Niciodată nu am putut crede, chiar și atunci când artileria dușmană ne pisa tranșeele, palmă cu palmă, îmbibând cu carnea și sângele nostru țărâna în care ni se odihneau strămoșii. Credeam în victorie. O așteptam cu îndârjire. Ne pregăteam pentru ea. Eram doar la noi acasă, ne luptam pentru casa noastră, a străbunilor și urmașilor.“

(Scrisoarea unui ofițer român, iarna anilor 1916/1917)

- 1 Precizează, pe baza textului, care era situația armatei române în iarna anului 1917.
- 2 Comentează expresia evidențiată în text.
- 3 Precizează numele celor mai importante bătălii de pe frontul românesc din anul 1917.
- 4 Menționează o consecință a participării României la Primul Război Mondial.

U2

Lumea interbelică: o lume în schimbare

Lecția 1	38	Viața cotidiană. Lumea urbană și rurală
Studiu de caz	42	Femeia în viața publică
Studiu de caz	44	Cinematograful – artă și industrie
Studiu de caz	46	Crize economice
Lecția 2	48	Cetățean și stat în democrație și în totalitarism
Studiu de caz	52	Un model democratic – SUA
Studiu de caz	54	Comunismul. Nazismul
Patrimoniul	56	Noi forme de exprimare artistică: Curentul DADA
Dosar	58	Istoria în viața ta
Trusa cu instrumente	60	Explorarea resurselor istorice: realizarea unui organizator grafic, analiza unui document, realizarea unei fișe biografice a unei personalități istorice, realizarea unui afiș
Recapitulare	61	
Autoevaluare	62	
Evaluare sumativă	63	

Profesori manifestând în centrul orașului Chicago, în timpul Marii Crize Economice din 1929 – 1933, ca urmare a faptului că nu-și primiseră salariile de luni întregi

Agricultori din RSS Turkmână (republică din URSS) primindu-și cota de profit anual în anii 1930, în timpul regimului comunist, care susținea controlul total al statului. Imaginile lui Stalin și Lenin de pe perete sunt o dovadă a cultului personalității specific ideologiei și propagandei comuniste, totalitare, în general

REPERE CRONOLOGICE

1918
drept de vot pentru femei
(Regatul Unit, Germania)

1920
drept de vot pentru femei
(SUA)

1927
primul film vorbit
(*Cântărețul de jazz*)

1929 – 1933
Marea Criză Economică

1936
televiziunea în Regatul Unit

1938
drept de vot pentru femei
(România)

Viața cotidiană. Lumea urbană și rurală

Provocare

Popeye-Marinarul a devenit erou al perioadei Marii Crize Economice, după prima sa apariție publică în benzile desenate din 1929. Caricaturistul american Elzie Crisler Segar l-a conceput ca pe un simbol al clasei muncitoare, care se opune nedreptăților de tot felul, forța sa de a riposta fiind alimentată de consumul de spanac. Popeye-Marinarul, alături de alte produse culturale – jazzul, filmul, desenele animate, reclamele de mari dimensiuni –, a contribuit la conturarea „modelului american”, stil de viață preluat în perioada interbelică și de europeni. Lecția oferă și alte informații despre viața cotidiană din perioada interbelică și despre evenimentele care au marcat-o.

Mă informez

Organizarea orașelor și lumea rurală

După Primul Război Mondial, creșterea economică și, în special, dezvoltarea sectorului industrial și al serviciilor specifice celei de-a doua revoluții industriale au generat o creștere explozivă a populației orașelor, însoțită de elemente de sistematizare urbană.

+ Arhitectura orașelor s-a schimbat, accentul fiind pus pe utilitate și funcționalitate. Sub acest aspect, cel mai reprezentativ curent artistic a fost cel desemnat cu numele de Bauhaus, o școală de arhitectură și arte plastice, întemeiată în 1919, la Weimar (Germania). Folosind cu predilecție betonul armat, oțelul și sticla, s-au construit locuințe mai mari, clădiri industriale, bănci, magazine, hoteluri, teatre și cinematografe, stadioane. Străzile largi, gările, teatrele, parcurile, fântânile și piețele au sporit utilitatea și frumusețea așezărilor urbane.

Structura societății a cunoscut și ea importante schimbări.

- Clasa muncitoare a devenit tot mai numeroasă, cunoscând, prin introducerea standardizării și a benzii rulante, o mai bună organizare a muncii. Creșterea constantă a veniturilor sale și adoptarea unei legislații a muncii favorabile au avut drept consecință îmbunătățirea condițiilor de trai și de muncă.
- Bancherii și marii industriași reprezentau motorul dezvoltării economice și sociale și aveau un rol important în viața politică. Paralel, s-a afirmat clasa de mijloc, constituită din mici întreprinzători, comercianți și liber-profesioniști (avocați, medici, jurnaliști, funcționari). Animată de aceleași valori, precum respectul față de proprietate, educație și reușită socială, rolul său economic și politic a devenit tot mai important.
- Țărănimea, deși a prosperat, nu și-a modificat semnificativ modul de viață, progresul fiind lent în lumea rurală. Acesta era legat de aplicarea descoperirilor științifice și progresului tehnologic din agricultură (mașini și utilaje, cunoștințe de agronomie și zootehnie, îngrășaminte chimice, etc.) și conectarea lumii rurale la rețeaua căilor de transport și comunicație.

Invențiile și viața casnică

Pătrunderea tehnicii moderne în viața cotidiană, prin produse precum mașina de cusut, bicicleta, frigiderul, masele plastice, fibrele sintetice, a produs mari schimbări, făcând-o mai ușoară. Apa curentă, gazele și electricitatea au sporit confortul și igiena caselor de locuit, iar transportul public s-a îmbunătățit prin apariția tramvaielor și a troleibuzelor. Cea mai spectaculoasă evoluție a avut-o în epocă automobilul. Mai ieftin și devenit foarte popular din necesitate, automobilul a reprezentat în același timp și un simbol al reușitei sociale.

Diversitatea și abundența produselor au impulsivat comerțul, generând apariția lanțurilor de magazine. S-a extins folosirea telefonului și a radioului, iar în televiziune s-au făcut primii pași, prin inventarea tehnicii de proiectare.

Sănătatea oamenilor

Progresul științific a dus la ameliorarea stării de sănătate, progresele în diagnosticare și lupta împotriva bolilor, permițând oamenilor să aibă o viață mai lungă și mai sănătoasă. Progresul tehnologic a avut drept consecință reducerea timpului de muncă în favoarea timpului liber.

Divertismentul și timpul liber

Reducerea zilei de muncă și plata concediului au produs o explozie a bucuriei de a trăi, contribuind astfel la dezvoltarea manifestărilor sportive de masă (curse de ciclism, meciuri de box sau fotbal), a teatrului de revistă, la apariția unor noi genuri muzicale, precum jazzul și dezvoltarea turismului. Cinematograful a devenit o atracție pentru toate categoriile sociale. Mut până în 1927, filmul reflecta nevoia oamenilor de a evada din viața cotidiană, de a se bucura și de a-și construi vise. Un succes foarte mare l-au avut filmele de comedie (cu actori precum Charlie Chaplin), de aventuri (filmul *Tarzan*), de desene animate etc.

Cultura și mișcarea femeilor

Accesul tot mai larg la educație a contribuit la ridicarea nivelului de instrucție al oamenilor, iar ziarele, revistele și cărțile tipărite în tiraje mari au determinat la formarea unei culturi de masă, adică acea cultură destinată și accesibilă maselor de oameni. Artele, mai ales literatura, au cunoscut înnoiri semnificative. S-a accentuat gustul pentru literatură și fenomenul artistic, creația în aceste domenii diversificându-se și adresându-se unui public tot mai larg. Au apărut noi forme de exprimare literară și artistică, curente ca dadaismul și cubismul.

În perioada interbelică, femeile au continuat emanciparea începută încă din secolul trecut. Legislația adoptată a deschis accesul femeilor la viața politică, prin adoptarea dreptului la vot (în țări precum: Regatul Unit, Germania, Olanda și SUA), la educația înaltă și la toată gama de profesii.

Emanciparea femeilor a fost și de natură socială, psihologică și vestimentară, anii 1923 – 1924 lansând moda femeii-*flapper*, o generație de femei active, moderne.

DICȚIONAR

cubism

mișcare artistică ce prezintă obiectele din realitate descompuse în cele mai simple figuri geometrice, fără a ține seamă de asemănarea exterioară cu obiectele reprezentate

dadaism

curent literar și artistic care se manifestă prin negarea valorilor și a canoanelor artistice și literare existente

standardizare

stabilirea de norme standard privind calitatea, forma și dimensiunile anumitor produse

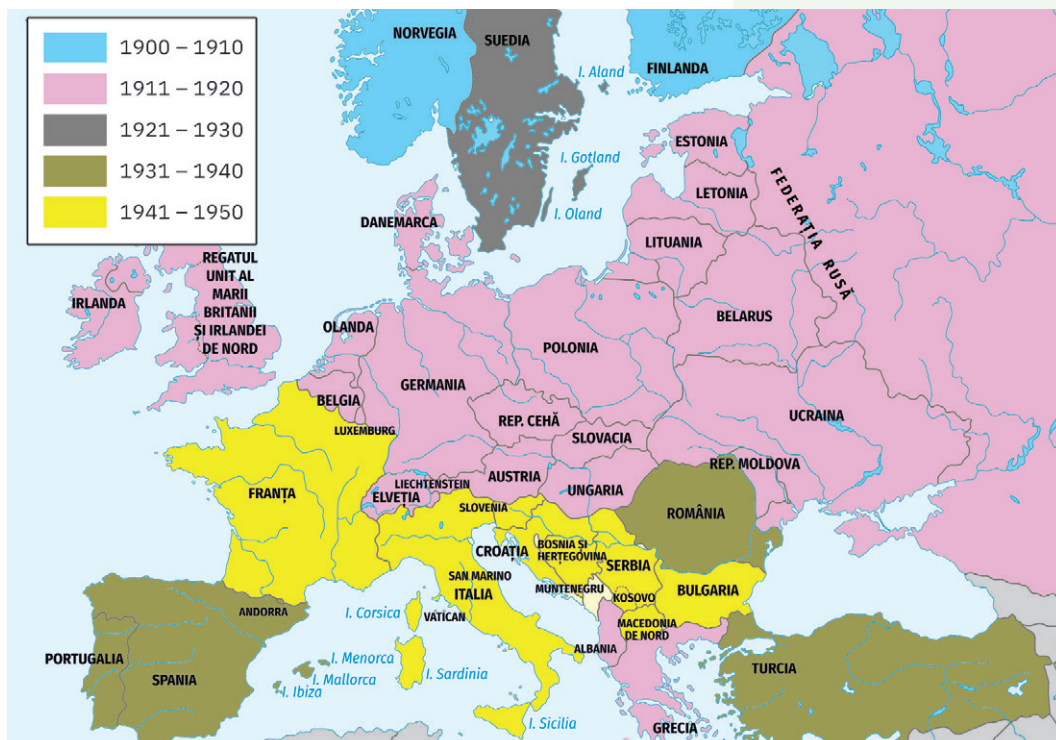

Aplic

I. Adoptarea dreptului de vot pentru femei în Europa

Harta reprezintă distribuția dreptului de vot (parțial sau universal, în plan local sau național, prevăzut doar de lege sau exercitat în mod efectiv) pe țări și perioade de adoptare.

1. Identifică 5 țări ale Europei actuale în care femeile au obținut dreptul de vot în perioada interbelică.
2. Explică de ce a fost important ca femeile să obțină dreptul de vot.

Harta politică a Europei

CONEXIUNI

Dacă iese fum este și foc,
ilustrație de Russell Patterson

Moda femeii-flapper

Termenul *flapper* este un termen folosit pentru a defini noul stil de viață al femeilor emancipate din anii 1920. Acesta exprima libertatea deplină a femeilor, manifestată prin atitudine și vestimentație (consumul de băuturi alcoolice, fumatul, muzica jazz și atitudinea încrezătoare, nonconformistă).

Cea mai importantă inovație în modă a fost scurtarea fustei sub genunchi. Foarte populare au devenit: hainele cu croială dreaptă, rochiile decoltate, fără pense, puloverele tricotate și fustele plisate, pantofii cu tocul solid și bareta pe gleznă. O foarte mare atenție se acorda machiajului, cu accente dramatice. Tunsoarea la modă era stilul bob, scurt, iar pălăriile purtate erau stil cloș. Cele mai spectaculoase erau ținutele de seară, accesoryzate cu broderii strălucitoare, franjuri, volane și pene de struț.

II. Arhitectură urbană

Empire State Building (foto) este un zgârie-nori cu 102 etaje (441 m) din New York City. Din 1931, timp de 40 de ani de la finalizarea sa, a fost cea mai înaltă clădire din lume, până la construcția Turnului de Nord al World Trade Center (Centrul de Comerț Mondial), în 1972. După atentatul din 2001 și distrugerea World Trade Center, Empire State Building a devenit din nou cea mai înaltă clădire din New York și din statul New York. Societatea Americană a Inginerilor Civili o apreciază ca fiind una dintre cele șapte minuni ale lumii moderne.

- 1 Descrie clădirea, făcând referire la termenul *zgârie-nori*.
- 2 Folosind cunoștințele din clasa a VI-a, arată ce elemente ale revoluției industriale au făcut posibilă o asemenea realizare.
- 3 Compară această realizare arhitecturală cu una dintre minunile lumii antice.

III. Orașul New York

„Anunțurile și reclamele cele mai variate au dat naștere vastelor întreprinderi care își au centrul în New York. Privește paginile unuia dintre ziarele sau revistele cel mai puțin importante și vei fi uimit de reclamele lor. [...] în vitrine, pe străzi, pe drumuri de țară (oh, neasemănatele drumuri americane) vei vedea cele mai artistice exemple de anunțuri și reclame, pentru care America plătește milioane de dolari. New York mai este – cine ar crede! – și centru de cultură americană. Aci vin toate piesele de teatru, poeme, povești, eseuri – articole pentru ziare și tot felul de cărți scrise în America. Multe însă sunt refuzate. Aci vin pictori renumiți, actori și actrițe mondial cunoscute, aci este arta pe care Uncle Sam o poate plăti. Teatre somptuoase, cinematografe în care se perindă milioane de oameni și pe scenele cărora vezi realmente deseori actori atât de mult admirați în filme. Hotelurile sunt aici nu numai localuri în care poți dormi, mâncă sau primi corespondența, ci adevărate orașe prin vinele cărora simți pulsul întregii Americi...”

Ana Almăjean, ziarul *Universul*, 1931

- 1 Identifică în text trei elemente specifice perioadei interbelice.
- 2 Formulează, pe baza textului, o explicație a vieții culturale tumultuoase specifice orașului New York.
- 3 Organizați, la nivelul clasei, o discuție despre orașul în care locuiți (sau cel mai apropiat de voi), așa cum arăta el în perioada interbelică. Folosiți ca suport fotografii și descrieri de epocă găsite prin documentare proprie.

IV. Producția de automobile în perioada interbelică

Țara	1913	1938
Germania	93 000	1 816 000
Franța	125 000	2 250 000
Marea Britanie	208 000	2 420 000
SUA	1 260 000	29 440 000

- 1 Cum se explică creșterea producției de automobile?
- 2 Enumeră, în urma documentării personale, mărci de mașini care erau în circulație în perioada interbelică.

V. Pictura cubistă

Un perete acoperit cu gresie din Guernica reproduce pictura omonimă a lui Pablo Picasso din 1937, realizată în amintirea bombardamentelor din timpul războiului civil spaniol.

+ Tabloul este dedicat orașului Guernica, oraș din Țara Bascilor (în nordul Spaniei), bombardat de aviația germană în timpul războiului civil din Spania, din anii 1936 – 1939.

- 1 Descrie tabloul. Ce sentimente îți trezește?
- 2 Care crezi că este mesajul transmis? Cum se leagă acesta cu spiritul epocii interbelice?
- 3 Ce alte curente literare și artistice s-au manifestat în perioada interbelică?

Rețin

- Dezvoltarea sectorului industrial și al serviciilor a dus la o creștere a populației orașelor, însoțită de elemente de sistematizare urbană.
- Lumea rurală a cunoscut un progres lent.
- Structura socială a cunoscut transformări, principalele categorii ale societății fiind marii industriași și banchierii, o clasă de mijloc tot mai numeroasă, lucrătorii industriali și țărănimia.
- Progresul științific și tehnic a dus la ridicarea continuă a nivelului de trai al oamenilor și ameliorarea stării de sănătate.
- A crescut accesul la educație și a apărut așa-numita cultură de masă.
- Apariția timpului liber a contribuit la dezvoltarea cinematografului, a sportului de masă, a teatrului de revistă, la apariția de noi genuri muzicale și curente artistice.
- Femeile au cunoscut un proces continuu de emancipare socială și politică.

Atelier – audiție muzicală/vizionare

Organizați, cu ajutorul profesorului de muzică, o audiție/vizionare de clipuri cu genuri muzicale și dansuri diferite din perioada interbelică (jazz, charleston, swing, foxtrot, vals, rumba, slow, blues, muzică de mahala etc.).

Louis Armstrong, unul dintre cei mai cunoscuți reprezentanți ai jazzului

VOCILE TRECUTULUI

+ „În copilăria mea, circulația nu era dirijată. Curând însă a fost dirijată manual de agenți de circulație în uniformă militară, pe care mulți – nu știu de ce – îi numeau *sergenți*. Mult mai târziu, în intersecțiile principale s-au pus niște indicatoare de direcții sub forma unor săgeți roșii, pe care era scris cu litere albe STOP și care erau manevrate de *sergenți* cu mâna. [...] Automobilele nu aveau locuri de parcare fixate. Puteai să te oprești pe orice arteră, cu grijă însă să nu blochezi o ieșire dintr-o curte sau garaj. Mașinile se grupau în jurul marilor restaurante, al sălilor de spectacol sau al terenurilor de sport. [...] Pe unele artere principale și în unele piețe găseai benzinării cu pompe de benzină primitive, în care aceasta era pompată manual într-un recipient de sticlă, după care era scursă în rezervorul mașinii.“

Constantin Bălăceanu-Stolnici, *Amintiri... O viață de poveste în Bucureștiul interbelic*

FLASH

Enumeră cinci elemente definitorii ale stilului de viață al oamenilor în perioada interbelică.

Femeia în viața publică

INTRODUCERE

Sfârșitul secolului al XIX-lea și, mai ales, începutul secolului al XX-lea au deschis calea afirmării tot mai largi a femeilor în societate și a obținerii de drepturi civile și politice garantate prin lege. În această perioadă, femeile au început să aibă acces la educație, remarcându-se treptat în creația științifică și artistică, în viața social-politică. Aceste drepturi politice și civile s-au generalizat pe tot parcursul secolului al XX-lea, ajungând să cuprindă majoritatea statelor lumii.

Mă informez

Istoricul mișcării feministe

Mișcarea feministă reprezintă un set de principii a căror miză este emanciparea femeii, creșterea rolului acesteia în societate și egalitatea dintre femei și bărbați. În jurul anului 1880, feminismul a devenit o mișcare militantă. S-au format așa-numitele „grupuri de sensibilizare”, grupuri mici de femei care se întâlneau pentru a povesti despre propriile experiențe și sentimente, iubire, căsătorie, copii, soți, iubiți, prieteni. Organizarea concretă și afirmarea au început cu adevărat odată cu mișcarea sufragetelor, structură militantă activă în Statele Unite și în Anglia, care și propunea eliminarea inechităților sociale și obținerea unor schimbări juridice și politice concrete. În perioada interbelică, în statele democratice, mișcarea feministă a înregistrat noi progrese, în statele de tip totalitare intrând într-un oarecare declin. În anii Marii Crize, s-a produs o deplasare dinspre problema obținerii de drepturi egale înspre cea a protecției sociale a femeilor.

Dreptul la muncă și la vot

Înainte de Primul Război Mondial, munca femeilor se limita la ocupațiile casnice, la cele mai puțin complicate din agricultură și meșteșuguri și mai puțin la cele industriale. Războiul a schimbat această realitate, femeile constituind, la sfârșitul războiului, până la 35% din personalul industrial al Germaniei și Marii Britanii. Treptat, femeile s-au implicat tot mai mult în profesii care le erau inaccesibile până atunci, unele ajungând să dețină chiar posturi de conducere. Și în plan politic au avut loc schimbări, femeile obținând dreptul la vot în majoritatea țărilor dezvoltate (1918 – Anglia și 1920 – SUA).

Statutul femeii în România

În România, mișcarea de emancipare a femeii a beneficiat de sprijinul politicienilor și al unei părți a presei. Formele de acțiune au fost diverse: conferințe, memorii către guvern și parlament, activități culturale, articole în presă. Drept urmare, femeile au obținut drepturi importante: de a practica meserii considerate masculine, de a urma diverse facultăți, de a fi alese în consiliile comunale și județene. Problema dreptului de vot al femeilor pentru parlament a fost rezolvată abia prin constituția din anul 1938, fără ca acest drept să poată fi folosit însă în mod efectiv. Printre femeile celebre din România pot fi menționate Elisa Leonida Zamfirescu (prima femeie inginer din Europa) și Elena Negruzzi (prima femeie avocat din România), Elena Văcărescu (premiată de Academia Franceză și membră a Academiei Române), Cecilia Cuțescu-Storck (pictoriță), Haricleea Hartulari-Darclée (soprană).

Descopăr

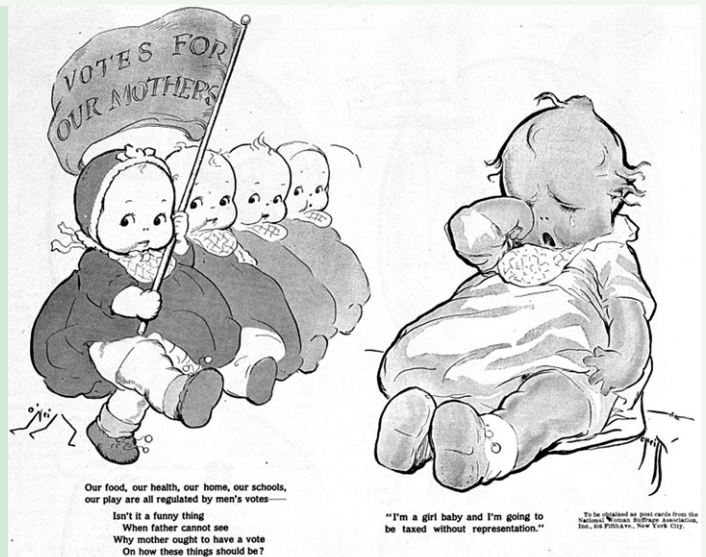
- 1 Formulează, pe baza afișului, un argument în favoarea drepturilor acordate femeilor.
- 2 Comentează afirmația fetiței din dreapta. Arată care este semnificația faptului că afișul reprezintă copii.
- 3 Exprimă-ți părerea despre situația ilustrată.

I. Discriminarea de gen

Fetița din partea dreaptă spune: „Sunt fetiță și urmează să plătesc taxe fără să fiu reprezentată!”

Cele din stânga: „Hrana, sănătatea, locuința, învățământul, distracția, toate sunt decise prin votul bărbaților... Nu-i amuzant că tata nu înțelege de ce mama are dreptul să decidă cum ar trebui să fie toate acestea?”

Afiș de Rose Cecil O'Neill, 1915

II. Dreptul la vot al femeilor

Mișcarea pentru dreptul la vot în SUA

- 1 Ce elemente din fotografie sugerează lupta pentru vot?
- 2 Explică dificultățile întâmpinate de femei în obținerea acestui drept.
- 3 Pe baza hărții de la pagina 39, enumerează trei state unde femeile au obținut acest drept în perioada interbelică.

III. Femei celebre din perioada interbelică

a Emmeline Pankhurst (1858 – 1928)

Împreună cu cele două fiice, și-au dedicat viața obținerii dreptului la vot pentru femei în Anglia. În 1918, după o campanie lungă și înverșunată, femeilor de peste 30 de ani li s-a dat dreptul la vot.

b Amelia Earhart (1897 – 1937)

Este cunoscută ca prima femeie care a zburat singură deasupra Oceanului Atlantic și a traversat Statele Unite ale Americii în timpul unui zbor fără oprire. A murit în Pacific, încercând să înconjoare Pământul.

c Irène Joliot-Curie (1897 – 1956)

A fost o chimistă franceză (fiica lui Marie Curie), laureată a Premiului Nobel pentru chimie (1935) pentru descoperirea radioactivității artificiale.

- 1 Precizează domeniile în care s-au afirmat femeile din imaginile date.
- 2 Explică importanța activității fiecăreia dintre ele pentru dezvoltarea ulterioară a domeniului respectiv și pentru mișcarea de emancipare a femeilor.

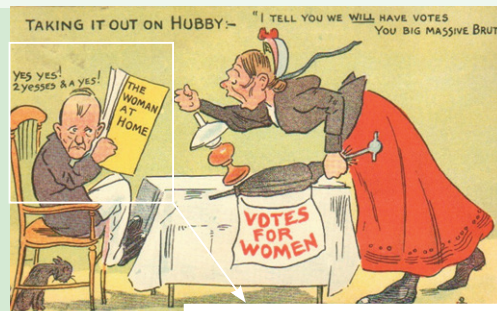
IV. ANALIZĂ DE DETALIU: Antifeminismul

Campania sufragetelor i-a făcut pe bărbații cu vederi conservatoare să considere că acordarea de drepturi femeilor reprezintă un pericol pentru societate, un atac la valorile familiei și o sfidare a poziției bărbatului în societate.

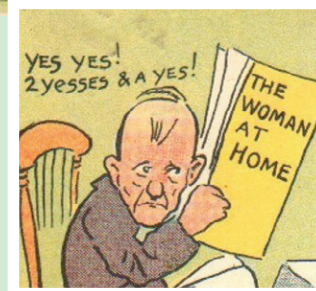
DETALIU:

Bărbatul și dreptul de vot al femeii

Cartea poștală ilustrează o scenă în care femeia i se adresează amenințător soțului: „Îți garantez că vom avea voturi.” Soțul ei, ascuns în spatele unui ziar intitulat „Femeia la domiciliu”, răspunde: „Da, da! 2 da-uri și încă un da!”

Antifeminism, carte poștală, sec. XX

- 1 Descrie imaginea și identifică elementele pro- și antifeministe.
- 2 Adaugă alte argumente antifeministe folosite de adeptii acestei mișcări în perioada interbelică.
- 3 În prezent, mai sunt posibile manifestări de discriminare a femeilor în societate? Argumentează.

Proiect de echipă

Caută, alături de colegi, în comunitatea în care trăiți, exemple de femei cu o carieră profesională importantă, implicate în viața politică, în afaceri, femei de succes în sport, artă sau cultură. Organizați întâlniri cu acestea și discutați despre drepturile femeilor și implicarea lor în viața publică.

Cinematograful – artă și industrie

INTRODUCERE

Prima proiecție cinematografică publică a unui film a avut loc pe 28 decembrie 1895, la Paris, cu aparatul fraților Lumière. Această dată reprezintă momentul nașterii cinematografului. În timp, cinematografia a devenit o formă de comunicare artistică, numită „a șaptea artă”. Promotorul noii arte a fost Louis Lumière. Subiectele filmelor sale au ajuns treptat să abordeze evenimente din viața cotidiană, punându-se astfel bazele jurnalului de actualități, ale reportajului sau ale filmului documentar.

- 1 Menționează, pe baza axei, 5 personaje create de Disney în perioada interbelică.
- 2 Cum îți explici transformarea în simbol a personajului din detaliu?
- 3 Vizionează unul dintre filmele de animație produse de Walt Disney și dă exemplu de trei aspecte specifice perioadei interbelice (viața cotidiană) ilustrate în film.

- Realizează, consultând internetul, o listă cu cinci filme artistice realizate la Hollywood în perioada interbelică. Compară lista ta cu cea a colegilor.

Mă informez

Repere ale istoriei cinematografului

Odată cu evoluția tehnicii de proiectare, care a permis creșterea duratei filmelor, s-a constatat o creștere a interesului spectatorilor pentru noua artă. Au apărut primele studiouri cinematografice, primele aparate de proiecție cinematografică și primele aparate de filmat (la început acționate manual). Ulterior, s-au folosit mai multe tipuri de film pentru înregistrare și mai multe viteze de proiectare, dezvoltarea tehnicii cinematografice fiind destul de rapidă. Până în anii 1930, cinematografia a fost dominată de filmul mut, acompaniat de muzică live. În 1927, datorită dezvoltării electronicii, a apărut primul film sonor (*Cântărețul de jazz*). Anul 1929 a fost marcat de mai multe progrese în cinematografie, printre care apariția primei pelicule color și debutul Premiilor Oscar.

Deoarece Primul Război Mondial a încetinit dezvoltarea cinematografului europene, Hollywood (SUA) a devenit centrul cinematografului din întreaga lume. Începând din anul 1920, la Hollywood au fost produse 800 de filme anual, reprezentând aproximativ 80% din producția cinematografică mondială. Pe continent, reprezentative erau producțiile cinematografice ale Germaniei și Rusiei. În această perioadă, a luat naștere și filmul indian.

Descopăr

I. ANALIZĂ DE DETALIU: Filmul de desene animate

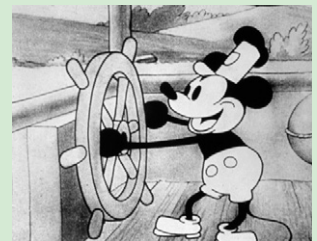
Filmul de desene animate are o istorie mai lungă decât filmul cu imagini reale din mediul înconjurător. Având originea la începutul secolului al XIX-lea, a atins apogeul în 1888, când desenele exprimau scurte povestioare reprezentate de faze ale mișcării unor personaje desenate. Perioada dintre 1928 și 1942 este considerată „epoca de aur” a desenului animat, marcată de galeria de eroi Disney, începând cu Mickey Mouse.

1928	1930	1932	1934	1937	1940	1942	1950	1961	1966
Minnie și Mickey Mouse	Pluto	Goofy	Donald Duck	Albă ca Zăpada și cei 7 pitici	Daisy Duck, Pinocchio	Bambi	Cenușăreasa	101 dalmațieni	Ursulețul Winnie

DETALIU: Mickey Mouse

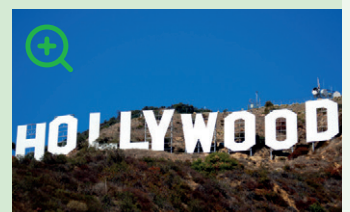
Mickey Mouse este personajul scurtmetrajului mut *Plane Crazy*, creat în 1928, reluat în varianta sonoră *Steamboat Willie*. El a devenit nu numai emblema companiei Walt Disney, ci și unul dintre simbolurile cinematografului și ale culturii americane. A apărut în peste 130 de filme, multe dintre ele cu nominalizări și premii Oscar, și a fost primul personaj animat cu o stea pe Aleea Celebrităților de la Hollywood.

Mickey Mouse în 1928

II. Industria cinematografică americană

După ce, în 1927, studiourile Warner Bros. au produs prima peliculă cu sonor, până în 1929 majoritatea filmelor de la Hollywood au avut dialoguri și muzică. Noutatea sunetului a fost foarte atractivă pentru public, acest moment marcând debutul unei adevărate epoci de aur pentru Hollywood. Din anii 1930. De remarcat este faptul că unele dintre producțiile vremii au cunoscut o popularitate uriașă de-a lungul timpului: *Pe aripile vântului* (1939), filmele cu Stan și Bran (1920 – 1950) sau cele regizate de Charlie Chaplin.

III. Filmul mut versus filmul vorbit

„Tot Hollywoodul abandonase filmul mut și eu eram singurul care mai rămăsese. Avusesem noroc până acum, dar să continui, având sentimentul că arta pantomimei se demoda, era absolut descurajant. În plus, nu era deloc ușor să găsești un subiect de film mut care să reziste o oră și patruzeci de minute, traducând ironia în gest și creând glume vizuale la fiecare șase metri de peliculă, pe aproape două mii cinci sute de metri de peliculă... Un alt gând era că, dacă m-aș fi apucat de un film vorbit, oricât de bun ar fi fost, tot n-avea cum să depășească măiestria artistică a filmelor mele mute. [...] *Dacă aveam să vorbesc, intram în rândul celorlalți actori.*“

Charlie Chaplin, *Viața mea*

- 1 Află cine a fost Charlie Chaplin și ce a reprezentat el pentru cinematografie.
- 2 Comentează secvența evidențiată din text.
- 3 Alcătuieste o listă a filmelor celebre realizate de el în perioada interbelică.

IV. Difuzarea filmelor – Cinema-ul sau sala de cinematograful

Primele reprezentări cinematografice, considerate spectacole de bălci, erau difuzate în corturi. Primul tip de spațiu destinat proiectării de imagini în mișcare a fost *nikel-odeonul* (templul de cinci cenți, numit astfel deoarece accesul se făcea cu 1 nickel, o monedă de cinci cenți). Pe măsură ce filmele au devenit mai lungi, aceste săli au fost considerate inconfortabile, deoarece erau prost ventilate, cu scaune din lemn tare. Ulterior, între 1910 și 1940, au fost construite cinematografe mai confortabile, tendință care a culminat cu *movie palace* (săli mari, bogat decorate).

Chicago Theatre, Illinois, SUA, construit în 1921

- 1 Arată ce legătură există între industria cinematografică și faptul că sălile de cinematograful au devenit tot mai mari și mai confortabile.
- 2 Compară condițiile de vizionare din perioada interbelică cu cele moderne.

V. Filmul românesc interbelic

Filmul *O noapte furtunoasă*, în regia lui Jean Georgescu, după piesa cu același nume a lui Ion Luca Caragiale, a reprezentat o mare reușită în acea perioadă, când filmul românesc încă nu se constituise ca instituție și/sau fenomen cultural, el depășind tot ceea ce se făcuse până atunci în cinematografia națională. Singura reușită notabilă de până atunci fusese pelicula *Războiul de independență*, realizată în anul 1912.

Scenă din filmul *O noapte furtunoasă*

- 1 Vizionează, alături de colegii de clasă, filmul prezentat și organizați o dezbatere privind tehnica de realizare a filmului, jocul actorilor și actualitatea aspectelor abordate.
- 2 Realizează o listă de argumente pentru care piesa lui I.L. Caragiale a fost aleasă drept scenariu al filmului.

Proiect de echipă

Realizați, în format electronic, o prezentare cu titlul: *Cinematografia – de la filmul mut la IMAX*. Materialul trebuie să conțină informații despre etapele principale ale evoluției cinematografului, însoțite de exemple și imagini sugestive.

Crize economice

INTRODUCERE

Termenul de *criză economică* definește starea de declin sau de stagnare, de funcționare defectuoasă a unei economii. Având o oarecare ciclicitate, cauzele pot fi multiple, una dintre cele mai importante fiind dezechilibrul dintre producție și consum. Din această perspectivă, criza economică de supraproducție se declanșează atunci când producția depășește capacitatea de consum sau puterea de cumpărare a populației și, ca urmare, se creează stocuri mari de produse nevandabile. Crizele economice se manifestă prin căderea bruscă a finanțelor, scăderea producției industriale, însoțită de falimentul întreprinderilor, creșterea șomajului, micșorarea salariilor etc.

Mă informez

Criza economică de după Primul Război Mondial (1918 – 1924)

Anii de după Primul Război Mondial până în 1924 au fost marcați de criză economică. În timp ce SUA și Japonia erau principalele beneficiare ale războiului, Europa era cea mai afectată. Industria se confrunța cu mari dificultăți: fabrici și uzine distruse, producție aflată în proces de trecere de la producția destinată războiului la cea de pace, șomaj accentuat, mari datorii. Agricultură ruinată de război făcea cu greu față concurenței produselor similare provenite din Statele Unite, Canada și Argentina. Transporturile și telecomunicațiile erau și ele afectate de distrugerile din timpul războiului. Consecința economică cea mai gravă a fost instabilitatea monetară, toate monedele europene fiind devalorizate în raport cu dolarul american. Criza economică a determinat creșterea tensiunilor sociale (greve și demonstrații), favorizată de dezvoltarea mișcării sindicale și de răspândirea ideilor comuniste. Ca urmare a acestor tensiuni și mișcări sociale, în unele țări au fost instaurate regimuri autoritare.

Marea Criză (1929 – 1933)

Criza economică mondială care a început în 1929 și a durat până în 1933 (cunoscută ca Marea Criză sau Marea Depresiune) a fost cea mai îndelungată și mai severă criză economică prin care a trecut societatea occidentală industrializată, afectând întreaga lume, cu excepția URSS, care nu se integrase în circuitul financiar și comercial global și care avea un alt tip de economie: economia dirijistă, planificată. Cauza principală a crizei a fost prăbușirea Bursei de valori (piață specializată în operații de vânzare-cumpărare a unor titluri de valoare) de pe Wall Street. Ea s-a produs pe fondul lipsei de reglementări a modului de funcționare a Bursei și al unor mari speculații financiare. S-a manifestat prin prăbușirea producției industriale (automobile, cauciuc), ruina agriculturii, scăderea salariilor, falimentul băncilor, șomaj, creșterea prețurilor. Marii perdanți ai crizei au fost segmente importante ale claselor mijlocii, care și-au pierdut veniturile și statutul social, lucrătorii industriali deveniți șomeri, fermieri care și-au pierdut terenurile agricole și mijloacele de lucru, dar și industriași și bancheri precum JP Morgan, Rockefeller, Vanderbilt. În unele țări, criza s-a prelungit până în 1935 sau chiar 1939, odată cu începutul celui de-al Doilea Război Mondial, la a cărui declanșare a contribuit.

Descopăr

- 1 Pornind de la ilustrație, apreciază impactul pe care l-a avut asupra oamenilor prăbușirea bursei de valori de pe Wall Street în Joia Neagră.
- 2 Ce a învățat societatea din această experiență?

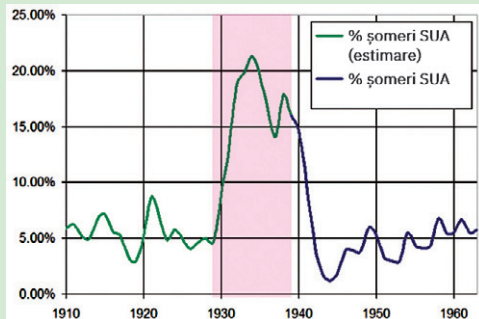
I. Prăbușirea bursei de valori de pe Wall Street, New York

Ziua de 24 octombrie 1929, în care s-a produs prăbușirea bruscă a tranzacțiilor la bursa de valori de pe Wall Street, supranumită Joia Neagră, a marcat începutul Marii Crize Economice Mondiale dintre anii 1929 și 1933.

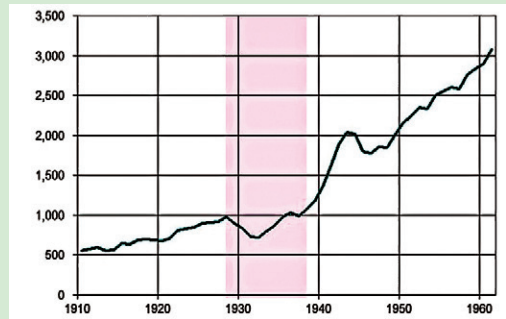

Wall Street în Joia Neagră,
24 octombrie 1929

II. Forme de manifestare a Marii Crize în SUA

a. Rata șomajului în SUA

b. PIB-ul (Produsul Intern Brut) SUA

- 1 Analizează datele celor două grafice și desprinde semnificațiile.
- 2 Enumeră alte forme de manifestare a crizei din anii 1929 – 1933.

III. Oamenii săraci în timpul Marii Crize

Șomeri stând la coadă la o cantină gratuită, deschisă în Chicago

- 1 Menționează cauze care au generat o astfel de situație.
- 2 Care au fost formele de protest ale oamenilor față de instabilitatea economică?

IV. ANALIZĂ DE DETALIU: Marea Criză și copiii

DETALIU: Victime ale Marii Crize

„De ce nu-i puteți asigura un loc de muncă tatălui meu?”

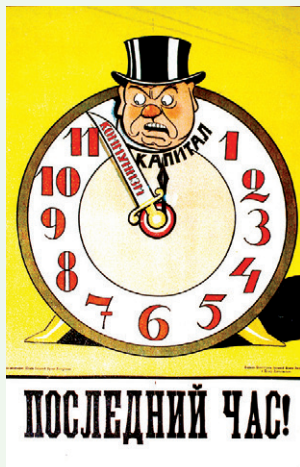
- 1 Comentează semnificația înscrisului din detaliu. Care este cauza acestei situații?
- 2 Cum a afectat Marea Criză copiii?
- 3 Cum explici implicarea copiilor în protestele față de criză? Este corect?

Proiect de echipă: Expoziție tematică Marea Criză

Căutați ilustrații (fotografii, afișe, pagini de ziar, caricaturi etc.) care să prezinte aspecte diverse cu privire la Marea Criză din anii 1929 – 1933. Realizați în clasă o expoziție cu aceste ilustrații. Discutați pe baza lor, punând în evidență impactul asupra vieții oamenilor. Păstrați materialele expuse într-o mapă tematică.

Cetățean și stat în democrație și în totalitarism

Последний час (Ultima oră), autor necunoscut, 1920 (Muzeul de Istorie Politică a Rusiei)

REPERE CRONOLOGICE

1917

declanșarea revoluției bolșevice conduse de Lenin

1922

„marșul asupra Romei“ (Benito Mussolini)

1924

câștigarea alegerilor parlamentare de către Partidul Fascist (Italia)

1924 – 1953

conducerea URSS de către Stalin

1932

câștigarea alegerilor de către Partidul Nazist (Germania)

1933

Hitler devine cancelar al Germaniei

Provocare

Afișul de propagandă rusească prezintă un ceas a cărui limbă mare – ilustrată sub forma unei lame de cuțit denumite Comunism – este pe punctul de a tăia un cap etichetat cu denumirea Capital. Caricatura face trimitere la faptul că ideologia comunistă, aflată în contradicție totală cu cea de tip democratic și cu economia de tip capitalist, este pe cale să iasă triumfătoare în Rusia în anii de după Primul Război Mondial. *Ce este ideologia comunistă? Ce presupune democrația? Ce alte ideologii s-au manifestat în perioada interbelică? Cum au afectat acestea viața oamenilor și în special drepturile și libertățile cetățenești?* Sunt întrebări ale căror răspunsuri le găsești parcurgând lecția și studiile asociate.

Mă informez

Democrație versus totalitarism

Perioada interbelică a fost dominată de confruntarea dintre regimurile democratice și cele de tip totalitar.

- Regimurile democratice se caracterizează prin separarea puterilor în stat (executivă, legislativă, judecătorească), pluralism politic și ideologic (mai multe partide și ideologii), alegeri libere (partidele ajung la putere în urma alegerilor bazate pe vot universal), drepturi și libertăți garantate și respectate.
- Regimurile totalitare se bazează pe concentrarea puterii în mâna unui partid sau conducător, controlul statului asupra individului și a vieții sale private, partid și ideologie unice, cultul conducătorului, îngrădirea drepturilor și libertăților.

▷ Regimurile politice totalitare apărute după Primul Război Mondial s-au bazat pe teorii, ideologii influente la începutul secolului al XX-lea: fascismul, nazismul și comunismul. Acestea s-au manifestat deplin în Rusia (Iosif Vissarionovici Stalin), Germania (Adolf Hitler) și Italia (Benito Mussolini).

Regimuri dictatoriale cu nuanțe fasciste au existat și în alte state: în Portugalia (regimul lui Salazar), în Spania (cel al generalului Franco), în Grecia, Ungaria etc. Marile democrații liberale ale perioadei au fost: SUA, Marea Britanie și Franța.

Ideologii și regimuri totalitare

Comunismul a apărut ca teorie (ideologie) la mijlocul secolului al XIX-lea, fiind creat de către Karl Marx. A fost dezvoltat și adaptat la realitățile Rusiei de la începutul secolului al XX-lea de către V.I. Lenin, de unde denumirea de marxism-leninism. Susținea proprietatea colectivă, controlul total al statului, dictatura proletariatului (clasa muncitoare) etc. Regimul comunist a fost instaurat mai întâi în Rusia, în anul 1917 (revoluția bolșevică), ca după cel de-al Doilea Război Mondial să se extindă la scară mondială, cuprinzând inclusiv România.

Fascismul italian și varianta sa germană, nazismul, au apărut în perioada interbelică, într-o atmosferă de revoltă și de umilință națională, generată de mai multe cauze: dificultățile economice, amplificate de urmările războiului și de criza din anii 1929 – 1933, nemulțumirea față de hotărârile Conferinței de Pace de la Paris (1919 – 1920), resentimentele împotriva unor guverne considerate incapabile, schimbările de mentalitate care promovau intoleranța și violența cultivate de război. La toate acestea s-a adăugat lipsa unei tradiții democratice.

Având ca idee centrală renașterea gloriei Romei Antice, mișcarea fascistă a fost fondată de Benito Mussolini în anul 1919. A ajuns la putere în 1922, în urma unei lovituri de stat, cunoscute drept „marșului asupra Romei“, și a câștigării alegerilor parlamentare de către Partidul Fascist doi ani mai târziu. Supranumit „Il Duce“, Mussolini a instaurat un regim totalitar, parlamentul și regele Victor Emmanuel al III-lea având rol decorativ. A inițiat diverse măsuri: a atras sprijinul Bisericii Catolice prin împăcarea cu papa, a inițiat programe de redresare economică, a înlocuit sindicatele cu corporații formate din muncitori și patroni. În plan extern, regimul a promovat o politică expansionistă și de revizuire a ordinii instaurate la sfârșitul Primului Război Mondial.

Regimurile democratice

Deși au cunoscut un regres, fiind criticate pentru ineficiența lor în rezolvarea problemelor cu care se confruntau oamenii și afectate de criza ce a urmat Primului Război Mondial și de Marea Criză Economică, regimurile democratice și-au menținut puternice poziții atât în Europa (Franța, Regatul Unit, țările scandinave etc.), cât și în afara continentului (SUA), fiind luate drept model. Regatul Unit, organizat ca monarhie parlamentară, a cunoscut o perioadă de stabilitate politică, principalele partide politice care și-au disputat puterea fiind Partidul Liberal, Partidul Conservator și Partidul Laburist. Statele Unite erau republică prezidențială, organizată pe baza Constituției din 1787. Franța, caracterizată printr-un număr mare de partide politice, a fost guvernată de o serie de coaliții eterogene, care nu au rezistat prea mult, dar au împiedicat accesul la putere al fascismului.

Democrația românească interbelică

În perioada interbelică, România era monarhie constituțională de tip democratic, viața politică caracterizându-se prin separarea puterilor, dinamica partidelor, exercitarea drepturilor și libertăților. A contribuit la aceasta adoptarea unui șir de reforme democratice, între care: introducerea votului universal (1918), reforma agrară (1921) și adoptarea unei noi constituții (1923). Monarhia a continuat să joace un rol de echilibru în viața politică. În anul 1938 însă, viața politică din România a suferit schimbări radicale prin înlăturarea sistemului democratic și introducerea regimului autoritar al regelui.

Stat și cetățean în democrație și totalitarism

În statele de tip democratic din perioada interbelică, statul garanta și promova drepturile și libertățile omului și cetățeanului. Acestea erau exercitate în limitele stabilite de legea fundamentală – Constituția acestor țări. Potrivit acesteia, existau mai multe categorii de drepturi, precum: drepturi civile și politice, social economice și culturale. În regimurile politice de tip totalitar, drepturile și libertățile au fost îngădite sau menținute formal. Un exemplu relevant îl reprezintă cenzura.

DICTIONAR

democrație

formă de organizare și de conducere a unei societăți, în care poporul își exercită (direct sau indirect)

puterea

ideologie

totalitatea ideilor și concepțiilor care constituie partea teoretică a unui curent, a unui sistem etc.

lovitură de stat

act de încălcare a ordinii constituționale prin care puterea este preluată cu forța

republică prezidențială

formă de republică în care președintele exercită în mod direct puterea executivă

revoluție bolșevică

preluarea puterii în Rusia de către adepții comunismului în urma unei lovituri de stat

Aplic

Harta Europei în perioada interbelică

I. Regimurile politice în Europa interbelică

- 1 Grupează într-un organizator grafic țările europene care și-au consolidat democrația, respectiv țările care au evoluat spre regimuri totalitare/autoritare. Discutați în clasă despre posibilele explicații ale acestei clasificări.
- 2 Realizează oral o prezentare a regimului politic din SUA.

LEGENDĂ

- State democratice
- State cu regimuri autoritare sau totalitare
- Monarhii

CONEXIUNI

Hitler, cancelarul Germaniei, salutând parada batalioanelor de asalt la Nürnberg (noiembrie 1935)

Propaganda nazistă

În propaganda nazistă, un rol important l-au jucat afișele și foile volante. Nu a fost neglijată nici tehnologia modernă: difuzoarele, radioul, pelicula, îmbinate cu tehnica discursului. Pentru crearea imaginii lui Hitler, se cheltuiau sume enorme cu închirierea mașinilor de lux și a avioanelor. Pe plan local, mesajele politice erau transmise de filialele partidului, care erau însoțite de programe sportive, concerte, târguri. Organizarea demonstrațiilor de masă de către propaganda nazistă avea rolul de a crea o atmosferă puternic emoțională, astfel încât toți participanții să se lase cuprinși de sentimentul apartenenței la națiunea germană. Erau folosite diverse mijloace pentru a amplifica acest efect: uniforme, torțe, muzică, saluturi, steaguri, cântece, imnuri, discursurile unor personaje marcante.

II. Democrație și totalitarism

„Înfruntarea dintre democrație și totalitarism este una dintre caracteristicile secolului al XX-lea. Democrația presupune votul universal, separarea puterilor în stat, pluralismul politic și ideologic, libertăți individuale garantate. Statele totalitare au fost produse ale ideologiilor extremiste: de stânga – comunism sau de dreapta – fascism. Spre deosebire de statele democratice, în care partidele acced la putere în urma alegerilor și își exercită mandatul pe un termen limitat, în statele totalitare, un singur partid – și, adesea, un singur om – deține întreaga putere, își exercită autoritatea, fără limită în timp, asupra tuturor cetățenilor și a tuturor sectoarelor vieții publice și chiar a celei personale, impune o ideologie unică și folosește teroarea împotriva oricărei forme de opoziție.“

Florin Constantiniu, *Statele democratice și statele totalitare*

- Stabilește, pe baza textului, asemănări și deosebiri între democrație și totalitarism. Completează o diagramă Venn.

III. Lideri de tip totalitar

a Iosif Vissarionovici Stalin

b Adolf Hitler

c Benito Mussolini

- 1 Folosind surse recomandate de profesorul de istorie, documentează-te cu privire la biografia celor trei oameni politici. Realizează pentru fiecare o fișă biografică, prin care să prezinți rolul jucat de acesta în istoria țării lui.
- 2 Mai este posibilă astăzi apariția și manifestarea unor asemenea oameni politici? Argumentează.

IV. Democrația românească interbelică

„În perioada interbelică, România a avut un larg evantai de partide politice: de dreapta (Partidul Conservator-Progresist, Partidul Conservator-Democrat), de centru (Partidul Național-Liberal, Partidul Poporului), de centru-stânga (Partidul Țărănesc, Partidul Național-Țărănesc), de stânga (Partidul Socialist German, Partidul Evreiesc ș.a.). Fiecare partid avea un program și o ideologie, propunea soluții proprii privind dezvoltarea statului român. Cetățenilor li se ofereau o multitudine de variante, putând opta, prin vot, asupra uneia sau alteia.“

Ioan Scurtu, *Democrația românească în perioada interbelică (1918 – 1938)*

- 1 Formulează o caracteristică a democrației românești sugerată de sursă.
- 2 Menționează, pe baza textului, două caracteristici ale unui partid politic.
- 3 Dă exemple de partide democratice din România actuală.

V. Drepturi și libertăți

Drepturi și libertăți civile și politice	Drepturi social-politice și culturale
<p>Drepturile civile: egalitatea în drepturi, dreptul la viață, libertate și securitate personală, dreptul la inviolabilitatea vieții private, dreptul la apărarea onoarei și a bunului nume etc.</p> <p>Drepturile politice: dreptul oamenilor de a participa la administrarea statului și a societății, dreptul la cetățenie, dreptul de asociere, dreptul de a organiza și participa la mitinguri, demonstrații, manifestații, dreptul de a alege și de a fi ales, libertatea de exprimare, de conștiință, confesională etc.</p>	<p>Drepturile economice: dreptul la proprietate privată, dreptul de a poseda, folosi și dispune de propria avere etc.</p> <p>Drepturile sociale: dreptul la muncă, asigurarea socială, dreptul la locuință, dreptul la odihnă, de ocrotire a sănătății.</p> <p>Drepturile culturale: dreptul la studii, libertatea creației literare, artistice, științifice, dreptul de a utiliza limba maternă etc.</p>

- 1 Selectează din tabel trei drepturi sau libertăți care ți se par cele mai importante pentru generația ta. Argumentează alegerea.
- 2 Explică, într-un text de 10 rânduri, de ce drepturile și libertățile omului și cetățeanului sunt atât de importante pentru democrație.
- 3 Transpune informațiile din tabel într-un alt tip de organizator grafic.

Rețin

- Perioada interbelică a fost dominată de confruntarea dintre democrație și totalitarism.
- Regimurile politice totalitare (de dictatură) apărute după Primul Război Mondial au avut la bază teorii, ideologii influente la începutul secolului al XX-lea: fascismul, nazismul și comunismul.
- Regimurile democratice se caracterizează prin separarea puterilor în stat (executivă, legislativă, judecătorească), pluralism politic și ideologic, alegeri libere, drepturi și libertăți garantate și respectate.
- Regimurile totalitare se bazează pe concentrarea puterii în mâna unui partid sau conducător, controlul statului, partid și ideologie unice, cultul conducătorului, îngrădirea drepturilor și libertăților.
- Acestea și-au atins maturitatea în Uniunea Sovietică (Iosif Vissarionovici Stalin), Germania (Adolf Hitler) și Italia (Benito Mussolini).
- Marile democrații liberale ale perioadei au fost SUA, Marea Britanie și Franța.
- În perioada interbelică, România era monarhie constituțională de tip democratic.

Atelier – Partidul politic în campanie electorală

Organizați-vă în echipe de 3 – 4 elevi. Imaginați-vă că reprezentați unul dintre partidele politice menționate în lecție și sunteți în campanie electorală pentru alegerile parlamentare din anii 1920. Realizați schița unui program politic al partidului, care să răspundă problemelor epocii, și realizați prezentarea lui printr-un discurs susținut în fața colegilor transformați în electorat. Folosiți mijloace de propagandă specifice perioadei interbelice (dintre cele menționate în lecție).

Oameni analizând afișele electorale la alegerile din 1928

VOCILE TRECUTULUI

Considerat cel mai important om politic britanic al secolului al XX-lea, în special prin activitatea depusă în slujba Angliei în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, Churchill a dat democrației una dintre cele mai cunoscute definiții: „Democrația este un sistem politic prost, însă cel mai bun dintre cele pe care omenirea le-a inventat până acum.“

Winston Leonard Spencer Churchill (1874 – 1965)

FLASH

Ce raporturi se stabilesc între oameni în regimurile democratice? Dar în cele totalitare?

Un model democratic – SUA

INTRODUCERE

În epoca interbelică, SUA au adoptat o politică de „izolaționism“ față de problemele politicii europene. Sub aspect economic, au cunoscut o dezvoltare accentuată și o prosperitate deosebită, intervenția statului în economie fiind limitată. Această evoluție pozitivă a fost întreruptă de Marea Criză din anii 1929 – 1933. În timp ce, în Europa, Marea Criză a generat instaurarea de regimuri totalitare în o serie de țări precum Germania, SUA au găsit resursele necesare reconstrucției economiei și statului prin ceea ce s-a numit politica New Deal, inițiată de președintele Franklin Delano Roosevelt, președinte al SUA între 1933 și 1945.

Mă informez

Constituția americană

Modelul democrației americane se bazează pe Constituția americană, adoptată în anul 1787 și valabilă până în prezent. În timp, Constituției i s-au adăugat 27 de amendamente. Primele 10 amendamente au fost adoptate între 1789 și 1791 și prevedeau drepturile cetățenilor americani.

Separarea puterilor

Statele Unite ale Americii sunt organizate ca republică federativă de tip prezidențial, președintele american având puteri sporite. Potrivit principiului separării puterilor în stat, puterea executivă, unul dintre principiile fundamentale ale democrației americane, este deținută de președinte, cea legislativă de parlament, numit Congres, iar justiția este gestionată de Curtea Supremă. Președintele este ales prin vot universal de un colegiu electoral pentru un mandat de patru ani. Este șef al statului și șef al puterii executive, comandant suprem al armatei, șef al diplomației, promulgă legi și își exercită dreptul de veto. De asemenea, șeful statului poate acorda grațieri federale și convoca Congresul în situații excepționale.

Congresul bicameral este compus din Senat și Camera Reprezentanților. Senatul se constituie din câte 2 senatori aleși de cetățeni din fiecare stat, iar Camera Reprezentanților dintr-un număr de kongresmeni proporțional cu populația fiecărui stat. Congresul aprobă numirile în funcții, ratifică tratatele internaționale, adoptă legi etc. Curtea Supremă de Justiție, compusă din judecători numiți pe viață de președinte, exercită puterea judecătorească, asigurând totodată interpretarea și constituționalitatea legilor.

Descopăr

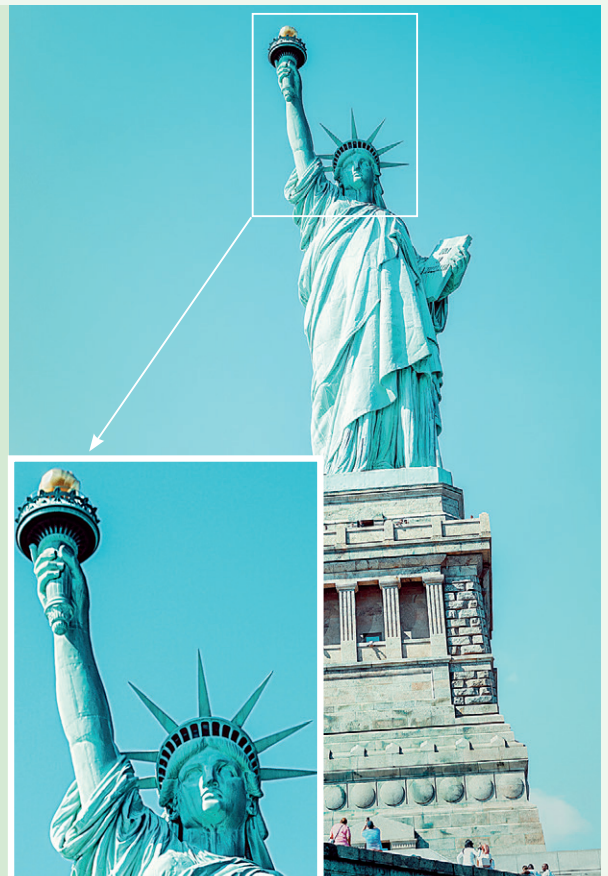
- 1 Descrie statuia și identifică, în urma documentării personale, alte elemente cu rol de simbol.
- 2 Realizează un afiș în care să folosești în manieră personală simbolurile Statuii Libertății.

I. Analiză de detaliu: Statuia Libertății din New York – simbol al libertății și democrației

Statuia de cupru, reprezentând Zeița Libertății, este un cadou pentru Statele Unite din partea Franței, cu ocazia aniversării a 100 de ani de la câștigarea independenței, ca simbol al prieteniei dintre cele două națiuni. Monumentul simbolizează libertatea care luminează toată lumea. A fost realizată de sculptorul Frédéric Auguste Bartholdi, structura de fier a statuii fiind opera lui Gustave Eiffel (inginerul care a realizat Turnul Eiffel din Paris).

DETALIU: Coroana zeiței

Partea superioară a statuii, coroana, este formată din șapte fascicule de lumină, simbolizând cele șapte continente. Tot pe coroană se află 25 de ferestre, prin care vizitatorii pot admira orașul.

II. Drepturi și libertăți cetățenești

„Amendamentul I

Congresul nu trebuie să dea legi privitoare la instituirea vreunei religii sau la interzicerea libertății de practicare a vreunei religii; sau care îngreșesc libertatea de exprimare sau libertatea presei; sau dreptul poporului de a se aduna pașnic și de a cere guvernului să le rezolve plângerile. [...]

Amendamentul II

[...] dreptul populației de a păstra și purta arme nu trebuie să fie încălcat. [...]

Amendamentul IV

Dreptul oamenilor de a fi siguri de propria lor persoană, de casele, documentele și bunurile lor [...].

Amendamentul VI

În toate cazurile penale, acuzatul trebuie să aibă dreptul la o judecată publică rapidă de către un juriu imparțial [...].

Amendamentul IX

Enumerarea anumitor drepturi în cadrul constituției nu trebuie să fie interpretată ca o negare sau discreditare a altor drepturi de care se bucură poporul.“

Cele 10 amendamente, Constituția SUA (1787)

- 1 Menționează, pe baza sursei, drepturi și libertăți prevăzute de amendamente.
- 2 Cum interpretezi amendamentul IX?

III. Vulturul prezidențial

Vulturul pleșuv cu cap alb este considerat pasăre națională din 1782, când reprezentarea lui a fost plasată pe Marele Sigiliu al Statelor Unite. Este întâlnit în multe instituții guvernamentale, pe documente oficiale, pe bancnotele de un dolar. Vulturul a devenit în timp simbol al președintelui american, reprezentarea apărând pe steagul și sigiliul său, pe obiecte de decor sau de mobilier din Biroul Oval de la Casa Albă.

Sigiliul președintelui Statelor Unite

- 1 Există vreo legătură între simbolistica de pe sigiliul și steagul președintelui american și puterile de care dispune acesta?
- 2 Transpune într-un organizator grafic (schemă) atribuțiile președintelui american.

IV. Politica New Deal

 Politica New Deal [trad. Noua Învoială], alături de alte programe de protecție socială și combatere a sărăciei, a lansat un vast program de construcții pentru crearea de locuri de muncă, mulți șomeri primind locuri de muncă la lucrările finanțate de stat. S-a creat o stare de spirit reflectată și în arta anilor 1930, cu lucrătorii văzuți în poziții eroice, muncind la unison pentru a finaliza un mare proiect public.

Construirea unui baraj, pictură de William Gropper

- De ce crezi că președintele american Roosevelt a reușit să impună o astfel de politică la scară națională?

Investigație – Prohibiția americană

Realizează prin documentare personală o investigație privind prohibiția în societatea americană din perioada interbelică. Poartă cu colegii de clasă și profesorul de istorie o discuție privind informațiile obținute și concluziile la care ai ajuns.

Comunismul. Nazismul

INTRODUCERE

Comunismul este ideologia și mișcarea politică promotoare a unui tip de societate egalitaristă (societatea comunistă), în care nu există proprietate privată și clase sociale, toți membrii acesteia bucurându-se de același statut social și economic și de aplicarea principiului „Fiecare după puteri, fiecăruia după nevoi“.

Mă informez

Comunismul

▷ S-a instaurat pentru prima dată în istorie în Rusia, după lovitura de stat bolșevică (comunistă) din octombrie/noiembrie 1917, condusă de Vladimir Ilici Lenin. Din anul 1924, lui Lenin i-a urmat Stalin, care a consolidat sistemul totalitar comunist. A fost desființată proprietatea privată și înlocuită cu cea colectivă, prin naționalizarea fabricilor și uzinelor, a băncilor, căilor de transport și colectivizarea forțată a agriculturii prin crearea colhozurilor și a sovhozurilor.

În plan economic, s-a practicat o economie dirijată, planificată (planuri cincinale) și centralizată. A fost creat un puternic sistem de represiune (care urmărea prevenirea și reprimarea oricărei manifestări și forme de opoziție). Partidul bolșevic a devenit partid unic, iar ideologia marxist-leninistă a fost decretată ca fiind oficială. Au fost îngădite drepturile și libertățile cetățenești și impusă cenzura. Din punct de vedere religios, comunismul se axa pe ateism (negarea existenței lui Dumnezeu).

Printr-un aparat de propagandă numeros, a fost susținut un cult extrem al personalității lui Stalin, supranumit *tătucul*. Controlul statului asupra societății a fost total. În timp ce după cel de-al Doilea Război Mondial regimurile politice fascist și nazist au dispărut, cel comunist s-a menținut, extinzându-se în mai multe state.

Descopăr

1. Apreciază caracterul realist/propagandistic al acestei performanțe.
2. Caută, prin documentare proprie, alte forme de stimulare a întrecerii în muncă promovate de regimul comunist.

I. Mișcarea stahanovistă

Mișcarea s-a inspirat din performanța minerului Alexei Grigorievici Stahanov, care a reușit să depășească norma de lucru de peste 14 ori, extrăgând din mină 102 t de cărbune în 5 ore și 45 de minute, media normală fiind de 7 t pe schimb. A fost impusă muncitorilor în condițiile în care economia sovietică era lipsită de mijloacele de a stimula competiția și performanța.

Alexei Grigorievici Stahanov și un coleg miner

- De ce crezi că regimul comunist sovietic a avut nevoie de o rețea atât de mare de lagăre și colonii de muncă?

II. Gulagul sovietic (vezi Glosar, pag. 125)

Reprezintă rețeaua de lagăre și colonii de muncă forțată care au existat în URSS ca parte a sistemului de represiune folosit de regimul comunist. La moartea lui Stalin, în anul 1953, existau 146 de lagăre și anexe sau filiale, 10 lagăre speciale și 627 de colonii de muncă.

Harta gulagului sovietic

- Descrie tabloul, identificând elementele de propagandă folosite.

III. Colectivizarea agriculturii și propaganda

Tractorul american model Ford (din imagine) a fost cea mai bună armă propagandistică în favoarea colectivizării în URSS. Aceasta era văzută ca proces de modernizare a agriculturii, prin posibilitatea de cultivare a suprafețelor de mari dimensiuni, folosirea de utilaje moderne și aplicarea de metode a căror eficiență fusese dovedită științific.

Primul tractor, tablou de Vladimir Krihașki, 1920

Mă informez

Nazismul

+ Nazismul, prescurtare de la termenul german pentru național-socialism (Nationalsozialistische), a fost varianta germană a fascismului. S-a deosebit însă de acesta prin accentul pus pe rasism și prin naționalismul agresiv. Potrivit teoriei rasiale naziste, omenirea se împarte în rasa superioară, cea ariană (popoarele germanice), rase inferioare (slavii) și rase impure (evreii și țigani). Adevărata creatoare a culturii și civilizației umane, rasa ariană are nevoie de mai mult spațiu vital, care nu poate fi obținut decât cucerindu-l de la rasele inferioare, acestea urmând să fie transformate în sclave ale arienilor, iar cele impure urmând a fi nimicite. De aici ideea lagărelor de concentrare, de muncă și de exterminare.

Un alt element specific ideologiei naziste l-a reprezentat naționalismul agresiv, din perspectiva căruia prevederile păcii din 1919 trebuiau reconsiderate, iar teritoriile pierdute, retrocedate Germaniei. Mai mult, naționalismul nazist promova crearea unui „Reich“ (imperiul german) care să-i cuprindă pe toți germanii, inclusiv pe cei din afara granițelor Germaniei. Instaurarea regimului nazist în Germania a debutat în anul 1932, când Partidul Naționalist Socialist (nazist) a câștigat alegerile parlamentare. Un an mai târziu, Hitler a devenit cancelar (prim-ministru). Deținând toată puterea în calitate de Führer (1934), el a inițiat măsuri dure pentru lichidarea democrației: dizolvarea sindicatelor și a partidelor politice (cu excepția celui nazist), înlăturarea adversarilor politici, promovarea urii de rasă prin susținerea superiorității rasei ariene, persecutarea evreilor (antisemitism), înființarea poliției politice (Gestapo), naționalism și anticomunism.

Descopăr

IV. Analiză de detaliu: Hitler și cultul personalității

DETALIU: Salutul nazist (Salutul lui Hitler)

A fost o formă de salut care, însoțită de vorbele *Heil Hitler!* (*Salut, Hitler!*), *Heil, mein Führer!* (*Salut, conducătorul meu!*) sau *Sieg Heil!* (*Salut, victorie!*), desemna ascultarea față de Adolf Hitler și glorifica în același timp națiunea germană, iar mai târziu efortul de război german. Folosirea acestui salut este, în prezent, o infracțiune în Germania, Austria și Republica Cehă.

Adolf Hitler salutând mulțimea de pe străzile din Hamburg

INTRODUCERE

În timpul celor 12 ani de regim totalitar, naziștii au dizolvat democrația germană, au militarizat economia națională, au limitat libertatea de exprimare și au îngădit exercitarea drepturilor civile, au persecutat minoritățile rasiale (evreii) și sociale și au instigat la un nou război mondial. Aceste măsuri au fost motivate și justificate de o ideologie național-socialistă, conturată de Adolf Hitler în lucrarea *Mein Kampf* (*Lupta mea*), scrisă în anii 1923 – 1924 și pusă în practică, cu ajustările impuse de realitățile epocii, în perioada 1933 – 1945.

- 1 Pornind de la imagine și detaliu, apreciază amploarea cultului personalității lui Hitler.
- 2 Ce alte simboluri a mai folosit propaganda nazistă?
- 3 De ce crezi că salutul nazist este interzis astăzi în unele țări?

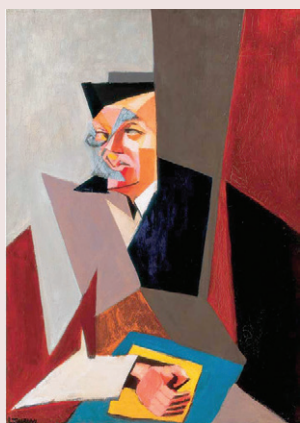
Interviu cu mari lideri politici ai lumii

Imaginează-ți că ești jurnalist în perioada interbelică. Ai posibilitatea de a sta de vorbă cu cei trei mari lideri politici care au marcat istoria epocii: Mussolini, Hitler și Stalin. Alcătuiește, împreună cu colegii tăi, o listă de posibile întrebări pe care ați dori să le adresați fiecăruia dintre aceștia.

Noi forme de exprimare artistică: Curentul DADA

Introducere

Dadaismul a reprezentat o mișcare culturală manifestată între anii 1916 și 1923, devenită una dintre cele mai cunoscute mișcări avangardiste din istoria artei. A fost inițiată de un grup de tineri refugiați în Elveția, printre care poetul român Tristan Tzara, reprezentând reacția generației de artiști confrunțați cu ororile războiului. Așa se explică faptul că acest curent cultural a avut o puternică latură antirăzboi. Dadaismul respingea vechile valori artistice, felul în care o operă de artă este concepută și apreciată, ceea ce a făcut ca această manifestare artistică să fie considerată fără înțeles. Dadaismul s-a manifestat în mai multe domenii artistice, precum literatura, pictura, artele vizuale.

Portretul lui Tristan Tzara, tablou de Lajos Tihanyi, 1927

Celebes, tablou de Max Ernst, 1921

Lucrări realizate de Marcel Duchamp, expuse la Muzeul Pompidou din Paris

În domeniul picturii, conceptul care a stat la baza manifestării Dada este nonsensul (lipsa de sens), ca efect al confuziei resimțite de oameni după ce reperele lumii în care trăiau fuseseră răsturnate de Primul Război Mondial.

Unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai dadaismului a fost pictorul francez Marcel Duchamp (1887 – 1968), considerat unul dintre cei mai importanți artiști ai secolului al XX-lea. Operele lui Duchamp constau în prezentarea sub formă artistică a diferitelor obiecte care îl înconjurau și pe care le numea obiecte „de-a gata“. Un exemplu celebru al acestei abordări artistice este o ironizare a celebrei picturi *Mona Lisa*, a lui Leonardo da Vinci. *Mona Lisa* este înfățișată cu barbă și mustață, în alb și negru.

Marcel Duchamp –
Suport de sticlă, 1914,
Muzeul de artă modernă, Roma

Pietà ou La révolution la nuit, realizată în anul 1923, este o operă de referință pentru Max Ernst. Este o pictură controversată, deoarece criticii au afirmat că aceasta este o reprezentare a Fecioarei Maria, care își ține pruncul în brațe, însă Fecioara este înlocuită de tatăl artistului, iar Iisus de către artistul însuși.

Un alt reprezentant al curentului dada este pictorul, sculptorul și poetul german Max Ernst (1891 – 1976). A participat la Primul Război Mondial în calitate de cartograf, experiență care l-a marcat în mod deosebit. În picturile sale a folosit în special tehnica colajului, acestea fiind caracterizate prin spontaneitate și abstractizare. Una dintre cele mai populare picturi ale sale este *Celebes*, realizată în anul 1921.

Mon ami Pierrot (Prietenul meu Pierrot), sculptură de Max Ernst

Francis Picabia este un alt pictor celebru al dadaismului (1879 – 1953), pasionat de formele abstracte, pe care le considera situate „în sfera invenției pure care dă naștere unui univers de forme pe măsura propriilor dorințe și plăsmuri”. Una dintre cele mai importante picturi ale sale este *Parade amoureuse*.

Parade amoureuse (Parada iubirii)
de Francis Picabia, 1917

Istoria în viața ta

Legea „pentru protecția sângelui și onoarei germane“

„Pătruns de conștiința faptului că puritatea sângelui german constituie premisa perpetuării poporului german și inspirat de voința nestrămutată de a asigura viitorul națiunii germane, Reichstagul (parlamentul german) a adoptat în unanimitate o lege, ce proclamă:

Art. 1 Sunt interzise căsătoriile între evrei și cetățeni germani sau sânge înrudit. [...]

Art. 2 Relațiile extraconjugale dintre evrei și cetățeni de origine germană sau sânge înrudit sunt interzise.

Art. 3 Evreii nu pot angaja în gospodăriile lor cetățeni de sex feminin de sânge german sau înrudit, care au sub 45 de ani.

Art. 4 Evreilor li se interzice să arboreze steagul național sau să afișeze culorile Reich-ului. [...] ei sunt autorizați să afișeze culorile evreiești. [...]

Art. 5 Orice persoană care încalcă interdicția prevăzută la articolul 1 va fi pedepsită cu muncă silnică (grea). Infracțiunile de la articolul 2 vor fi sancționate prin pedeapsa cu închisoarea sau muncă silnică. Orice persoană care încalcă prevederile articolelor 3 sau 4 va fi pedepsită cu muncă silnică de până la un an și cu amendă sau cu una dintre aceste sancțiuni [...].

Legile de la Nürnberg
(15 septembrie 1935)

Poster de propagandă comunistă cu Iosif Vissarionovici Stalin

Poster de propagandă nazistă cu Adolf Hitler

ACȚIONEAZĂ!

Campanie împotriva totalitarismului

Fragmentul de text, expresie a politicii antisemite duse de regimul totalitar din Germania în timpul lui Hitler, și afișele, o ilustrare a cultului personalității lui Lenin, Stalin, Hitler, Mussolini, reamintesc cât de nocive au fost ideologiile și practicile totalitare ale perioadei interbelice, prezentate în lecțiile și studiile din acest capitol. Discutați în clasă asupra acestor aspecte, apoi realizați planul unei campanii de condamnare a totalitarismului. Folosiți ca suport în acest efort pașii sugerați mai jos. Puneți în aplicare acest plan de campanie în cadrul activităților desfășurate în școala voastră în săptămâna Școala Altfel. Folosiți în campanie și rețelele de socializare sau mijloace multimedia.

Salutul roman al lui Benito Mussolini la anunțarea declarării războiului

Mângâierea lui Stalin luminează viitorul copiilor noștri, afiș propagandistic, 1947

Kinder, was wißt ihr vom Führer? (Copii, ce știți despre Führer?), carte pentru copii despre tinerețea lui Adolf Hitler, 1933

Cu astfel de materiale, propaganda nazistă și comunistă urmărea să sugereze că fiecare copil nou-născut este un dar personal pentru popor și pentru lider. Spre exemplu, Adolf Hitler descria maternitatea drept „câmpul de luptă al femeii”. Potrivit naziștilor, sarcina principală „naturală” a femeilor era să nască cât mai mulți copii, pentru a contribui la răspândirea „rasei germane”.

INFORMEAZĂ-TE!

Pentru a afla mai multe despre perioada interbelică, îți recomandăm:

cărți de citit	pagini web de accesat	locuri de vizitat	filme de vizionat
Mircea Eliade – <i>Jurnalul adolescentului miop</i>	https://fototeca.iicr.ro/ http://inst-idst.ro/	Muzeul Satului, București Muzeul ASTRA, Sibiu	<i>Dictatorul</i> (1940) <i>Apocalipsa după Hitler</i> (2009)
George Orwell – <i>Ferma animalelor</i>	www.memoryandconscience.eu	Muzeul Național al Țăranului Român, București	
Cezar Petrescu – <i>Întunecare</i>	https://www.loc.gov/collections/		
Marin Preda – <i>Moromeții</i>	http://thehollywoodmuseum.com/	Muzeul Civilizației Urbane, Brașov	

Trusa cu instrumente

Cum realizez un organizator grafic

Pasul 1

stabilesc conceptul-cheie/procesul/tema unificatoare la care se raportează schema

Pasul 2

selectez informațiile/termenii care au legătură/explicitează conceptul-cheie sau procesul/tema aleasă și realizez o listă a acestora

Pasul 3

organizez informațiile obținute în jurul conceptului-cheie/procesului/temei (pot folosi forme de ciorchine, căsuțe sau cercuri, într-o modalitate ierarhizată)

Pasul 4

stabilesc relațiile dintre conceptele/informațiile din căsuțe prin săgeți pornind de la conceptul/tema centrală

Pasul 5

desprind concluzii

Cum realizez analiza unui document

Pasul 1

identific titlul documentului, autorul, tipul de document și, eventual, data la care a fost scris

Pasul 2

identific elementele-cheie care necesită explicații și comentarii (termeni, idei, fapte) și fragmentele din text care susțin elementele-cheie

Pasul 3

formulez explicații posibile, făcând apel la cunoștințe dobândite sau la informații oferite de alte documente

Pasul 4

desprind și formulez idei cu privire la intențiile și atitudinea autorului față de faptele și ideile prezentate în text

Pasul 5

formulez concluzii cu privire la importanța ideilor cuprinse, semnificația lor istorică

Cum realizez fișa biografică a unei personalități istorice

Pasul 1

identific spațiul și timpul istoric în care a trăit personalitatea

Pasul 2

precizez: data și locul nașterii/data morții, informații despre istoricul familial (primii ani de viață, copilăria și adolescența)

Pasul 3

precizez domeniul în care a activat (monarh, scriitor, artist, om politic etc.)

Pasul 4

analizez realizările din punct de vedere profesional, fapte istorice relevante

Pasul 5

analizez impactul său asupra societății, asupra epocii în care a trăit, numele persoanelor a căror viață a influențat.

Cum realizez un afiș

Pasul 1

selectez ideea principală, astfel încât să stârnească interesul, și identific grupul căruia i se adresează

Pasul 2

stabilesc formatul și forma (dimensiunea și imaginea centrală)

Pasul 3

redactez textul care să însoțească afișul (titlul, sloganul)

Pasul 4

adaug elementele suplimentare

Pasul 5

stabilesc locul de afișare (cât mai vizibil)

Recapitulare

Viața cotidiană. Lumea urbană și rurală

Lumea urbană și rurală

Orașul

- dezvoltarea sectorului industrial și al serviciilor
- creșterea populației urbane
- dezvoltarea urbanismului (utilitate, funcționalitate)

Lumea rurală

- progres lent
- aplicarea descoperirilor științifice și dezvoltarea tehnologiei agricole

Viața cotidiană

- îmbunătățirea nivelului de trai
- ameliorarea stării de sănătate
- accesibilitatea educației

Cultura și divertismentul:

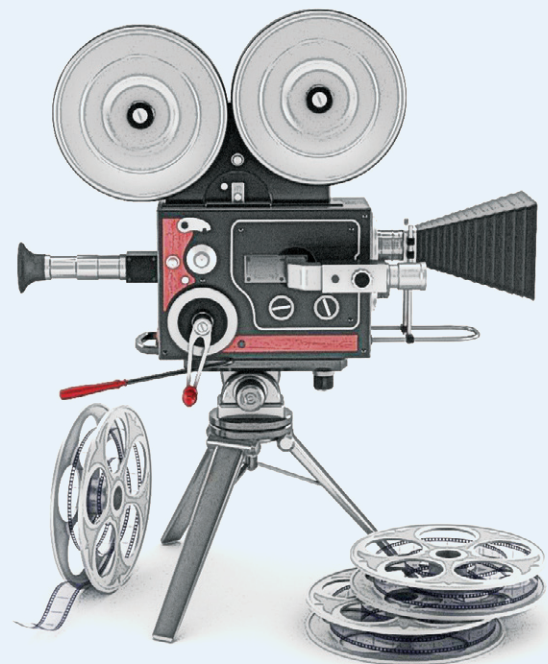
- formarea culturii de masă
- organizarea de activități pentru timpul liber
- dezvoltarea cinematografului, a sportului de masă, a teatrului de revistă
- apariția de noi genuri muzicale, noi curente artistice

Statutul femeilor

- proces continuu de emancipare socială și politică

Structura socială

- burghezia
- clasa de mijloc
- lucrătorii industriali
- țărăimea

Cetățean și stat în democrație și în totalitarism

Regimurile politice totalitare (de dictatură)

Ideologii:

- fascismul (Italia) – Benito Mussolini
- nazismul (Germania) – Adolf Hitler
- comunismul/marxism-leninismul (URSS) – Iosif Vissarionovici Stalin

Caracteristici:

- concentrarea puterii în mâna unui partid sau conducător
- controlul statului asupra societății
- partid și ideologie unice
- cultul conducătorului
- îngrădirea drepturilor și libertăților cetățenești

Regimurile politice democratice

Mari democrații liberale:

- SUA
- Marea Britanie
- Franța

Caracteristici:

- separarea puterilor în stat (executivă, legislativă, judecătorească)
- pluralism politic și ideologic
- alegeri libere (vot universal)
- drepturi și libertăți garantate și respectate

Autoevaluare

COMPETENȚE

- Compar fapte/procese istorice din perioada interbelică stabilind asemănări și deosebiri.
- Analizez critic o sursă istorică privind sistemul politic interbelic.
- Utilizez corect coordonatele de timp și spațiu cu privire la regimurile politice din perioada interbelică.
- Descopăr elemente de continuitate și schimbare în evoluția sistemului de valori din perioada interbelică până astăzi.
- Stabilesc impactul/influența pe care l-a avut/a avut-o Hitler asupra națiunii germane.

Folosind informațiile din această unitate și indicațiile de la rubrica *Trusa de instrumente* (pagina 60), sunt capabil:

- 1 să stabilesc o asemănare și o deosebire între:
 - a democrație și totalitarism;
 - b nazism și comunism;
 - c fascism și nazism.
- 2 să analizez semnificația următoarei definiții a democrației:

„Democrația este un sistem politic prost, însă cel mai bun dintre cele pe care omenirea le-a inventat până acum.” (Winston Churchill)

- 3 să identific pe harta alăturată cinci state monarhii constituționale (sau democratice);

- 4 să enumăr trei elemente de continuitate între democrația interbelică și cea actuală;

- 5 să prezint, într-un text de 10 rânduri, rolul lui Hitler în instaurarea regimului nazist din Germania.

Adolf Hitler

Grilă de autoevaluare	suficient	bine	foarte bine
1	stabilirea unei asemănări și a unei deosebiri	stabilirea a două asemănări și două deosebiri	Stabilirea a trei asemănări și trei deosebiri
2	menționarea ideii principale a textului	identificarea argumentelor care susțin ideea	formularea unei opinii cu privire la ideea textului
3	menționarea a 2 state monarhii democratice europene	menționarea a 4 state monarhii democratice europene	menționarea a 5 state monarhii democratice europene
4	menționarea unui element de continuitate	menționarea a 2 elemente de continuitate	menționarea a 3 elemente de continuitate
5	parcursarea a 2 pași din metoda <i>Cum realizez fișa biografică a unei personalități istorice</i> (informații relevante și corecte)	parcursarea a 4 pași din metoda <i>Cum realizez fișa biografică a unei personalități istorice</i> (informații relevante și corecte)	parcursarea a 5 pași din metoda <i>Cum realizez fișa biografică a unei personalități istorice</i> (informații relevante și corecte)

Evaluare sumativă

I. Menționează câte un fapt istoric relevant pentru următoarele date istorice:

1922

1923

1924

1933

II. Identifică liderii politici ilustrați mai jos și menționează pentru fiecare câte un fapt istoric relevant. Stabilește o asemănare și o deosebire între doi dintre ei (la alegere).

I	8 puncte
II	16 puncte
III	16 puncte
IV	12 puncte
V	18 puncte
VI	20 de puncte
Oficiu:	10 puncte
Total:	100 de puncte

III. Dă câte două exemple concrete pentru următoarele categorii de drepturi:

- drepturi civile
- drepturi culturale
- drepturi politice
- drepturi economice

IV. Construiește propoziții corecte din punct de vedere istoric cu următoarele cuvinte/expresii:

totalitarism ideologie democrație republică.

V. Realizează un text de 10 rânduri, în care să prezinți un aspect reprezentativ pentru continuitate și unul pentru schimbare, în ce privește viața cotidiană urbană din perioada interbelică și cea de astăzi.

VI. Citește cu atenție textul următor și răspunde cerințelor de mai jos.

„În aparență, războiul întâi mondial se sfârșește cu o victorie a democrațiilor. De fapt, extinderea geografică a acestora maschează fragilitatea acestui tip de regim, amenințat de apariția modelelor autoritare: bolșevismul și fascismul.“

Pierre Milza, Serge Berstein, *Istoria secolului XX (1900 – 1945)*

- 1 Precizează anii desfășurării războiului la care face referire textul.
- 2 Menționează două tipuri de regimuri politice din perioada interbelică.
- 3 Menționează câte două caracteristici ale democrației, respectiv, ale modelului autoritar.
- 4 Prezintă în 5 rânduri viața politică românească din perioada interbelică.

Lecția 1	66	Relațiile internaționale. Agresiunea statelor totalitare
Lecția 2	70	Al Doilea Război Mondial
Studiu de caz	74	Noile mijloace de distrugere a oamenilor
Studiu de caz	76	Viața pe front și pe frontul de acasă
Studiu de caz	78	Holocaustul
Patrimoniul	80	Mărturiile despre război
Dosar	82	Istoria în viața ta
Trusa cu instrumente	84	Explorarea resurselor istorice: analiza unei fotografii, organizarea unei dezbateri, realizarea unui studiu de caz, organizarea unui joc de rol
Recapitulare	85	
Autoevaluare	86	
Evaluare sumativă	87	

Lagărul de concentrare Buchenwald, 1938 – 1941. Doi deținuți din prim-plan susținând un tovarăș la apel, pentru că leșinul era adesea un motiv pentru gardieni să „lichideze“ deținuții inutili

Normandia, Franța, 6 – 8 iunie 1944. Soldați americani ai unui grup de control al incendiilor de țărni folosind radiourile Signal Corps (unul dintre ei manevrează generatorul manual, în timp ce altul folosește setul radio)

Tributul Prusac la Moscova, caricatură în ziarul polonez *Mucha*, 1939

REPERE CRONOLOGICE

1921

Mica Înțelegere

1925

Pactul de la Locarno

1928

Pactul Briand-Kellogg

1931

Japonia ocupă Manciuria

1933

Germania și Japonia ies din
Societatea Națiunilor

1934

Antanta Balcanică

1935

Germania reintroduce
serviciul militar obligatoriu;
Italia cucerește Etiopia

1936

Italia părăsește Societatea
Națiunilor

1938

anexarea Austriei; acordul
de la Munchen

1939

Italia cucerește
Albania; Pactul
Ribbentrop-Molotov;
dezmembrarea
Cehoslovaciei

Relațiile internaționale. Agresiunea statelor totalitare

Provocare

Caricatura, apărută într-o publicație satirică săptămânală din Varșovia (*Mucha*), reprezintă o satiră la adresa Pactului Ribbentrop-Molotov, încheiat între Germania și URSS în anul 1939. Acesta includea angajamentul oficial al celor două state că nu se vor ataca reciproc și că nu se vor alia cu state ostile uneia din părți. Caricatura îl înfățișează pe Joachim von Ribbentrop, ministrul de externe german, pupându-i mâna lui Stalin în prezența ministrului sovietic Viaceslav Molotov, care aplaudă cu entuziasm. *Ce a făcut posibilă această apropiere și înțelegere dintre Germania și URSS? Care au fost consecințele acestui pact pentru evoluția relațiilor internaționale?* Lecția de mai jos îți va oferi răspunsurile necesare.

Mă informez

Pacea fragilă

Pacea instaurată la sfârșitul Primului Război Mondial a fost o pace fragilă, amenințată de numeroase neînțelegeri manifestate între marile puteri. O sursă de tensiune în relațiile dintre state a fost neplata de către Germania a despăgubirilor de război. Instaurarea regimurilor totalitare într-o serie de state europene a încurajat atitudinea revizionistă față de ordinea și pacea instaurate prin tratativele de pace de la Paris. S-a adăugat atitudinea conciliatoristă a Franței și Angliei față de pretențiile tot mai mari ale revizionismului german, precum și ineficiența sancțiunilor morale și economice aplicate de Societatea Națiunilor în cazul încălcării prevederilor tratatelor.

Inițiative de pace

Una dintre tendințele care au marcat relațiile internaționale a fost aceea de menținere și respectare a tratatelor de pace și a ordinii teritoriale instaurate de acestea. Această politică a statu-quoului a fost promovată de Anglia, Franța și statele succesoare ale marilor imperii dispărute din centrul și estul Europei. Reprezentative pentru eforturile de menținere a păcii au fost:

- activitatea Societății Națiunilor, care avea ca scop colaborarea dintre state și promovarea păcii și a securității colective;
- Tratatul de la Locarno (1925), care au marcat reconcilierea dintre Franța, Belgia și, respectiv, Germania cu privire la frontiera dintre ele;
- Pactul Briand-Kellogg, ce elimina războiul ca modalitate de rezolvare a diferendelor interstatale, asumat de peste 60 de state.

România s-a integrat în acest efort de apărare și menținere a păcii, un moment de vârf fiind perioada 1930 – 1931, când reprezentantul României, Nicolae Titulescu, a fost președinte al Adunării Generale a Societății Națiunilor.

Sistemul de alianțe

Societatea Națiunilor a acționat și pentru crearea unui sistem de securitate colectivă, bazat pe alianțe multilaterale și regionale. Pentru a se proteja, statele mici au încheiat alianțe cu marile puteri europene capabile să le ofere sprijin în cazul unei agresiuni. Un exemplu îl reprezintă alianțele cu Franța, încheiate de Polonia, Cehoslovacia și Iugoslavia. România a încheiat cu Franța un tratat de prietenie.

O altă modalitate a reprezentat-o crearea de alianțe zonale.

- O astfel de alianță a fost Mica Înțelegere, creată în 1921 între România, Cehoslovacia și Iugoslavia, al cărei scop era menținerea integrității teritoriale a celor trei state în fața pretențiilor revizioniste ale Ungariei și Bulgariei a tendințelor restauratoare ale Habsburgilor.
- În 1934, România, Turcia, Grecia și Iugoslavia au pus bazele unei alte alianțe colective, Antanta Balcanică, țările din acest spațiu fiind o zonă tampon între URSS și Vestul Europei. Statele membre doreau să-și poată apăra granițele împotriva oricărui inamic din regiunea Balcanilor.

Evenimentele premergătoare izbucnirii celui de-al Doilea Război Mondial au dus la dezintegrarea celor două alianțe colective.

Crize și tensiuni interbelice

+ Perioada interbelică a fost marcată de o serie de tensiuni între state și de crize politice, generate în principal de acțiunile statelor totalitare și dictatoriale. În afara Europei, Japonia, condusă de o grupare militaristă dornică de a transforma țara într-o putere mondială, a atacat China în anul 1931 și a ocupat Manciuria. Patru ani mai târziu, Italia fascistă a lui Mussolini a cucerit Etiopia din nordul Africii. Lipsită de contribuția SUA și a URSS-ului, ultima fiind primită în organizație abia în 1934, activitatea Societății Națiunilor s-a dovedit ineficientă în încercarea de a opri încălcarea prevederilor stabilite prin pacea de la Paris de la sfârșitul Primului Război Mondial. Astfel, în anul 1933, Germania nazistă și Japonia au părăsit organizația, urmate de Italia în 1936. Drept urmare, contrar prevederilor Tratatului de la Versailles, Germania nazistă a reintrodus serviciul militar obligatoriu, iar un an mai târziu a ocupat zona demilitarizată de la granița cu Franța. Acțiunile statelor revizioniste au continuat în anii 1936 – 1937, prin crearea Axei Roma – Berlin – Tokyo, alianță politico-militară între Italia, Germania și Japonia, ce urma să aibă inițiativa declanșării celui de-al Doilea Război Mondial.

Au urmat anexarea Austriei (Anschluss) și dezmembrarea Cehoslovaciei de către Germania și cucerirea Albaniei de către Italia. Cu puțin înainte de declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial, s-a semnat de către Germania și URSS un pact de neagresiune, cunoscut sub numele de Pactul Ribbentrop-Molotov, după numele miniștrilor de externe ai celor două state. Scopul declarat al acestui pact era, din punctul de vedere oficial al Germaniei, asigurarea flancului estic în perspectiva iminentei invadări a Poloniei, petrecută, de altfel, o săptămână mai târziu. Pe de altă parte, Uniunea Sovietică voia să câștige timp, să prevină o invazie germană și să se extindă pe seama statelor vecine din vest. Pactul era însoțit de un protocol adițional secret, prin care cele două state își împărțeau Europa în sfere de influență (zone în care își puteau manifesta autoritatea, putând să le influențeze evoluția).

DICȚIONAR

- conciliatorism**
politica de cedare promovată de Anglia și Franța față de Germania, în vederea preîntâmpinării războiului
- pact**
tratat internațional, bilateral sau multilateral
- revizionism**
atitudine sau acțiune care urmărește modificarea unui tratat, a unei legi etc.
- securitate colectivă**
sistem internațional de securitate care are ca obiectiv prevenirea agresiunii. În cadrul acestui sistem, statul care comite o agresiune împotriva altui stat este considerat un inamic al tuturor celorlalte, care acționează în comun pentru a opri agresorul.
- statu-quo**
situație existentă sau care a existat la un moment dat

 Aplic

I. Europa în 1939

- 1 Urmărește pe hartă noua configurație a granițelor statelor europene în anul 1939. Indică ce prevederi ale Tratatului de la Versailles au fost încălcate prin această nouă trasare a granițelor.
- 2 Transpune datele din hartă într-o friză cronologică.
- 3 Redactează un text de 10 rânduri, intitulat *Europa în anul 1939*.

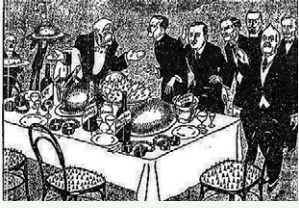

LEGENDĂ

- Germania în anul 1937
- Renania Zonă militarizată (martie 1936)
- Granițele Cehoslovaciei
- Noul stat slovac
- Teritorii anexate/controlate de Germania
- Teritorii anexate de Polonia
- Teritorii anexate de Ungaria
- Teritorii anexate de Italia

Harta Europei în 1939

CONEXIUNI

La masa păcii,
caricatură de epocă

Chestiunea reparațiilor de război

Una dintre problemele cele mai spinoase în relațiile internaționale interbelice a fost cea a reparațiilor (despăgubirilor) de război. Germania a militat încă de la început pentru revizuirea prevederilor referitoare la plata reparațiilor de război, stabilite la 132 miliarde mărci aur. În vederea rezolvării tensiunilor generate de această atitudine, au fost elaborate, cu sprijinul SUA, două planuri de acțiune: Dawes și Young. Planul Dawes, semnat în 1924, stabilea ca Germania să înceapă plățile de la un miliard de mărci de aur în primul an și să crească la 2,5 miliarde anual până în 1928. Planul Young, o revizuire a Planului Dawes, reducea valoarea datoriei Germaniei la 38 miliarde de mărci aur, sumă care putea fi plătită în 59 de ani. În ciuda acestor concesii, Germania a ajuns să plătească o mică parte a datoriei de război.

II. Pace sau război în relațiile internaționale

„Art. 1 Înaltele părți contractante (Franța, SUA, Germania, Marea Britanie, Canada, Australia, Noua Zeelandă, Uniunea Sud-Africană, Irlanda, India, Italia, Japonia, Polonia, Cehoslovacia) declară solemn, în numele popoarelor lor, că ele condamnă recurgerea la război pentru reglarea diferendelor internaționale și renunță la acesta ca instrument de politică națională în relațiile lor mutuale.“

Pactul Briand-Kellogg (fragment), Paris, 27 august 1928

- 1 De ce crezi că statele semnatare ale Pactului Briand-Kellogg au condamnat războiul ca instrument de politică în relațiile internaționale?
- 2 A reușit acest pact să înlăture amenințarea războiului? Argumentează-ți răspunsul.
- 3 Menționează alte inițiative de menținere a păcii din perioada interbelică.

III. Hitler și Mussolini și politica lor externă

Adolf Hitler și Benito Mussolini ovaționați pe străzile din München, în timpul unei vizite a dictatorului italian în Germania

- 1 Menționează o asemănare între politicile externe promovate de cei doi lideri. Formulează explicații.
- 2 Imaginează-ți că ești unul dintre cei doi dictatori și te afli în situația de a susține în fața națiunii un discurs pe teme de politică externă. Redactează acest discurs și citește-l în fața clasei.
- 3 Arată cum politica promovată de cei doi lideri a dus la declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial.

IV. Sistemul alianțelor zonale

a 1921

b 1934

- 1 Identifică cele două alianțe zonale ilustrate de hărțile de mai sus și explică motivele constituirii acestora.
- 2 Care a fost evoluția acestor alianțe?

V. Anschluss-ul (1938)

A. „Franța și Anglia au înaintat câteva proteste formale [față de ocuparea Austriei], criticând gestul Germaniei cu jumătate de gură. Liga Națiunilor s-a dovedit din nou ineficientă, țările Europei fiind puse în fața faptului împlinit. Ziarul românesc *Dreptatea*, comentând poziția Angliei, scria că Londra «se împăca acum, după Anschluss, cu schimbările hărților actuale ale Europei și că asemenea schimbări nu o pot preocupa principal, ci numai în măsura în care se ating interesele Marii Britanii».“

Emilian Bold, Ioan Ciupercă, *Europa în derivă*

B. Trupe germane intrând în Austria (12 martie 1938)

- 1 Identifică în sursa A informații despre reacția statelor europene și a Societății Națiunilor față de *Anschluss*.
- 2 Menționează, pe baza textului, un motiv al Marii Britanii pentru această atitudine.
- 3 Pornind de la sursa B, apreciază dacă *Anschluss*-ul a fost o unire liber consimțită sau, mai degrabă, o anexare.

✓ Rețin

- Pacea instaurată la sfârșitul Primului Război Mondial a fost fragilă.
- Surse de tensiune au fost afirmarea ideologiilor și instaurarea regimurilor totalitare, agresiunea și revizionismul acestora, naționalismul intolerant, crizele economice, neplata de către Germania a despăgubirilor de război etc.
- Au existat încercări de menținere a păcii prin Tratatul de la Locarno, Pactul Briand-Kellogg etc.
- România a susținut politica de pace și de menținere a statu-quoului.
- S-au manifestat tensiuni și crize, precum: atacurile Japoniei și Italiei asupra Manciuriei și, respectiv, a Etiopiei, părăsirea Societății Națiunilor de către Germania și Japonia, remilitarizarea zonei renane și reintroducerea serviciului militar obligatoriu de către Germania, anexarea Austriei și dezmembrarea Cehoslovaciei, cucerirea Albaniei de către Italia, semnarea Pactului Ribbentrop-Molotov și a protocolului său secret.
- Aceste evoluții au dus la declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial.

Atelier – Harta lumii interbelice (zone de conflict și tensiuni)

Folosind o hartă actuală a lumii, marcați cu piuneze toate zonele de conflict și de relații tensionate manifestate între state în perioada interbelică (menționate în lecție sau identificate de voi prin documentare personală). Organizați în echipe, prezentați fiecare dintre faptele istorice legate de aceste zone de criză și identificați împreună firul roșu care le leagă.

DOCUMENT

Protocolul Adițional Secret al Pactului Ribbentrop-Molotov

„Articolul I. În eventualitatea unor rearanjamente politice și teritoriale în regiunile ce aparțin statelor baltice (Finlanda, Estonia, Letonia, Lituania), hotarul de nord al Lituaniei va reprezenta hotarul sferelor de influență ale Germaniei și URSS. În această privință, interesul pentru Lituania în regiunea Vilna este recunoscut de ambele părți.

Articolul III. Privitor la sud-estul Europei, atenția este atrasă de către partea sovietică privitor la interesul acesteia în Basarabia. Partea germană declară dezinteresul politic total în această regiune.

Articolul IV. Prezentul Protocol trebuie tratat de ambele părți ca unul strict secret.“

Moscova, 23 August 1939

Viaceslav Molotov (stânga) și Joachim von Ribbentrop (dreapta)

FLASH

Cum explici Pactul Ribbentrop-Molotov, dată fiind opoziția ideologică dintre nazism și comunismul sovietic?

Inamicul este viclean, fii pregătit!, afiș sovietic, cca 1945

REPERE CRONOLOGICE

1939

invadarea Poloniei de către Hitler; Franța și Anglia declară război Germaniei

1940

invadarea Norvegiei, Danemarcei, Belgiei, Olandei, Luxemburgului, Franței de către Germania; pierderile teritoriale ale României

1941

invadarea URSS; atacul japonez asupra flotei americane de la Pearl-Harbor

1942

soluția finală; victoriile aliaților de la Stalingrad, Midway și El Alamein

1943

capitularea Italiei; victorii aliate

1944

debarcarea în Normandia; desprinderea României de Axă și alăturarea efortului militar al Națiunilor Unite

1945

capitularea Germaniei; bombele de la Hiroshima și Nagasaki; capitularea Japoniei; sfârșitul războiului

Al Doilea Război Mondial

Provocare

Imaginea alăturată reprezintă un afiș de propagandă sovietică cu privire la cel de-al Doilea Război Mondial. Inspirat din celebra fabulă a lui Esop, *Lupul în blană de oaie*, afișul face aluzie la operațiunea Barbarossa, denumire sub care Hitler a pregătit și declanșat războiul împotriva URSS, în ciuda promisiunilor de neagresiune formulate prin Pactul Ribbentrop-Molotov. Alături de Germania, în războiul antisovietic a intrat și România. *De ce Germania a atacat URSS-ul? Cum se explică apropierea României de Germania? De ce România a intrat în război împotriva URSS? Care au fost consecințele acestui fapt?* La aceste întrebări și la multe altele răspunde lecția care urmează, precum și studiile aferente.

Mă informez

Cauze, alianțe militare și fronturi de luptă

Al Doilea Război Mondial a fost conflictul cu cea mai mare forță distructivă din istoria omenirii, pierderile umane și materiale fiind uriașe. Cauza generală a războiului a fost lupta pentru teritorii și sfere de influență a statelor totalitare. Acesta era obiectivul Germaniei, care considera că granițele și condițiile impuse prin Tratatul de la Versailles îi sufocau dezvoltarea. Aceleași pretenții expansioniste și revizioniste le manifestau Italia, în zona mediteraneană și în Africa, Japonia, în Extremul Orient și Uniunea Sovietică în Europa Răsăriteană.

Alte cauze care au contribuit la declanșarea războiului au fost instaurarea regimurilor de tip totalitar în o serie de state, crizele economice, conciliatorismul Franței și al Regatului Unit față de acțiunile revizioniste ale lui Hitler, ineficiența Societății Națiunilor etc.

Pentru a-și atinge obiectivele, cele trei revizioniste au pus bazele Axei Roma – Berlin – Tokyo, nucleu al uneia dintre taberele angajate în război.

Cealaltă tabără, Coaliția Națiunilor Unite, constituită în anii 1941 – 1942, i-a reunit în primul rând pe Cei Trei Mari – Regatul Unit, URSS, SUA. Acestor alianțe li s-au alăturat în timpul războiului și alte state. Principalele teatre de război au fost: Oceanul Atlantic, Europa Apuseană și Răsăriteană, Marea Mediterană, Africa de Nord, Orientul Mijlociu, Oceanul Pacific și Asia de Sud-Est, China.

Desfășurarea războiului

Războiul a început la 1 septembrie 1939, prin invadarea Poloniei de către Germania, apoi s-a generalizat în anii următori la scara întregii lumi. Războiul s-a derulat în două faze.

- Până în anul 1942, Germania, Italia și Japonia au obținut multe victorii. Cu excepția Angliei, la sfârșitul anului 1941, Hitler controla întreaga Europă, împărțită în Germania Mare, creată prin anexări, state aliate și state satelite Germaniei. Toate aceste țări erau supuse unui regim dur de exploatare a resurselor și de genocid asupra evreilor în special, dar și asupra popoarelor slave și asupra romilor, care a culminat, începând din anul 1942, cu aplicarea așa-numitei soluții finale – exterminarea lor în lagăre. Zona Pacificului era la discreția Japoniei, care cucerise Indochina, Thailanda, Singapore, Indonezia, Birmania, Filipine, Hong Kong, China de Sud.
- Cotitura războiului, faza în care aliații au preluat inițiativa, a fost marcată în Europa de bătălia de la Stalingrad, de pe teritoriul URSS, Germania fiind învinsă și nevoită să intre în defensivă. În Pacific, cotitura a fost marcată de victoria americană împotriva armatei japoneze în lupta de la Midway. În Africa, victoria aliaților de la El Alamein și debarcarea acestora în Maroc și Algeria au pus capăt războiului dus de armatele italo-germane. În 1943, pe fondul debarcării Puterilor Aliate în Sicilia, Italia lui Mussolini a capitulat, iar aliații au obținut tot mai multe victorii. În 1944, a avut loc debarcarea din Normandia, iar România a întors armele împotriva Germaniei.

Războiul s-a sfârșit cu capitularea Germaniei, la 9 mai 1945, și a Japoniei, la 2 septembrie 1945, după lansarea bombelor atomice de la Hiroshima și Nagasaki.

România în al Doilea Război Mondial

⊕ Anul 1940 a însemnat pentru România grave pierderi teritoriale. Ca urmare a aplicării protocolului secret al pactului Ribbentrop-Molotov și a notelor ultimative înmânate de guvernul sovietic România a fost nevoită să cedeze URSS-ului Basarabia și nordul Bucovinei. Din cauza pretențiilor revizioniste ale statelor vecine susținute de Axă, România a fost nevoită să piardă nord-vestul Transilvaniei în favoarea Ungariei și sudul Dobrogei în favoarea Bulgariei. În aceste condiții vitrege și dorind recâștigarea teritoriilor pierdute, România a aderat la Axă în același an, iar un an mai târziu a intrat în războiul antisovietic, alături de Germania. În decurs de o lună, armata română a eliberat Basarabia și Bucovina de Nord, participând apoi la luptele din Crimeea, de la Stalingrad sau Cotul Donului etc. La 23 august 1944, într-un context politico-militar dificil, marcat de ofensiva sovietică din Moldova, România a ieșit din alianța cu Germania, act cunoscut sub numele de Actul de la 23 august 1944. Până la sfârșitul războiului, România a participat alături de aliați la înfrângerea Germaniei hitleriste. În ciuda acestui fapt, la sfârșitul războiului, România a fost considerată stat învins.

Organizarea lumii postbelice

Al Doilea Război Mondial a lăsat în urmă o lume distrusă și dominată de SUA și URSS. Organizarea lumii postbelice a fost hotărâtă de aliați în cadrul mai multor conferințe, desfășurate la: Teheran, Moscova, Ialta, Potsdam și Paris. Au fost luate hotărâri privind regimul politic al țărilor eliberate sau învinse și trasarea granițelor. Ca urmare a acestor hotărâri, lumea s-a împărțit în două sisteme: state democratice și state comuniste.

În anul 1945, a fost creată Organizația Națiunilor Unite, al cărei scop era menținerea păcii și securității internaționale, dezvoltarea relațiilor prietenești și colaborarea dintre națiuni, precum și respectarea drepturilor omului.

Ca urmare a intensificării mișcării de eliberare din coloniile africane, asiatice și americane ale puterilor europene, au apărut noi state independente, cum ar fi India și Pakistan (1947), Maroc și Tunisia (1956), Algeria (1962) etc.

DICȚIONAR

genocid

crimă comisă cu intenția de a distruge un grup uman, național, etnic etc.

lagăr

loc special amenajat, în care sunt ținuți închiși prizonierii de război sau, în regimurile totalitare, persoanele considerate ostile regimului

soluția finală

planul nazist de exterminare sistematică a evreilor din timpul celui de-al Doilea Război Mondial

Aplic

I. Războiul în Europa (1939 – 1941)

- 1 Identifică aliații europeni ai Germaniei.
- 2 Urmărește, cu ajutorul legendei, teritoriile cucerite de Germania.
- 3 Identifică teritoriile anexate de URSS și formulează explicații.

Harta Europei în al Doilea Război Mondial (1939 – 1941)

LEGENDĂ

- Germania nazistă (august 1939)
- Regiuni ocupate (septembrie 1939-mai 1941)
- Aliați ai Germaniei (1940)
- Anexări sovietice
- State neocupate de Germania
- State neutre
- Atacuri germane
- Atacuri aeriene germane
- Atacuri italiene
- Atacuri sovietice

CONEXIUNI

Scenă din filmul *Dictatorul* de Charles Chaplin (1940)

Dictatorul

Produce în SUA și lansat pe marele ecran în 1940, când nazismul era în plină putere, filmul *Dictatorul* este o satiră la adresa lui Adolf Hitler (în film cu numele de Adenoid Hynkel) și a regimului său dictatorial. Ideea filmului era curajoasă pentru acea perioadă, când SUA nu se aflau încă în război cu Germania nazistă. Filmul se remarcă și prin prezentarea realistă a persecuțiilor la care erau supuși evreii în Europa. Printre multele scene comice din film, cea mai cunoscută este dansul dictatorului Adenoid Hynkel cu un balon reprezentând globul pământesc.

II. Cronologia războiului

1939 – 1940	1940	1941
<ul style="list-style-type: none"> • Germania invadează Polonia (împărțirea teritoriului acesteia cu URSS) • URSS cotopește Finlanda • Germania invadează Norvegia și Danemarca • „războiul ciudat“ (imobilismul franco-englez) 	<ul style="list-style-type: none"> • Germania invadează Belgia, Olanda, Luxemburg • Hitler invadează Franța (22 iunie – capitulare) • Germania declanșează „bătălia Angliei“ (eșuată) • Italia atacă Grecia • România suferă grave pierderi teritoriale și aderă la Axă • operațiuni militare în nordul Africii 	<ul style="list-style-type: none"> • Germania, alături de România și Finlanda, atacă URSS (22 iunie), ofensivă oprită la Moscova și Leningrad • Japonia atacă baza americană navală de la Pearl Harbor, din Hawaii, Oceanul Pacific (7 decembrie) • SUA intră în război • Japonia cucerește Indochina, Thailanda, Singapore, Indonezia, Birmania, Filipine, Hong Kong, China de Sud
1942	1943	1944 – 1945
<ul style="list-style-type: none"> • se formează tabăra Aliaților • naziștii decid aplicarea soluției finale, Holocaustul • bătălia de la Stalingrad (cotitură în război – Germania în defensivă); • bătălia de la El Alamein și debarcarea anglo-americană în Maroc și Algeria • bătălia de la Midway (stoparea ofensivei japoneze) 	<ul style="list-style-type: none"> • aliații debarcă în Sicilia și sudul Italiei (Italia iese din război) • bătălia de tancuri de la Kursk-Orel (victorie sovietică) • victorie aliată la Guadalcanal în Pacific 	<ul style="list-style-type: none"> • debarcarea din Normandia (6 iunie 1944) • Actul de la 23 august 1944 – ieșirea României din alianța cu Germania • victorii aliate – capitularea Germaniei (9 mai 1945) • bombe de la Hiroshima și Nagasaki (6 și 9 august 1945), capitularea Japoniei (2 septembrie) • 1945 – Conferința de la San Francisco; se înființează ONU

- 1 Analizează evenimentele consemnate în tabel și selectează trei dintre acestea, pe care le consideri cele mai importante în desfășurarea războiului. Argumentează.
- 2 Realizează, în echipă cu colegul de bancă, o prezentare (de tip PPT) care să illustreze desfășurarea războiului pe ani, folosind informațiile oferite de tabel și de lecție.

III. Participarea României la război

Timbrul din imaginea alăturată sugerează participarea comună a României și a Germaniei naziste la războiul antisovietic. Imaginea conține profilurile unui soldat român (stânga) și german (dreapta), pe reprezentarea unui vultur prezent pe sigiliile naționale ale ambelor țări. Acesta conține și sloganul *Războiul sfânt contra bolșevismului*.

- 1 Comentează sloganul.
- 2 Caută, cu ajutorul internetului sau al altor surse de informare, explicația pentru care planul de invadare a URSS s-a numit Barbarossa.
- 3 Analizează contextul și motivele participării României la războiul antisovietic.

Războiul sfânt contra bolșevismului, timbru (1941)

IV. Urmările războiului

A. Orașul Dresda (Germania) înainte de război

B. Orașul Dresda după război

- 1 Analizează comparativ cele două imagini (A și B) și prezintă o cauză a schimbărilor.
- 2 Realizează, prin documentare proprie, un bilanț al orașelor distruse de bombardamente în cel de-al Doilea Război Mondial (vezi și studiul *Viața pe front și pe frontul de acasă*, p. 76).

Rețin

- Cauza principală a declanșării celui de-al Doilea Război Mondial a fost lupta pentru teritorii și sfere de influență a statelor totalitare și autoritare.
- Până în anul 1942, puterile Axei – Germania, Italia și Japonia – au obținut multe victorii: în anul 1941, Hitler controla aproape întreaga Europă (cu excepția Angliei), iar zona Pacificului era la discreția Japoniei.
- Cotitura războiului a fost marcată în Europa de bătăliile de la Moscova și Stalingrad, în Pacific, de lupta de la Midway, iar în Africa, de victoria aliaților de la El Alamein.
- În 1943, Italia lui Mussolini a capitulat, iar aliații au obținut victorii.
- În 1944, a avut loc debarcarea din Normandia, iar România a întors armele împotriva Germaniei. Aliații au continuat seria victoriilor.
- Războiul s-a sfârșit cu capitularea Germaniei și a Japoniei în 1945, ultima după lansarea bombelor atomice de la Hiroshima și Nagasaki.
- Organizarea lumii postbelice a fost hotărâtă de aliați, în cadrul conferințelor de la Teheran, Moscova, Ialta, Potsdam și Paris.
- În anul 1945, a fost creată Organizația Națiunilor Unite, menită să apere pacea.

VOCILE TRECUTULUI

„Mă aștept ca bătălia Angliei să înceapă. De această bătălie depinde supraviețuirea civilizației creștine. De aceasta depinde viața noastră britanică și lunga continuitate a instituțiilor noastre și a imperiului. Întreaga furie și putere a inamicului se vor întoarce curând împotriva noastră. Hitler știe că trebuie să ne învingă pe această insulă sau să piardă războiul. Dacă îi putem face față, întreaga Europă poate fi liberă și viața lumii poate merge mai departe pe tărâmurile vaste, însorite. Însă dacă eșuăm, atunci întreaga lume, inclusiv Statele Unite, inclusiv tot ceea ce am cunoscut și am iubit, se va prăbuși în abisul unui nou Ev Mediu devenit și mai sinistru, poate și mai lung, de luminile științei pervertite. Așadar, să ne adunăm puterile, să ne asumăm datoriile și să ne comportăm astfel încât, dacă Imperiul Britanic și al său Commonwealth durează o mie de ani, oamenii tot vor spune că «acesta a fost cel mai bun moment al lor».”

Winston Churchill,
Discurs în Camera Comunelor,
18 iunie 1940

Atelier – Conservare de patrimoniu

Organizați, cu acordul autorităților, o acțiune de îngrijire a unui monument comemorativ/a mormintelor eroilor de război, care se află în localitatea voastră sau în apropierea acesteia.

FLASH

Apreciază caracterul participării României în războiul antisovietic și argumentează.

Noile mijloace de distrugere a oamenilor

INTRODUCERE

În derularea și deznodământul celui de-al Doilea Război Mondial, tehnologia a jucat un rol crucial. Dezvoltată încă din perioada interbelică, tehnologia de război a cunoscut progrese fără precedent. Progresele cele mai importante au vizat armamentul folosit (nave, vehicule, avioane, rachete, piese de artilerie, arme de infanterie și arma atomică), logistica militară (vehiculele pentru transportul soldaților și al echipamentului), sistemul de comunicații, spionajul și contraspionajul (echipamente de comunicații, navigație, criptare și decriptare, detectare la distanță) și medicina (tehnicile chirurgicale, noi medicamente).

Mă informez

Războiul aerian

Printre inovații s-au numărat podul aerian, adică metoda de a efectua rapid, pe cale aeriană, transporturi prioritare de provizii, echipamente și personal, și bombardamentele strategice asupra localităților, căilor de comunicație și concentrărilor demografice ale inamicului. Acestea aveau rolul de a-i distruge capacitatea de luptă și de a-l influența sub raport psihologic. Armamentul antiaerian a înregistrat progrese, sporind astfel capacitatea de apărare, un rol decisiv avându-l radarul și artileria sol-aer. Chiar dacă nu a marcat decisiv derularea războiului, s-a experimentat și utilizarea avioanelor cu reacție.

Războiul naval

Deși s-au înregistrat progrese în aproape fiecare aspect al războiului naval, cele mai spectaculoase au vizat portavioanele și submarinele. Costul relativ mai redus decât al navelor de luptă și posibilitatea unui blindaj mai redus au făcut din portavioane o armă cu eficiență sporită, mai ales în asigurarea protecției convoaielor navale. Conștientizând importanța submarinelor, britanicii și-au concentrat dezvoltarea pe tactici și arme antisubmarin, în timp ce Germania s-a concentrat pe îmbunătățirea capacității ofensive.

Războiul terestru

Progresele tehnice din acest domeniu au conferit armatelor o mobilitate crescută și au permis folosirea de arme combinate. Tancul a progresat prin creșterea vitezei, a blindajului și a puterii de foc. S-au utilizat multe mijloace de distrugere a tancurilor, printre care tunurile anti-tanc, minele și armele antitanc de infanterie cu rază scurtă de acțiune. Infanteria a rămas în continuare o forță redutabilă, fiind dotată cu mitraliere, pistoale-mitralieră, iar spre sfârșitul războiului cu puști de asalt (combinație între pușcă și pistol-mitralieră).

Descopăr

- 1 Descrie scena de luptă ilustrată alăturat.
- 2 Cum explici dimensiunea dezastrului provocat bazei navale americane de la Pearl Harbor?

I. ANALIZĂ DE DETALIU: Atacul de la Pearl Harbor

Atacul celor peste 350 de avioane japoneze, lansate, în data de 7 decembrie 1941, de pe 6 portavioane asupra bazei navale americane de la Pearl Harbor, s-a desfășurat timp de două ore în două valuri succesive. Atacul s-a soldat cu scufundarea sau avarierea gravă a mai multor nave americane și distrugerea aproape în totalitate a flotei de avioane. La aceste pagube se adaugă numărul mare de victime – 3 500 de oameni, morți și răniți. Acest atac a determinat intrarea SUA în cel de-al Doilea Război Mondial.

DETALIU: Avionul de luptă Mitsubishi A6M2

Acest model a fost considerat, la momentul apariției sale (1940), cel mai bun avion de vânătoare din lume, combinând o excelentă manevrabilitate cu raza sa lungă de acțiune. A fost proiectat pentru a acționa de la bordul unui portavion (ambarcat) și s-a aflat în dotarea Serviciului Aeronaval al Marinei Imperiale Japoneze.

Atacul de la Pearl Harbor, scenă din filmul cu același nume (2001)

II. Tancul Panzer VIII Maus

Proiectat de firma germană Porsche, în anul 1942, tancul a fost considerat blindatul complet. Cântărind aproape 200 t, avea o armură foarte groasă și rezistentă, iar puterea sa de foc era capabilă să distrugă orice model de tanc. Neputând fi susținut de poduri, a fost proiectat să se deplaseze prin apă până la o adâncime de 13 m.

1. Apreciază capacitatea distructivă a acestui tanc.
2. Menționează un posibil dezavantaj al acestui tip de tanc.

III. Enigma cu trei rotoare

Mașina Enigma este o mașină de cifrat destul de complexă, folosită de germani pentru a cripta (codifica) mesajele. Spargerea codurilor mașinii Enigma de către aliați și, ulterior, decriptarea pe scară largă a mesajelor de război transmise de germani au fost factori importanți ce au contribuit la victoria acestora în război.

- De ce crezi că a fost necesară o mașină pentru criptarea mesajelor de război?

IV. Bomba atomică

 Expresie a progresului științei și tehnologiei din perioada interbelică și mai cu seamă a celui de-al Doilea Război Mondial, bomba atomică se bazează pe provocarea unei reacții nucleare susținute în lanț. Este considerată armă de distrugere în masă și produce la detonare un nor distinct în formă de ciupercă. Primele bombe atomice au fost realizate de SUA în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, două dintre ele fiind lansate asupra orașelor japoneze Hiroshima (Little Boy, lansată la 6 august 1945) și Nagasaki (Fat Man, lansată la 9 august 1945).

La momentul lansării celor două bombe, SUA și Japonia se aflau încă în război. Ca urmare a acestui atac nuclear, Japonia a capitulat.

Norul ciupercă al bombei atomice de la Nagasaki

1. Menționează un motiv al lansării bombei de la Nagasaki.
2. Caută pe internet informații despre consecințele lansării bombei de la Nagasaki.
3. Realizează un text de 5 – 8 rânduri, folosind surse recomandate de profesorul tău, despre lansarea și consecințele bombei atomice de la Hiroshima.

V. Racheta cu rază lungă de acțiune V2

Produsă de Germania începând cu 1944, aceasta a fost prima rachetă balistică cu rază lungă de acțiune (320 km), capabilă să ajungă la o altitudine de 88 km sau chiar la 206 km, dacă era lansată în plan vertical. Cu o viteză maximă de 5 760 km/h, V2 cântărea 12,5 t și avea o lungime de 14 m la un diametru de 1,65 m.

Lansarea rachetei V2

- Imaginează-ți că ești jurnalist german și asigti la o lansare a acestei rachete. Descrie, într-un scurt text, lansarea și posibilele consecințe distructive ale acesteia.

Proiect de echipă

Colectați cât mai multe ilustrații cu arme folosite în cel de-al Doilea Război Mondial și realizați o mapă tematică. Puneți această mapă la dispoziția tuturor colegilor.

Viața pe front și pe frontul de acasă

INTRODUCERE

Fără a putea fi exprimat în cifre exacte, bilanțul celui de-al Doilea Război Mondial este teribil. A durat 6 ani (2 191 zile), antrenând în conflict 72 de țări și afectând 80% din populația globului, adică 1,7 miliarde de oameni, dintre care 110 milioane au fost mobilizate pe front. Operațiunile militare au afectat teritoriul a 40 de state. Pierderile umane au fost imense: peste 60 de milioane de morți, peste 3 milioane de dispăruți, peste 35 de milioane de răniți și mutilați. Dintre aceștia, șase milioane de evrei au fost victimele Holocaustului. În uzinele germane au muncit 7 milioane de oameni de toate naționalitățile și 1,5 milioane de prizonieri de război. Pierderile materiale s-au ridicat la 930 de miliarde de dolari cheltuieli militare, 1 500 de miliarde de dolari pagube, țări pustiite, mii de orașe ruinate, sate rase de pe suprafața pământului, fabrici, uzine, milioane de monumente și lucrări de artă, edificii culturale și locuințe distruse.

- Imaginează-ți că ești soldatul din imagine și redactezi o scrisoare către cei de acasă. Scrie această scrisoare.

Mă informez

Viața pe front

Despre viața soldaților pe front în cel de-al Doilea Război Mondial există numeroase mărturii ale participanților la lupte, jurnale, scrisori, fotografii, filme etc. Toate conturează o imagine sumbră a vieții pe front, văzută ca o situație-limită, o cumpănă, în care curajul și frica morții iminente se amestecau neîncetat cu speranța supraviețuirii. Mitralierele, tunurile, gloanțele, durerea și moartea erau o realitate cotidiană pentru soldatul de pe front. Cu toate acestea, în perioadele de acalmie, soldații scriau scrisori sau jurnale și inventau diferite metode de a se distra și de a uita de ororile războiului: jucau fotbal, cricket sau hochei pe iarbă. Un element de noutate în viața pe front l-a constituit prezența femeilor, estimată de unele surse la cca 2 milioane. Erau surori medicale sau piloți de avioane sanitare, femei care le duceau soldaților mâncarea pe front între două atacuri, interceptau convorbiri și ordine, interpretau fotografiile trimise de trupele în recunoaștere sau aveau rolul de agenți secreți.

Viața pe frontul de acasă

Viața din spatele frontului a fost și ea puternic marcată de război. Cei rămași acasă au fost implicați în susținerea efortului de pe front și s-au confruntat cu lipsuri și distrugerii. Femeile au suplinit lipsa bărbaților preluând activitățile efectuate de aceștia până atunci. În condițiile în care toate resursele erau direcționate spre linia frontului, îmbrăcămintea, hrana și alte produse de primă necesitate au fost restricționate și raționalizate, multe produse putându-se procura doar de pe piața neagră. Acestor privațiuni li s-au adăugat distrugerile provocate de bombardamentele aeriene întreprinse de ambele tabere. Bombardamentele germane asupra orașelor din Anglia, Polonia, Iugoslavia sau URSS s-au soldat cu moartea a aproximativ 600 000 de civili. Bombardamentele strategice ale aliaților anglo-americani asupra unor orașe ale Axei, precum Tokyo, Hamburg și Dresda, ca și lansarea bombelor de la Hiroshima și Nagasaki au ucis aproximativ 400 000 de germani și între 350 000 și 500 000 de japonezi.

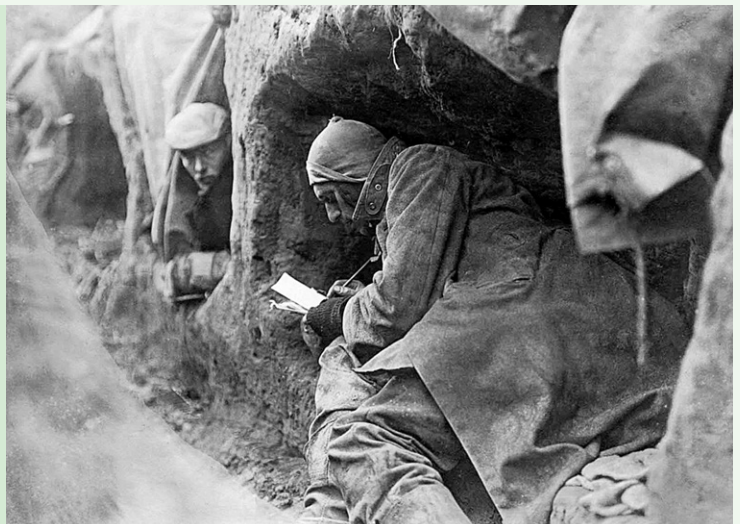
În zonele de ocupație, populația civilă a fost supusă la numeroase atrocități. Milioane de evrei, polonezi, ucraineni, belaruși și ruși au fost uciși în mod sistematic de naziști și de colaboratorii lor. Ca represalii la activitățile partizanilor, au fost executați circa un milion de iugoslavi, iar peste 3 milioane de prizonieri de război sovietici au căzut victime naziștilor. Nici în Polonia regimul de ocupație nu a fost mai blând, în numai doi ani (1939 și 1941) înregistrându-se doar din rândul polonezilor 1,8 milioane de victime, ucise sau deportate. Un alt exemplu dramatic îl constituie orașul Kiev, a cărui populație era la sfârșitul războiului cu 90% mai mică, cauzele fiind foametea pricinuită de politica agrară a lui Stalin sau de ocupația nazistă.

Descopăr

I. Viața de pe front

În perioade de liniște și acalmie de pe linia frontului, soldații se odihneau în adăposturi improvizate sau scriau celor de acasă.

Soldați pe frontul de vest în al Doilea Război Mondial

II. Amintiri despre război

„În război erau condiții foarte grele. Ne îmbrăcam cu haine de la morți. Care murea, murea; cel care trăia îi lua hainele și bocancii. Am tăiat și poalele de la manta, le-am scurtat, ca să facem obiele* la bocanci. Asta era viața în război. Când vedeai noaptea, venea moartea. Am luptat în Rusia 2 ani și 4 luni. Făceam tranșeul în gheață săpată și așteptam prelată jos ca să ne ferească de umezeală; stăteai rezemat de pereții de zăpadă și așteptai să vină glonțul să te omoare, că deasupra treceau gloanțele și bombele, aviația și toate care urmăreau să ne omoare pe noi, iar noi urmăream să-i omorâm pe ei. Asta e viața în război. Care dă primul acela trăiește.“

Vasile Adam, *interviul despre viața de pe front* (fragment)

* Bucăți de pânză sau de postav cu care militarii își înfășurau laba piciorului, în loc de ciorap sau peste ciorap.

- Realizează un interviu cu un membru al familiei tale sau cu un cunoscut care a participat sau a fost martor al celui de-al Doilea Război Mondial. Împărtășește informațiile obținute colegilor de clasă.

III. Drama copiilor în război

Pe parcursul Războiului de Iarnă (războiul sovieticilor împotriva Finlandei, 1939 – 1940), peste 12 000 de copii finlandezi au fost trimiși în Suedia pentru a beneficia de servicii medicale mai bune; printre aceștia se aflau și 9 000 de bebeluși.

Evacuarea copiilor finlandezi din orașul Turku (cca 1939)

- 1 Transpune într-un desen un aspect al dramei trăite de copii în cel de-al Doilea Război Mondial.
- 2 Realizează, împreună cu colegii de clasă, un album intitulat „Războiul prin ochi de copii“.

IV. Analiză de detaliu: Britanicii sub asediu

Înainte de al Doilea Război Mondial, britanicii consumau din import o cantitate uriașă de alimente. Izbucnirea războiului a pus în pericol importurile englezilor, astfel că guvernul a decis să introducă un sistem de rații, prin care cetățenii primeau aceeași cantitate, indiferent de venituri.

De asemenea, aceștia erau încurajați să-și cultive singuri, în propriile grădini de legume, o parte din alimente și să crească păsări sau animale.

DETAIIU: Cartela cu rațiile la alimente

unt	50 g/săpt.	brânză	50 g/săpt.
zahăr	225 g/săpt.	ouă	1 buc./săpt.
șuncă	100 g/săpt.	ceai	50 g/săpt.
margarină	100 g/săpt.	dulceață	450 g/2 luni
carne	valoare fixă	dulciuri	350 g/4 săpt.
lapte	1,8 l/săpt.		

- 1 Ce riscuri a urmărit să evite guvernul prin raționalizarea alimentelor?
- 2 Cum a afectat această măsură viața oamenilor?

Vizionare de film – Viața pe front

Vizionează, împreună cu clasa, un film pe tematica celui de-al Doilea Război Mondial. Purtați apoi o discuție privind viața pe front și în spatele frontului.

Holocaustul

INTRODUCERE

Cuvântul *Holocaust* provine din grecescul *holo* (întreg) și *caustos* (ars) care, la începuturile utilizării, se referea la ofrandele aduse zeilor sau la sacrificiile religioase ce presupuneau arderea. Cu referire la cel de-al Doilea Război Mondial, termenul definește exterminarea sistematică de către Germania nazistă și colaboratorii acesteia a unui număr de circa 6 milioane de evrei din Europa. Unii istorici folosesc și termenul de *Shoah*, cuvânt ebraic care înseamnă „anihilare, cataclism, dezastru, ruină, pustiire”.

Mă informez

Holocaustul – genocid împotriva umanității

Holocaustul a fost cel mai mare genocid din istoria omenirii. În afara evreilor, victime ale naziștilor au fost și opozanții ai regimului, romi, germani cu dizabilități psihice sau fizice, homosexuali, prizonieri de război, dizidenți religioși (adepti ai altor religii decât cea a majorității) etc. Deși practică sistematic în aproape toate teritoriile ocupate sau controlate de naziști,uciderea evreilor s-a concentrat mai ales în Europa Centrală și de Est, unde, în 1939, trăiau peste șapte milioane de evrei. Așa-zisa *soluție finală*, hotărâtă curând după debutul atacului asupra URSS și instrumentată prin intermediul Protocolului de la Wannsee din anul 1942, a reprezentat apogeul politicii antisemite (împotriva evreilor) susținute de ideologia rasistă și promovate de regimul nazist.

Ghetouri și lagăre

În punerea în aplicare a politicii antisemite, naziștii au folosit ghetourile și lagărele. Ghetourile erau cartiere destinate exclusiv evreilor în timpul persecuțiilor naziste în țările ocupate de hitleriști, pe care aceștia nu aveau permisiunea de a le părăsi. Cel mai mare ghetou al evreilor a fost în Polonia, la Varșovia, și găzduia peste 400 000 de evrei.

Sistemul de lagăre cuprindea lagăre de concentrare, lagăre de muncă și, după adoptarea *soluției finale*, lagăre de exterminare. Localizate mai ales în Germania, lagărele de concentrare erau centre de detenție, de muncă forțată și pentru uciderea unor grupuri mici, de exemplu lagărele de la Dachau și Belsen. Lagărele de muncă forțată au fost înființate în toate țările ocupate de Germania, cu scopul de a exploata prin muncă prizonierii de război. Apărute după 1942, mai cu seamă pe teritoriul Poloniei ocupate, lagărele de exterminare erau adevărate fabrici ale morții (chiar 6 000 de morți pe zi la Auschwitz). Moartea era cauzată însă și de înfometare, boli și extenuare. În multe lagăre s-au efectuat experimente medicale pe deținuți, precum cele din lagărele de la Auschwitz, Dachau, Buchenwald.

Descopăr

- 1 Identifică cele 6 lagăre de exterminare întemeiate de naziști.
- 2 Identifică alte tipuri de lagăre menționate în studiu.

I. Lagărele naziste

LEGENDĂ

- Al Treilea Reich
- Aliații Axei
- State ocupate de Axă
- State neutre
- Aliații
- 🔥 Lagăr de exterminare
- 👤 Lagăr de concentrare

Harta lagărelor naziste

- 1 Menționează metodele folosite pentru exterminare.
- 2 Apreciază, pe baza cifrelor din text, dacă și-au atins scopul.

II. Auschwitz

„Cred că acolo [la Auschwitz] au fost exterminate prin gazare și ardere cel puțin 2 500 000 de victime; cel puțin 500 000 de oameni au pierit de pe urma foametei și a bolilor. Așadar, cifra celor morți ajunge la aproximativ trei milioane, adică 70-80% din numărul total al celor deportați la Auschwitz.”

Mărturia lui Rudolf Höss, comandantul lagărului de la Auschwitz

III. Viața în lagăr

Supraviețuitori din lagărul Buchenwald eliberați de către trupele americane.

- 1 Descrie imaginea, punând în evidență cât mai multe aspecte ale condițiilor de viață din lagăr.
- 2 Apreciază condițiile de viață din lagăr din perspectiva drepturilor omului.

IV. Conferința de la Wannsee

Conferința de la Wannsee (1942) a avut drept scop informarea oficialilor nazisti și a reprezentanților guvernamentali despre planurile de aplicare a *soluției finale a problemei evreiești*. Cu acest prilej au fost făcute cunoscute liste care cuprindeau numărul de evrei care urmau să fie exterminați, defalcat pe țări.

B. Bulgarien	48.000
England	330.000
Finnland	2.300
Irland	4.000
Italien einschl. Sardinien	58.000
Albanien	200
Kroatien	40.000
Portugal	3.000
Rumänien einschl. Bessarabien	342.000
Schweden	8.000
Schweiz	18.000
Serbien	10.000
Slowakei	88.000
Spanien	6.000
Türkei (europ. Teil)	55.500
Ungarn	742.800
UdSSR	5.000.000
Ukraine	2.994.684
Weißrußland aus- schl. Bialystok	446.484

- 1 Identifică poziția României în cadrul listei și numărul de evrei alocat.
- 2 Discutați în clasă despre Holocaust în România, folosind ca surse informații diverse (mărturii ale supraviețuitorilor, documente oficiale).

V. Analiză de detaliu: Lagărul Auschwitz

Cunoscut drept cel mai mare lagăr de exterminare nazist, acesta se află în apropierea capitalei medievale poloneze Cracovia și a orașului Oświęcim, situat în sudul Poloniei. Localitatea era un nod de cale ferată foarte dezvoltat, cu 44 de linii paralele.

DETALIU: „Arbeit Macht Frei“

Acest slogan era înscris pe poarta de intrare în lagărul de la Auschwitz, pretins lagăr de muncă, în realitate o fabrică a morții.

- 1 Care crezi că a fost motivul pentru care locul a fost ales ca lagăr de exterminare?
- 2 Comentează mesajul „Arbeit macht frei“ (tradus prin „Munca te va elibera“).

Atelier literar – Memoria Holocaustului

Citește una dintre operele literare pe tema Holocaustului recomandate de profesorul tău (de exemplu, *Jurnalul Annei Frank. 12 iunie 1942 – 1 august 1944*). Redactează un scurt text în care să descrii trăirile și sentimentele celor afectați de Holocaust.

Mărturii despre război

INTRODUCERE

+ O imagine credibilă privind al Doilea Război Mondial poate fi reconstituită pe baza numeroaselor mărturii rămase de la cei implicați direct sau indirect în conflict. Aceste mărturii vii, profund umane, ne arată faptul că războiul n-a fost doar unul al strategiilor, al armelor distrugătoare sau al marilor generali de armată. A fost și un război al oamenilor simpli, soldați sau civili, al tuturor celor care au suferit în război și a căror viață a fost profund schimbată sau chiar curmată. Mulți dintre acești oameni au fost atrași cu forța într-un război care nu era al lor, dar căruia au încercat să-i supraviețuiască, unii reușind, alții nu. De la ei au rămas jurnale, fotografii, memorii despre lucrurile teribile pe care le-au trăit sau au fost martori, destinate în principal să împiedice uitarea.

Ofițer însărcinat cu anihilarea evreilor

Felix Landau a fost în perioada războiului ofițer în teritoriile poloneze și ucrainene. Această însemnare, din iulie 1941, descrie acțiunile sale din orașul ucrainean Drohobici. Lipsa emoțiilor atunci când ucide era specifică ofițerilor participanți la execuțiile în masă. Potrivit altor mărturii, Landau era surprinzător de dur cu evreii, pe care îi împușca uneori la nime-reală, pe stradă.

„La 6 dimineața, am fost trezit brusc dintr-un somn adânc. La raport pentru o execuție. Bine, deci o să fac pe călăul apoi pe groparul, de ce nu. [...] Am fost desemnat ținta și trebuia să împușc orice evadat. Am condus un kilometru de-a lungul drumului în afara orașului, apoi am făcut dreapta într-o pădure. Eram doar șase la acel moment și trebuia să găsim un loc potrivit să-i împușcăm și

să-i îngropăm. După câteva minute am găsit un loc. Candidații la moarte s-au adunat cu lopețile ca să-și sape propriile morminte. Doi dintre ei plângeau. Ceilalți au avut cu siguranță un curaj incredibil. [...] Ciudat, sunt complet indiferent. Fără milă, fără nimic. Așa stau lucrurile, apoi se termină totul.“

Felix Landau, 12 iulie 1941 –
în *Love letters of a Nazi murderer in Lemberg and Drohobycz* (Felix Landau, 1987)

Civili înfomețați

În timpul îndelungatului asediu al orașului Leningrad, astăzi Sankt Petersburg (872 de zile), sute de mii de civili au murit de foame. Însemnarea Lenei Muhina, în vârstă de 17 ani, datează din primele luni ale asediului german, când situația era încă suportabilă. Pe măsură ce blocada se tot prelungea, locuitorii orașului au ajuns să mănânce șobolani, pisici, chiar și pământ. S-au raportat și cazuri de canibalism.

„Murim ca muștele din cauza foametei, dar ieri, Stalin a dat un alt dineu la Moscova în onoarea lui Eden. Este scandalos! Ei își umplu burțile acolo, în timp ce noi nu primim nici măcar o bucată de pâine. Se distrează la tot soiul de recepții strălucitoare, în timp ce noi trăim ca oamenii peșterilor, ca niște cârțițe oarbe.“

Lena Muhina, despre blocada Leningradului (3 ianuarie 1942) – în jurnalul său, donat în 1962 unei arhive de stat sovietice și publicat sub diverse titluri și în diverse limbi

Deținut în lagăr de concentrare

Mărturia privind viața deținuților în lagărul de la Auschwitz aparține scriitorului clujean Oliver Lustig, el însuși supraviețuitor al ororilor de acolo. Arestat împreună cu părinții și frații săi în septembrie 1944, a fost deportat în lagărul de exterminare Auschwitz-Birkenau și transferat apoi împreună cu unul dintre frați într-una dintre taberele de muncă ale lagărului de concentrare Dachau, de unde au fost eliberați de americani în 1945.

„În lagărele de concentrare totul era greu, dureros de greu. Și să flămânzești ani de zile, și să fii schingiuit zilnic, și să n-ai unde și cu ce te spăla, și să porți saboți în picioarele goale, pline de răni, și să nu mai știi nimic de ai tăi, și să muncești ca un sclav. Și să fii cobai pentru experiențe. Era enorm de greu să trăiești și aproape imposibil să supraviețuiești.“

Oliver Lustig, despre viața în lagărul de la Auschwitz (1944 – 1945) – în *Mărturii din iadul de la Auschwitz. Supraviețuitorii care au spus lumii ce s-a întâmplat în lagărul din Polonia*, articol de Alina Pop

Martor al cruzimilor față de evrei

Doctorul Klukowski relatează întâmplări din toamna anului 1942, atunci când orașul polonez Szczepieszyn a devenit țintă a Soluției Finale.

„Soldați SS înarmați, jandarmi și poliția albastră au umblat prin oraș în căutare de evrei. Evreii au fost adunați în piață. Au fost scoși din casele lor, din hambare, beciuri, mansarde și celelalte locuri de ascunzătoare. Toată ziua s-au auzit sunete de împușcături. Uneori se aruncau grenade în beciuri. Evreii erau bătuți și loviți; nu se făcea nicio diferență între bărbați, femei sau copii mici.

Toți evreii vor fi împușcați. Între 400 și 500 au fost omorâți. Polonezii au fost obligați să-nceapă săparea mormintelor în cimitirul evreiesc. Din informațiile pe care le-am primit, 2 000 de persoane sunt încă în ascunzători. Evreii arestați au fost încărcăți într-un tren din gară pentru a fi mutați într-o locație necunoscută. A fost o zi îngrozitoare. Nu pot descrie tot ceea ce s-a petrecut. Nu vă puteți imagina barbaria germanilor. Sunt complet distrus și nu pot să mă regăsesc.“

Zygmunt Klukowski (doctor polonez), despre soluția finală în teritoriile poloneze ocupate de nașiți (21 octombrie 1942) – în *Diary from the Years of Occupation 1939-44* (Klukowski, Zygmunt; Klukowski, Andrew; Klukowski, Helen May, 1993, Universitatea din Illinois Press)

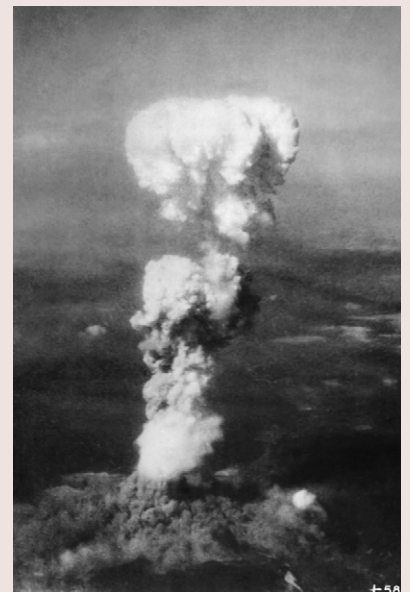
Victimă a bombei atomice

La momentul exploziei de la Hiroshima, Michihiko Hachiya se afla acasă, la o distanță de circa 1,5 km de centrul exploziei, distanță care i-a salvat viața. Forța exploziei a distrus hainele de pe el și i-a cauzat răni și arsuri foarte grave. Setea copleșitoare pe care o descrie în jurnal era provocată de pierderea rapidă a fluidelor din corp din cauza arsurilor. Bărbatul a supraviețuit totuși, relatându-și experiența în jurnalul publicat la un deceniu după încheierea războiului.

„Am început să mergem, dar după 20 sau 30 de pași a trebuit să mă opresc. Nu mai puteam să respir, inima îmi bătea foarte tare, iar picioarele au cedat sub mine. M-a cuprins o sete copleșitoare și am implorat-o pe Yaeko-san să-mi găsească niște apă. Dar nu exista apă de găsit. După puțin timp, forța mi-a mai revenit și am putut să continuăm drumul. Eram încă gol, [...] picioarele mele, rigide de la tot sângele uscat, au refuzat să

mă poarte mai departe. Forța, până și voința, de a continua m-au părăsit, așa că i-am spus soției mele, care era aproape la fel de grav rănită ca și mine, să continue singură. La asta ea a obiectat, dar nu exista altă alegere. Trebuia să meargă înainte și să găsească pe cineva care să se întoarcă după mine.“

Michihiko Hachiya, 6 august 1945, în *Hiroshima Diary* (editat de Warner Wells, 1955, Universitatea din Carolina de Nord)

Explozia bombei de la Hiroshima

Identifică printre membrii familiei/vecini/cunoscuți persoane care au trăit pe front sau în spatele frontului experiența celui de-al Doilea Război Mondial. Realizați în clasă, împreună, lista de întrebări pe care să le adresați acestor persoane în cadrul unor interviuri. Puteți formula întrebări de genul:

- 1 În ce calitate v-a surprins războiul?
- 2 Cum ați fost/v-ați implicat în război?
- 3 Cu ce probleme v-ați confruntat?
- 4 Ce experiențe v-au marcat viața?
- 5 Ce sentimente ați avut/aveți în raport cu evenimentele în care ați fost implicat?
- 6 Ce părere aveți despre război după toți acești ani?

Prezentați în clasă cât mai multe interviuri. Discutați asupra lor și formulați concluzii.

Istoria în viața ta

Războiul și drepturile copiilor

ARTICOLUL 38

1. Statele părți se angajează să asigure respectarea regulilor dreptului umanitar internațional aplicabile în caz de conflict armat și menite să garanteze protecția copilului.

2. Statele părți vor lua toate măsurile posibile pentru a garanta că persoanele care nu au împlinit vârsta de 15 ani nu vor participa direct la ostilități.

3. Statele părți se vor abține de a înrola în forțele lor armate persoane care nu au împlinit vârsta de 15 ani. Atunci când încorporează persoane mai mari de 15 ani, dar mai mici de 18 ani, statele părți se vor strădui să înroleze, cu prioritate, pe cei mai în vârstă.

4. Conform obligației care le revine în virtutea dreptului umanitar internațional de a proteja populația civilă în caz de conflict armat, statele părți vor lua toate măsurile fezabile, astfel încât copiii afectați de conflictul armat să beneficieze de protecție și de îngrijire.“

Convenția cu privire la drepturile copilului (fragment), 1989

ACȚIONEAZĂ!

Campanie de promovare a drepturilor copiilor

Cele 4 puncte ale Articolului 38 din Convenția cu privire la drepturile copilului constituie reglementări menite să apere copiii în fața ororilor războiului. Ilustrația readuce în atenție informații din acest capitol cu privire la suferințele provocate de cel de-al Doilea Război Mondial oamenilor, arată în special cât de grav a încălcat războiul drepturile copiilor. Discutați în clasă despre aceste aspecte, apoi realizați planul unei campanii de promovare

a drepturilor copiilor, atât pe timp de război, cât și pe timp de pace. Folosiți ca suport experiența pe care ați dobândit-o prin punerea în practică a campaniilor propuse la capitolele anterioare. Puneți în aplicare acest plan de campanie în cadrul activităților desfășurate în școala voastră de Ziua Internațională a Drepturilor Copilului, sărbătorită în fiecare an la 20 noiembrie. Folosiți în campanie și rețelele de socializare sau mijloace multimedia.

Zbaszyn – evreii deportați sunt debarcați în tabăra improvizată la granița dintre Germania și Polonia, 1938

INFORMEAZĂ-TE!

Pentru a afla mai multe despre al Doilea Război Mondial și epoca sa, îți recomandăm:

cărți de citit	pagini web de accesat	locuri de vizitat	filme de vizionat
<p>Kimberly Brubaker Bradley – <i>Războiul care mi-a salvat viața</i></p> <p>Lois Lowry – <i>Numără stelele. O poveste din Copenhaga</i></p> <p><i>Jurnalul Annei Frank</i></p>	<p>www.worldwar2.ro</p> <p>www.filmedocumentare.com/tag/al-doilea-razboi-mondial/</p> <p>www.natgeotv.com/ro/programe/natgeo/al-doilea-razboi-mondial</p> <p>www.inshr-ew.ro</p> <p>www.yadvashem.org/education.html</p>	<p>Muzeul Militar Național „Regele Ferdinand I” – București</p> <p>Monumentul de la Păuliș – Arad</p>	<p><i>Noi, cei din linia întâi</i> (1985)</p> <p><i>Lista lui Schindler</i> (1993)</p> <p><i>La vita è bella</i> (1997)</p> <p><i>Pearl Harbor</i> (2001)</p> <p><i>Pianistul</i> (2002)</p> <p><i>Băiatul cu pijamaua vărgată</i> (2008)</p>

Trusa cu instrumente

Cum analizez o fotografie

Pasul 1

analizez elementele tehnice (format, culoare/ alb și negru) și scopul acesteia (fotografie privată sau destinată publicării)

Pasul 2

descriu elementele vizibile (personaje, obiecte)

Pasul 3

descriu acțiunile surprinse prin indicarea faptelor, evenimentelor, personalităților la care face referire fotografia

Pasul 4

realizez o narațiune care să explice imaginea

Pasul 5

formulez opinia personală despre fotografie

Cum organizăm o dezbatere

Pasul 1

stabilim tema și echipele (cele care se vor confrunta pro sau contra, echipa de arbitri)

Pasul 2

realizăm documentarea în favoarea punctului de vedere ales (pro sau contra)

Pasul 3

prezentăm punctele de vedere pe rând (puncte de vedere susținute argumentat)

Pasul 4

decizia echipei de arbitri: care grupă a oferit argumentele cele mai puternice

Pasul 5

formulăm concluzii

Dezbaterea presupune o discuție pe larg și adesea în contradictoriu (pro sau contra) asupra unei chestiuni, a unei probleme, a unei teme etc., între două sau mai multe persoane.

Cum realizez un studiu de caz

Pasul 1

alegerea cazului, decuparea lui din realitatea istorică

Pasul 2

prezentarea cazului, familiarizarea cu el

Pasul 3

documentarea bibliografică și practică

Pasul 4

sistematizarea materialului informativ, analiza și sinteza datelor

Pasul 5

conceptualizare, ierarhizare, sistematizare, soluții

Pasul 6

prezentarea studiului de caz și desprinderea concluziilor

Cum organizez un joc de rol

Pasul 1

alegerea situației de joc și descrierea acesteia

Pasul 2

repartizarea rolurilor urmată de distribuirea câte unei fișe care cuprinde descrierea rolului ce va trebui urmat, a situației etc.

Pasul 3

reflecția asupra rolului și construirea lui

Pasul 4

interpretarea rolului propriu-zis

Pasul 5

analiza activității, reliefa concluziilor

Recapitulare

Relațiile internaționale. Agresiunea statelor totalitare

Pace fragilă

- Societatea Națiunilor (1919)
- tratativele de la Locarno (1925)
- pactul Briand-Kellogg (1928)

România

- politica de pace și de menținere a statu-quoului
- alianțe zonale: Mica Înțelegeră (1921), Antanta Balcanică (1934)

Surse de tensiune

- neplata de către Germania a despăgubirilor de război
- instaurarea regimurilor totalitare și a ideologiilor promovate de acestea
- revizionismul și militarismul unor state

Crize

- atacarea Manciuriei de către Japonia (1931)
- părăsirea Societății Națiunilor de către Germania, Japonia (1933) și Italia (1936)
- atacarea Etiopiei de către Italia (1935)
- reintroducerea serviciului militar obligatoriu în Germania (1935)
- remilitarizarea zonei renane de către Germania (1936)
- anexarea Austriei (1938)
- dezmembrarea Cehoslovaciei (1939)
- cucerirea Albaniei de către Italia (1939)

Sistemul de alianțe

- Axa Roma – Berlin – Tokyo (1936 – 1937)
- Pactul Ribbentrop-Molotov (1939)

Al Doilea Război Mondial

Cauze

- lupta pentru teritorii și sfere de influență a statelor totalitare
- afirmarea ideologiilor și instaurarea regimurilor totalitare
- afirmarea naționalismului intolerant
- revizionismul și militarismul unor state, naționalismul
- eșecul Ligii Națiunilor
- politica conciliatoristă a Franței și Angliei

Tabere

- 1936 – 1937: Germania, Italia, Japonia (Axa Roma – Berlin – Tokyo)
- 1942: SUA, Marea Britanie și URSS (Aliații)

Fronturi

- Europa de Vest
- Europa de Est
- Marea Mediterană
- Africa de Nord, sud-estul Asiei
- Oceanul Pacific
- Oceanul Atlantic
- Orientul Mijlociu

Desfășurare

- 1939 – 1941 – victorii ale puterilor Axei (Germania controla aproape întreaga Europă, iar Japonia zona Pacificului)
- 1942 – cotitura războiului (Stalingrad – Europa, Midway – Pacific, El Alamein – Africa)
- 1943 – victorii ale aliaților; ieșirea Italiei din război
- 1944 – debarcarea din Normandia; trecerea României de partea Națiunilor Unite; victorii ale Aliaților
- 1945 – capitularea Germaniei; capitularea Japoniei (bombele atomice de la Hiroshima și Nagasaki)

Organizarea lumii postbelice

- Conferințele de la Teheran, Moscova, Ialta, Potsdam și Paris
- crearea Organizației Națiunilor Unite (ONU)

Autoevaluare

COMPETENȚE

- Compar fapte/procese istorice stabilind asemănări și deosebiri.
- Analizez critic o sursă istorică privind al Doilea Război Mondial.
- Folosesc diverse tehnici/metode de muncă intelectuală (de exemplu organizatorul grafic) în prezentarea unor aspecte privind al Doilea Război Mondial.
- Descopăr elemente de continuitate și schimbare în evoluția sistemului de organizare/a sistemului de valori din perioade distincte ale istoriei.
- Realizez, împreună cu colegul meu de bancă, un proiect de promovare a păcii și de condamnare a războiului.

Folosind informațiile din această unitate și indicațiile de la pagina 30 și de la rubrica Trusa de instrumente (paginile 32, 60 și 84), sunt capabil:

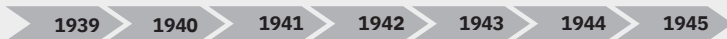
- 1 să stabilesc asemănări și deosebiri între cele două războaie mondiale – sub aspect temporal, sub aspect spațial, sub aspectului tipului de armament folosit;
- 2 să analizez critic scena de lagăr ilustrată de fotografia alăturată și să îmi exprim opinia în legătura cu aceasta;
- 3 să realizez un organizator grafic prin care să prezint evenimentele desfășurate în unul dintre cei 6 ani ai celui de-al Doilea Război Mondial (la alegere);
- 4 să enumăr trei elemente de schimbare între organizarea lumii la sfârșitul Primului Război Mondial, respectiv al Doilea Război Mondial;
- 5 să realizez planul unei campanii de promovare a păcii și condamnare a războiului în școala noastră, pe care să-l punem în practică în ziua de 9 mai.

Grilă de autoevaluare	suficient	bine	foarte bine
1	stabilirea unei asemănări și a unei deosebiri	stabilirea a două asemănări și a două deosebiri	stabilirea a trei asemănări și a trei deosebiri
2	realizarea a 2 pași din metoda <i>Cum fac analiza unei imagini</i> (informații relevante și corecte)	realizarea a 4 pași din metoda <i>Cum fac analiza unei imagini</i> (informații relevante și corecte)	realizarea a 5 pași din metoda <i>Cum fac analiza unei imagini</i> (informații relevante și corecte)
3	realizarea a 2 pași din metoda <i>Cum realizez un organizator grafic</i> (informații relevante și corecte)	realizarea a 4 pași din metoda <i>Cum realizez un organizator grafic</i> (informații relevante și corecte)	realizarea a 5 pași din metoda <i>Cum realizez un organizator grafic</i> (informații relevante și corecte)
4	enunțarea unui element de schimbare	enunțarea a două elemente de schimbare	enunțarea a trei elemente de schimbare
5	realizarea a 5 pași din metoda <i>Cum realizez o campanie</i> (sugestii pag. 30/58)	realizarea a 9 pași din metoda <i>Cum realizez o campanie</i> (sugestii pag. 30/58)	realizarea celor 13 pași din metoda <i>Cum realizez o campanie</i> (sugestii pag. 30/58)

Evaluare sumativă

- I. Menționează câte un fapt istoric relevant pentru fiecare an al desfășurării celui de-al Doilea Război Mondial. Folosește o axă cronologică după modelul de mai jos.

- II. Prezintă trei cauze ale declanșării celui de-al Doilea Război Mondial.
- III. Pornind de la imaginea alăturată, construiește un text coerent în care să folosești următorii termeni:

**Holocaust
lagăr
exterminare
nazism**

I	14 puncte
II	12 puncte
III	12 puncte
IV	10 puncte
V	12 puncte
VI	30 de puncte
Oficiu:	10 puncte
Total:	100 de puncte

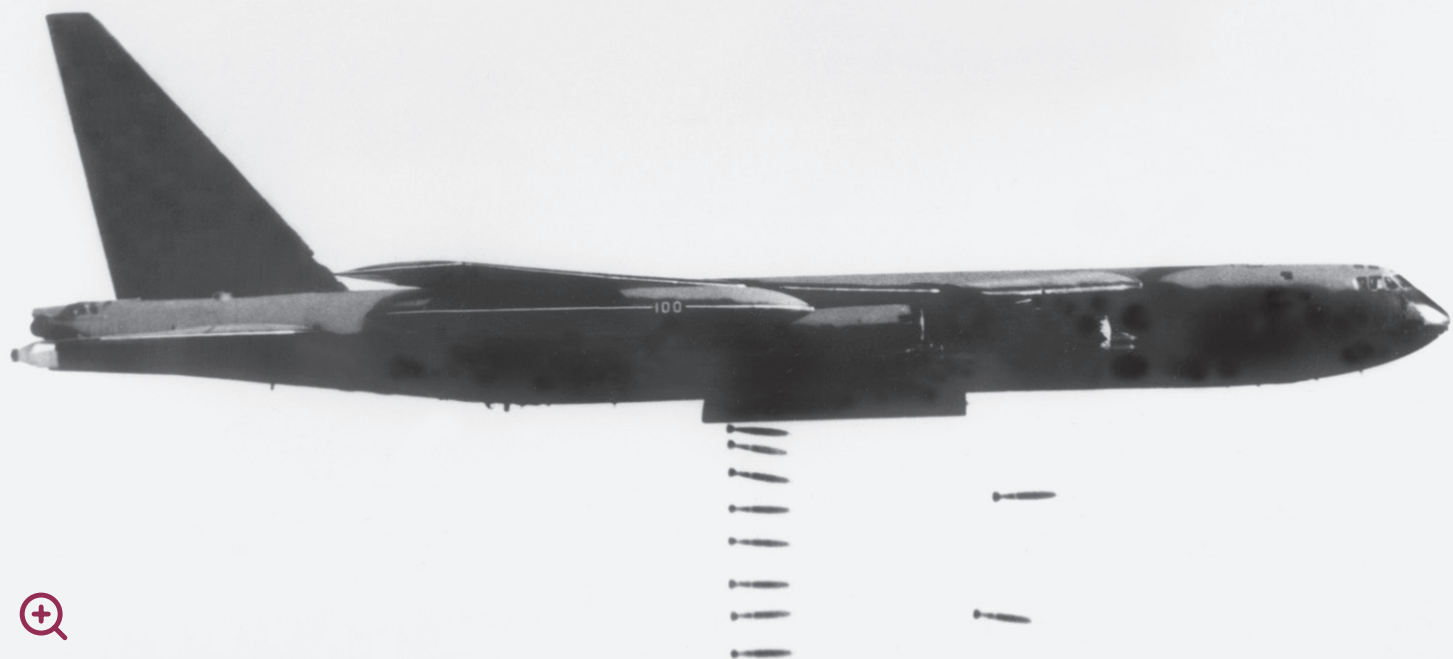
- IV. Prezintă lansarea bombelor atomice de la Hiroshima și Nagasaki din perspectiva SUA, respectiv a Japoniei. Realizează o listă de 3 posibile argumente PRO (pentru SUA) și CONTRA (pentru Japonia).
- V. Realizează un text de 10 rânduri, în care să prezinți participarea României la cel de-al Doilea Război Mondial.
- VI. Citește cu atenție textul următor și răspunde cerințelor de mai jos.

„ART. 1. Scopurile Națiunilor Unite sunt următoarele:

1. Să mențină pacea și securitatea internațională și, în acest scop: să ia măsuri colective eficace pentru prevenirea și înlăturarea amenințărilor împotriva păcii și pentru reprimarea oricăror acte de agresiune sau a altor încălcări ale păcii [...];
2. Să dezvolte relații prietenești între națiuni, întemeiate pe respectarea principiului egalității în drepturi a popoarelor [...];
3. Să realizeze cooperarea internațională în rezolvarea problemelor internaționale cu caracter economic, social, cultural sau umanitar, în promovarea și încurajarea respectării drepturilor omului și libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie.“

Carta ONU, 26 iunie 1945

1. Precizează numele organizației la care se referă informațiile din text.
2. Menționează un mijloc prin care se dorește menținerea păcii.
3. Menționează două dintre scopurile pe care și le-a propus organizația.
4. Precizează un element de continuitate între Societatea Națiunilor și această organizație.

Lecția 1	90	Reconstrucție și dezvoltare. Viața cotidiană
Studiu de caz	94	Declarația universală a drepturilor omului
Studiu de caz	96	Protestul tinerei generații
Lecția 2	98	Democrație versus comunism. Războiul Rece (1945 – 1991)
Lecția 3	102	Uniunea Europeană: principii de organizare și funcționare
Lecția 4	106	Lumea contemporană. Globalizarea
Studiu de caz	110	Noile forme de divertisment – jocurile și tehnologia. Consecințe
Studiu de caz	112	Terorismul
Studiu de caz	114	Migrații în lumea contemporană
Patrimoniul	116	Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință, Cultură
Dosar	118	Istoria în viața ta
Trusa cu instrumente	120	Explorarea resurselor istorice: realizarea unei argumentări, crearea unei hărți conceptuale, realizarea unei investigații și a unui eseu
Recapitulare	121	
Autoevaluare	122	
Evaluare sumativă	123	

Parlamentul European de la Strasbourg, Franța, în timp unei dezbateri (în mijloc președinția Parlamentului European, în dreapta deputații, Comisia Europeană, Consiliul)

Operatori de telefonie lucrând cu ajutorul tehnologiei moderne

Reconstrucție și dezvoltare. Viața cotidiană

Tânăra la cumpărături,
sculptură hiperrealistă de Duane
Hanson, 1973

REPERE CRONOLOGICE

1947

Planul Marshall pentru
reconstrucția Europei

1956

prima centrală nucleară
comercială (Calder Hall –
Anglia)

1957

primul satelit artificial
al Pământului

1967

calculatorul cu circuite
integrate

1969

primul om pe Lună

1971

microprocesorul

1997

Protocolul de la Kyoto

Provocare

Sculptura din imaginea alăturată, realizată în mărime naturală din poliester și fibră de sticlă, este ilustrativă pentru societatea de consum specifică Statelor Unite ale Americii din anii 1970. Simbolistica este complexă: tânăra poartă haine de serie, rezultat al industrializării și standardizării, ochelari, sugerând o afecțiune asociată cu privitul îndelung la televizor, iar mâinile încărcate de sacoșe de plastic pline cu produse fac trimitere la dependența de cumpărături. Obezitatea sugerată nu este nici ea întâmplătoare, fiind o caracteristică a unei părți importante a populației americane afectate de sedentarism și consum alimentar excesiv. *Ce este societatea de consum, consecințele unui asemenea model de dezvoltare economică asupra vieții oamenilor, cât și alte lucruri despre economia lumii postbelice poți afla din lecție.*

Mă informez

Reconstrucția economică

Principala problemă cu care s-au confruntat statele abia ieșite din al Doilea Război Mondial a fost reconstrucția economică. Aceasta a presupus: refacerea obiectivelor economice distruse în ramuri precum electricitate, metalurgie, petrochimie, transporturi, agricultură, revenirea la producția de bunuri pentru timp de pace, relansarea comerțului și consolidarea monedelor naționale, stoparea creșterii prețurilor, eforturi de achitare a datoriilor sau a despăgubirilor de război. Puternic ruinată, economia vest-europeană s-a refăcut cu sprijin financiar, material și economic american. O formă de sprijin a fost Planul Marshall, care, până în anul 1952, a pus la dispoziția a 16 state europene suma de 13 miliarde de dolari. Sprijinul oferit pentru refacerea economiilor statelor europene viza totodată și stăvilirea expansiunii comunismului. Ajutorul a fost refuzat de statele din Europa Centrală și de Est intrate la sfârșitul războiului în sfera de influență sovietică, URSS considerând că acceptarea planului ar fi condus la pierderea avantajelor sale politice și strategice dobândite.

Confruntată cu aceste grave probleme, influența în plan internațional a economiei Europei Occidentale a suferit un regres considerabil, aceasta încetând să mai fie polul dominant al comerțului mondial, iar moneda forte europeană, lira sterlină, să piardă teren în fața dolarului american. În anii 1950, mari puteri economice erau SUA, urmate de URSS, RFG, Regatul Unit, China și Japonia.

Evoluții economice

De la începutul anilor '50 și până în 1973, economia mondială s-a dezvoltat rapid. În această perioadă, s-a produs cea de-a treia revoluție industrială, bazată pe electronică, energie nucleară și informatică. S-au înregistrat progrese în producția de electrocasnice, mase plastice, televizoare, cauciuc, detergenți, în industria computerelor, robotica industrială și industria automobilului. Progresul tehnic accentuat a influențat masiv expansiunea serviciilor.

Cercetarea științifică, publicitatea, expansiunea mass-media, telecomunicațiile și informatica au reprezentat principalele forțe motrice ale acestei creșteri economice. Procese modernizatoare au fost înregistrate și în agricultură, practicându-se la scară largă o agricultură intensivă, bazată pe rezultatele cercetării științifice.

Ca urmare a creșterii interdependenței dintre economiile statelor lumii (globalizarea economică), tot în această perioadă au apărut și marile companii multinaționale. Evoluțiile economice nu au fost lipsite însă de probleme precum crizele petrolului din anii 1972 – 1973 sau 1978 – 1979, care au marcat o creștere excesivă a prețului petrolului și au forțat orientarea spre alternative energetice precum energia nucleară, solară, eoliană.

Modele economice

După cel de-al Doilea Război Mondial, s-au afirmat două modele de dezvoltare economică: modelul bazat pe economia de piață, specific statelor industrializate precum SUA, Canada, Japonia sau celor din vestul Europei, și modelul dirijist, centralizat, specific statelor comuniste.

Principalele caracteristici ale economiei de piață sunt:

- funcționarea pe baza mecanismelor de piață;
- existența proprietății private;
- libera inițiativă și limitarea intervenției statale;
- concurența;
- productivitatea mare.

Toate acestea aveau drept consecință un nivel de trai ridicat.

Viața cotidiană

Bazate mai ales pe producția industrială, economiile statelor democratice au generat o prosperitate și un consum nemaiîntâlnite, specifice așa-numitei societăți de consum. În țările scandinave, mai ales în Suedia, a fost dezvoltat modelul "statului bunăstării sociale", în care intervenția masivă a statului a condus la generalizarea bunăstării la scara întregii societăți. Această prosperitate a fost însoțită de schimbări în sistemul educațional, dezvoltarea sistemului de sănătate, creșterea rolului culturii de masă (radio și televiziune), preocuparea pentru petrecerea timpului liber într-un mod cât mai plăcut. Drept urmare, a crescut interesul pentru romanul-foileton, benzile desenate, literatura de ficțiune, cinematograful rămânând la fel de important în petrecerea timpului liber, iar vacanțele petrecute în destinații exotice devenind tot mai atractive.

În statele comuniste, viața oamenilor – atât cea publică, cât și cea privată – a fost puternic marcată de controlul statului. S-au adăugat o serie de neajunsuri și lipsuri precum: lipsa bunurilor de consum, frigul din case, îngrădirea drepturilor și libertăților.

În economiile statelor comuniste:

- nu există inițiativă particulară;
- statul controlează totul pe bază de planuri anuale și cincinale;
- proprietatea este comună;
- productivitatea mică;
- nivelul de trai scăzut.

Acest model s-a dovedit a fi falimentar odată cu prăbușirea comunismului din anul 1989.

DICȚIONAR

companie multinațională
întreprindere cu activitate repartizată în mai multe națiuni (state)

economie de piață
formă de economie a cărei organizare și funcționare se realizează prin mecanismele pieței, ale cererii și ofertei

globalizare economică
proces de integrare a activităților economice la scara întregii planete

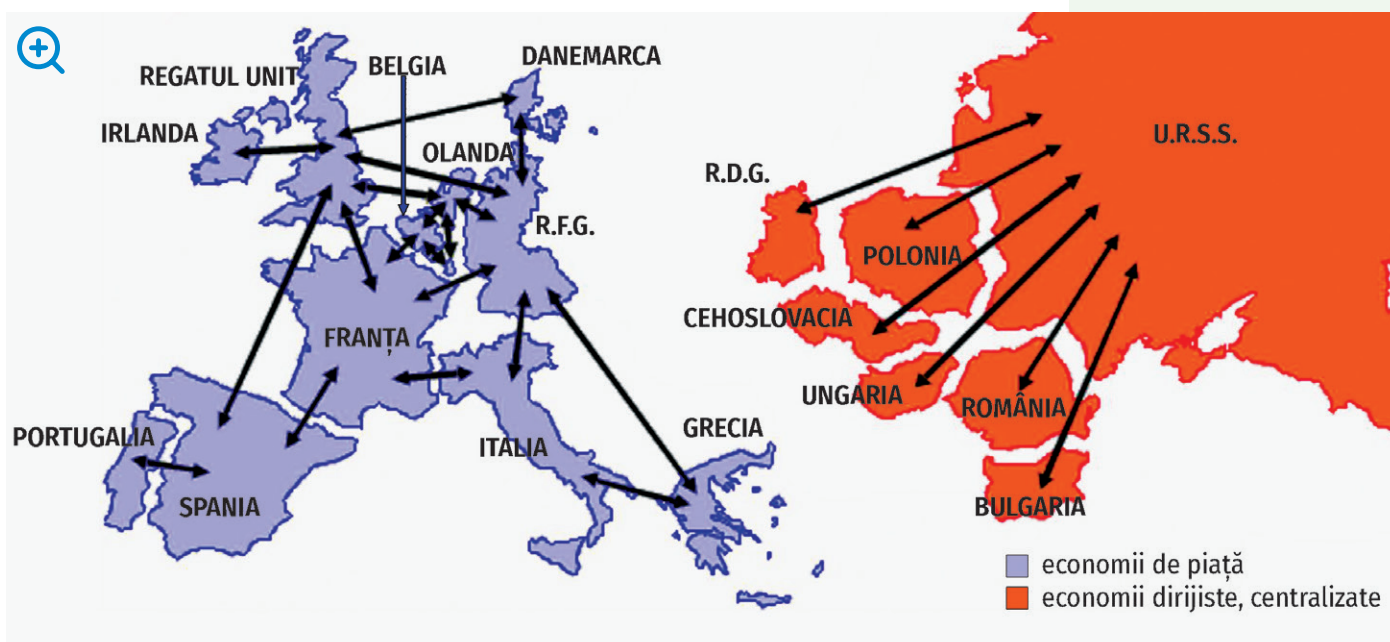
societate de consum
tip de societate în care sistemul economic stimulează consumul și creează nevoi în mod artificial, generând risipa

stat al bunăstării sociale
sistem de organizare în care statul intervine substanțial în economie în vederea creșterii economice și a asigurării prosperității generale

Aplic

I. Modele economice postbelice în Europa

- 1 Identifică statele care urmează fiecare dintre cele două modele economice și grupează-le într-un tabel format din două coloane.
- 2 Analizează orientarea săgeților în cadrul celor două modele și arată ce semnifică acest lucru.

Harta Europei postbelice – sisteme economice

CONEXIUNI

Modelul suedez al statului bunăstării

Anii 1950 – 1970 sunt considerați „anii de aur“ ai perioadei suedeze postbelice, un model de bunăstare economică practicat în Suedia, numit „modelul suedez“ din mai multe motive:

- menținerea șomajului sub 2%, nivel dificil de atins într-o economie capitalistă;
 - creșterea rapidă a productivității, produsul intern brut (PIB) fiind comparabil cu cel al țărilor puternic industrializate din Europa de Vest;
 - diferențele salariale dintre femei și bărbați erau reduse la 0%;
 - standardul de viață al suedezilor era printre cele mai ridicate din lume.
- Acest model de dezvoltare economică a produs schimbări importante și în alte planuri ale vieții oamenilor. Un astfel de exemplu este schimbarea radicală a statutului copilului în societatea suedeză și responsabilitatea comună a familiei și colectivității asupra educației acestuia. Copilul a fost declarat cetățean cu drepturi depline, una dintre cele mai importante consecințe fiind interzicerea agresiunii și a amenințărilor de orice fel din partea părinților asupra copiilor.

II. Omul societății de consum

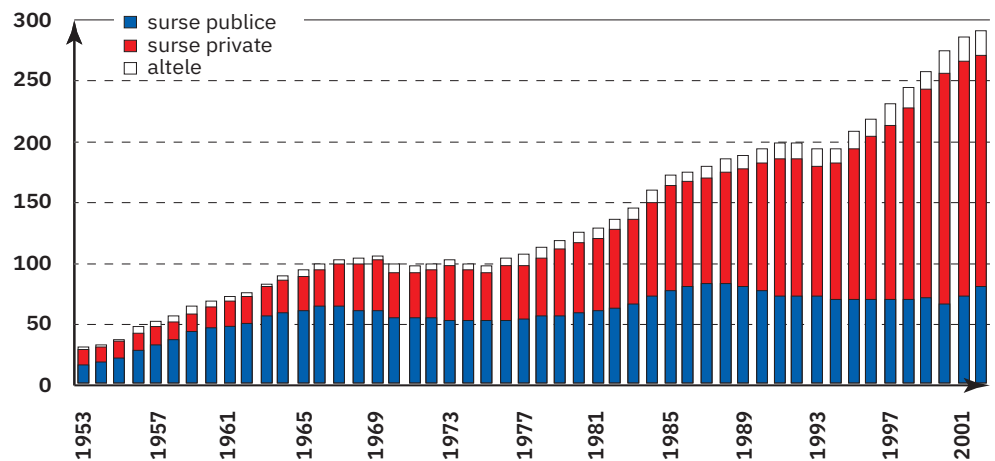
„Există azi, pretutindeni în jurul nostru, dovezi incredibile ale consumului și abundenței, rezultate din multiplicarea obiectelor, a serviciilor, a bunurilor materiale, și care reprezintă o mutație fundamentală în ecologia speciei umane. La drept vorbind, oamenii care duc o viață opulentă nu mai sunt înconjurați, ca până acum, de alți oameni, ci de **OBIECTE**. [...] *Societatea de consum este totodată o societate în care consumul se învață, este o societate de dresaj colectiv în vederea consumului.*“

Jean Baudrillard, *Societatea de consum. Mituri și structuri*

- 1 Descrie, pe baza definiției de la rubrica *Dicționar*, societatea de consum.
- 2 Identifică, pe baza textului, principala schimbare produsă în viața oamenilor de consumul excesiv.
- 3 Comentează partea evidențiată din fragmentul propus. Ești de acord cu această afirmație? Argumentează.

III. Cercetarea științifică și dezvoltarea economică

Sume cheltuite în SUA pentru cercetare – dezvoltare în perioada 1953 – 2002 (prețuri constante 2002, mld. \$)

- 1 Care dintre cele două surse de finanțare pentru cercetarea științifică postbelică din SUA este în creștere? Cum se explică acest lucru?
- 2 Precizează dacă există legătură între cercetarea științifică și dezvoltarea economică a unui stat. Argumentează, raportându-te la cazul SUA.

IV. Viața în comunism

Ilustrația alăturată reprezintă o reclamă din România comunistă. Românii erau îndemnați să mănânce cât mai multe produse din pește, acestea fiind „gustoase și hrănitoare“. În realitate, acest îndemn ascundea atât calitatea proastă a peștelui, cât și lipsa multor altor alimente necesare unei alimentații sănătoase (carnea, laptele, ouăle etc.) sau limitarea accesului la acestea.

- 1 Realizează o listă de obiecte/situații care să ilustreze aspecte reprezentative ale vieții oamenilor în comunism.
- 2 Poartă o discuție cu părinții/bunicii/cunoscuții tăi privind viața lor în perioada comunistă. Înregistrează discuția (cu acordul interlocutorului) cu telefonul sau reportofonul și prezintă-o colegilor tăi.

V. Stilul de viață al tinerilor

- 1 Identifică în sursă aspecte definitorii ale stilului de viață al tinerilor din ziua de astăzi.
- 2 Arată ce elemente se leagă de așa-numita societate de consum?

Rețin

- După cel de-al Doilea Război Mondial, statele lumii au parcurs o perioadă de refacere economică.
- O contribuție importantă la refacerea economiei unor state europene a avut-o Planul Marshall.
- După anul 1945, țările lumii au cunoscut două modele de dezvoltare economică: modelul economiei de piață, bazat pe proprietate privată, liberă inițiativă, concurență, și modelul comunist, caracterizat prin economie dirijată, proprietate de stat, planificare ineficientă, nivel de viață scăzut.
- În perioada postbelică, economia de piață a generat prosperitate economică, confort cotidian, timp liber.
- În unele țări, precum Suedia, s-a dezvoltat așa-numitul "stat al bunăstării generale".
- Așa-numita societate de consum, în care oamenii își pot permite să consume mai mult decât este necesar, s-a dezvoltat pe fondul celei de-a treia revoluții industriale, bazată pe electronică, informatică și energie nucleară.

Atelier – Realizarea unui produs multimedia

Realizează, în echipă cu alți 2 – 3 colegi, un produs multimedia (prezentare sau aplicație) care să ilustreze viața cotidiană în România comunistă. Prezentați acest produs întregii clase.

DOCUMENT

Protocolul de la Kyoto

Este un acord internațional derivat din convenția-cadru a Organizației Națiunilor Unite privind schimbările climatice. Protocolul are ca obiectiv reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, despre care se crede că ar provoca încălzirea climatică accentuată. Protocolul a fost semnat pe 11 decembrie 1997 și a intrat în vigoare pe 16 februarie 2005 (până în anul 2009 protocolul a fost semnat de 183 de state). Textul documentului are 28 de articole și este completat de două anexe: prima conține o listă a gazelor cu efect de seră și a sectoarelor economice afectate de acestea, iar cea de-a doua, lista statelor care și-au asumat obligația de a controla emisiile de gaze dăunătoare mediului înconjurător. Printre țările care nu au ratificat acest protocol se află și SUA, responsabile pentru mai mult de 40% din totalul emisiilor de gaze de seră.

FLASH

Apreciază care dintre cele două modele de dezvoltare economică a fost mai eficient și de ce.

Declarația universală a drepturilor omului

INTRODUCERE

Deși abordări ale drepturilor omului au apărut încă din Antichitate, în operele lui Aristotel, sau, mai târziu, în documente precum *Declarația de independență a SUA (1776)*, *Declarația drepturilor omului și ale cetățeanului (1789)*, viziunea modernă asupra drepturilor omului s-a conturat odată cu formarea ONU în 1945.

Mă informez

După uriașa tragedie produsă de al Doilea Război Mondial, o parte dintre statele lumii au constituit Organizația Națiunilor Unite (ONU), unul dintre principalele sale scopuri fiind promovarea și încurajarea „respectului pentru drepturile omului și libertățile fundamentale, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie“. Considerând necesară existența unui set de reguli care să stabilească anumite drepturi și libertăți universal valabile și recunoscute, astfel încât să se evite încălcarea acestora, așa cum se întâmplase în timpul războiului, Adunarea Generală a ONU a adoptat și proclamat *Declarația universală a drepturilor omului* la 10 decembrie 1948, devenită astfel Ziua Internațională a Drepturilor Omului.

Cu toate că nu implică aceleași consecințe ca un tratat sau un pact, Declarația a devenit în timp document de referință pentru statele care doresc respectarea drepturilor omului, prevederile acesteia fiind incluse și dezvoltate în diferite tratate internaționale ulterioare.

Printre drepturile garantate de această declarație se află:

- drepturi civile – dreptul la viață, libertatea și securitatea persoanei, viață privată și de familie, inviolabilitatea locuinței, secretul corespondenței, onoare și demnitate, libera circulație, căsătorie și întemeierea familiei, întrunire pașnică;
- drepturi politice – dreptul la azil, cetățenie, alegeri;
- drepturi economice – dreptul la proprietate, retribuție egală pentru muncă egală;
- drepturi procedurale – dreptul de a fi un subiect de drept, dreptul la recurs efectiv, la un proces echitabil;
- drepturi sociale – asigurări sociale, muncă, dreptul de a înființa sindicate, dreptul la odihnă și timp liber, la un nivel de trai decent, asigurare în caz de boală, șomaj, văduvie, bătrânețe, dreptul la educație.

Descopăr

- 1 Identifică, în fiecare dintre sursele propuse, dreptul/drepturile umane din *Declarația universală a drepturilor omului* încălcate în regimul comunist.
- 2 Dezbateți în clasă câteva situații de încălcare a drepturilor omului pe care le cunoașteți.

I. Viața în comunism și drepturile omului

- a „Partidul unic a fost centrul de putere care a oferit o viziune unică asupra existenței și prin faptul că a folosit mass-media după bunul-plac. Opiniile diferite erau considerate periculoase, ca și cei care le emiteau. Orice persoană putea fi bătută de ceva rău la adresa regimului și astfel s-a ajuns la o suspiciune generalizată. Monopolul ideologic exercitat de partidul unic a fost o sursă de teroare.“
- b „Atitudinile critice la adresa puterii erau reprimite cu brutalitate. De aici pericolul de a fi anchetat sau arestat, pericol mai important, practic, decât cel al foamei sau frigului, nu se știa niciodată cum se termină o astfel de procedură.“
- c „Nebunia era modul cum erau tratați oamenii, modul în care se dorea să fie manipulați, să-i transformi în roboți care să aplaude discursurile marelui gânditor, era limitarea la absurd a posibilității de a comunica, de a te exprima... Dorința de a impune un singur gând, o singură imagine, era absurdă.“

Adrian Neculau, *Viața cotidiană în comunism*

Lucrările celui de al VIII-lea Congres al U.T.C. – Uniunea Tineretului Comunist, organizația de tineret a Partidului Comunist (Fototeca online a comunismului românesc)

II. ANALIZA DE DETALIU: Declarația universală a drepturilor omului

„Articolul 1

Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi. [...]

Articolul 3

Orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea persoanei sale.

Articolul 7

Toți oamenii sunt egali în fața legii și au, fără nicio deosebire, dreptul la o egală protecție a legii. [...]

Articolul 12

Nimeni nu va fi supus la imixtiuni arbitrare în viața sa personală [...].

Articolul 18

Orice om are dreptul la libertatea gândirii, de conștiință și religie [...].

Articolul 19

Orice om are dreptul la libertatea opiniilor și a exprimării [...].

Articolul 20

Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire și de asociere pașnică. [...]

Articolul 25

Orice om are dreptul la un nivel de trai care să-i asigure sănătatea și bunăstarea lui și a familiei sale [...].

Articolul 27

Orice persoană are dreptul de a lua parte în mod liber la viața culturală a colectivității, de a se bucura de arte și de a participa la progresul științific și la binefacerile lui. [...]"

(Declarația universală a drepturilor omului)

- 1 De ce crezi că pe documentul *Declarația universală a drepturilor omului* apare sigla ONU?
- 2 Scrie un text în care să explici importanța respectării drepturilor omului.
- 3 Alege trei dintre drepturile expuse în text care ți se par mai importante. Argumentează-ți alegerea.

DETALIU: Sigla ONU

▶ În componența siglei se află culoarea albastru, aleasă în opoziție cu roșu, considerat culoarea războiului, ramurile de măsline – un simbol al păcii – și reprezentarea continentelor. Culoarele alb și albastru sunt culorile ONU.

III. UNICEF

🔍 Creat la 11 decembrie 1946, UNICEF (Fondul Internațional pentru Urgențe ale Copiilor al Națiunilor Unite) este o organizație al cărei scop este să promoveze protecția drepturilor copiilor, în special a celor vulnerabili. Aceasta activează în baza *Declarației drepturilor copilului*, adoptată la 20 noiembrie 1959, zi declarată Ziua Universală a Drepturilor Copilului.

În preambulul acestei declarații se afirmă: „Omenirea este datoare să ofere copiilor ce este mai bun din ce are de oferit.“

- 1 Comentează afirmația din preambulul *Declarației drepturilor copilului* și exprimă o opinie în raport cu aceasta.
- 2 Accesează www.unicef.ro/pagina-copiiilor/drepturi/conventia-drepturilor-copilului, pentru a afla mai multe despre drepturile copilului. Discutați în clasă despre ce ați aflat.

Proiect de echipă – Ziua Internațională a Drepturilor Copilului

Organizați în echipă un mod de a marca Ziua Internațională a Drepturilor Copilului în clasa sau în școala voastră (de exemplu: un concurs de afișe, o expoziție de fotografii care să înfățișeze copii în ipostaze reprezentative pentru drepturile copilului, un spectacol, un concurs de desene, o campanie de responsabilizare civică), prin care să atrageți atenția asupra drepturilor copilului.

Protestul tinerei generații

INTRODUCERE

Protestul tinerei generații postbelice a fost reprezentat în principal de mișcarea hippy, care s-a manifestat îndeosebi în societatea americană, dar și în alte state europene, timp de aproape un deceniu, începând cu a doua jumătate a deceniului al șaptelea. Conform dicționarului american Webster, un hipiot este definit ca „un tânăr din anul 1960, care respinge normele sociale stabilite, reacționează spontan și promovează exprimarea liberă și iubirea, deseori având păr lung și haine neconvenționale, folosind uneori substanțe halucinogene“.

Mă informez

Origini

Originile mișcării hippy se află în primii ani postbelici, când omenirea afectată de cele două războaie mondiale cunoștea un puternic sentiment de revoltă față de valorile societății contemporane. Mișcarea hippy a preluat această revoltă, amplificând-o și imprimându-i forme specifice de manifestare. Contestând societatea americană de consum și valorile sale tradiționale, precum și implicarea în războaiele din Coreea și Vietnam, adepții mișcării hippy doreau să schimbe lucrurile fără violență, prin armonie, iubire și toleranță. În Europa Occidentală, mișcarea hippy a cuprins mai ales mediile studențești, urmărindu-se un grad sporit de libertate și o viață mai bună. Mișcarea a prins și în țările din spatele cortinei de fier, ea contestând autoritatea partidului unic sau căutând să ocolească cenzura.

Scopuri și forme de manifestare

Hipioții luptau atât împotriva implicării americanilor în războiul din Vietnam, considerat lipsit de perspective și de utilitate pentru americanul de rând, cât și împotriva armelor nucleare. Militau, de asemenea, pentru drepturile minorităților sexuale și împotriva oricăror discriminări bazate pe diferențe de rasă. Respectau natura și promovau un mod de viață cât mai apropiat de aceasta. Ca forme de exprimare, foloseau protestele anti-război tipice pentru anii '60 – '70, teatrul stradal și festivalurile de muzică rock. Cel mai relevant eveniment de acest gen este considerat festivalul Woodstock, la care au participat 500 000 de hipioți, care, timp de trei zile, au ascultat muzică, trăind în pace și armonie unii cu alții.

Slogane și simboluri

„Make love not war“ [Faceți dragoste, nu război] a fost îndemnul mișcării hippy la nonviolență, armonie și acceptarea diferențelor culturale. Un alt slogan, simbol al rezistenței pasive și nonviolente, a fost „Flower Power“ [Puterea Florilor], ale cărui origini se leagă de momentul în care mai mulți tineri americani mobilizați în războiul din Vietnam și-au atașat flori la țeștile puștilor, în semn de protest. Foarte des era folosit semnul păcii, expresie a aspirației către o lume pașnică, o lume fără discriminare și fără război. Semnul păcii putea fi observat pe imprimeul hainelor, pe mașini sau ca accesoriu. Tot în semn de pace erau ridicate degetul arătător și cel mijlociu.

În plan vestimentar, acest îndemn era exprimat prin purtarea de flori în păr sau în barbă, de haine imprimate cu modele florale stridente, exprimând totodată încercarea hipioților de a se apropia de natură.

Pe hainele hipioților era frecvent imprimat și semnul păcii sau era purtat ca accesoriu, ca expresie a faptului că ei nu doresc război, ci o lume pașnică, fără discriminare și război. Pentru a fi și mai vizibil, mulți hipioți foloseau semnul păcii la decorarea mașinilor.

Descopăr

- 1 Identifică sloganurile și simbolurile ilustrate alături (a, b, c, d).
- 2 Comentează relevanța acestor sloganuri și simboluri pentru mișcarea hippy.

I. Sloganuri și simboluri hippy

II. Tineri hippy

- 1 Descrie imaginea alăturată, identificând cât mai multe elemente specifice filosofiei de viață a mișcării hippy.
- 2 Imaginează-ți că ești un tânăr hipiot. Descrie, într-un text de 3 – 5 rânduri, o zi trăită în această comunitate.

III. Mesajul versurilor

Cu ajutorul versurilor, tinerii își exprimau în mod direct sentimentele și trăirile lăuntrice. Melodiile hippy aveau mereu un mesaj de contestare, de destindere, libertate, fiind una dintre metodele de protest pașnic. Mișcarea s-a extins din America și în alte state europene, inclusiv în România. Melodia *Blowin' in the wind*, compusă de Bob Dylan în 1962, a fost preluată în repertoriul formației Pasărea Colibri, în traducerea lui Adrian Păunescu.

„Yes, how many years can a mountain exist
Before it's washed to the sea?
Yes, how many years can some people exist
Before they're allowed to be free?
Yes, how many times can a man turn his head
Pretending he just doesn't see?
The answer my friend is blowin' in the wind
The answer is blowin' in the wind.“

Bob Dylan, *Blowin' in the wind*

„Câți ani poate un munte în lume trăi
până marea să-l spele într-o zi?
Și câți ani și oamenii pot viețui
până liber permis le-a fi?
De câte ori omul vede un rău
și tace întorcând capul său?
Răspunsul, prieteni, e vântare de vânt,
Răspunsu-i vântare de vânt.“

Adrian Păunescu, *Vântare de vânt*

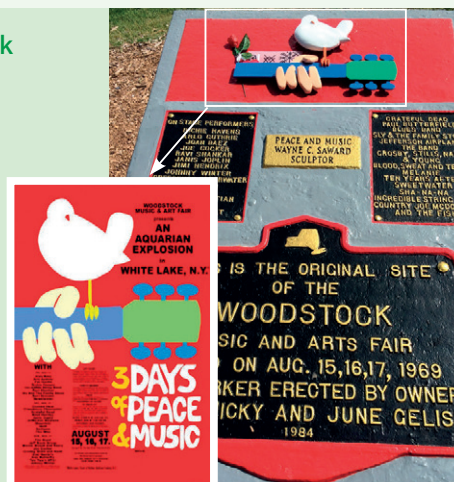
- 1 Analizează versurile și desprinde cât mai multe mesaje.
- 2 Ascultă integral melodia *Vântare de vânt*, în interpretarea lui Florian Pittiș.
- 3 Compară, sub îndrumarea profesorului, traducerea versurilor lui Bob Dylan realizată de Adrian Păunescu cu cea realizată recent de Mircea Cărtărescu.

IV. ANALIZA DE DETALIU: Festivalul Woodstock

Festivalul a debutat în 1969 și a reunit, în perioada 15 – 18 august, în jur de 500 000 de hipioți, pe terenul unui fermier din White Lake, statul New York.

DETALIU: Afiș promoțional

Afișul înfățișează o porumbească albă, așezată pe un mâner de chitară, alături de mesajul „3 zile de pace și muzică“. Afișul cuprinde și programul festivalului, în care pot fi identificate nume celebre, precum Joan Baez, Janis Joplin și Jimi Hendrix.

- 1 Cum explici participarea la festival a unui număr așa de mare de spectatori?
- 2 Identifică în afișul promoțional (vezi detaliul) cât mai multe elemente specifice mișcării hippy.

Atelier – Bijuterii hippy

Realizați din diverse materiale bijuterii în stilul hippy. Aveți în vedere faptul că accesoriile hipioților erau de ceramică, os sau piatră, deseori fiind folosite cristale de mină și pietre semi-prețioase. Bijuteriile „faceau muzică“ (erau însoțite de tot felul de clopoței sau mai multe accesorii care produceau sunete).

Democrație versus comunism. Războiul Rece (1945 – 1991)

Echilibrul terorii, caricatură de Rube Goldberg, 1948

Provocare

Această caricatură, publicată la începutul Războiului Rece (1945 – 1991), ilustrează felul cum cele două superputeri ale lumii – SUA și URSS – vedeau susținerea păcii în lume, și anume prin menținerea unui echilibru al puterii, putere măsurată prin nivelul înarmării, mai ales cea nucleară. În reprezentare, lumea este plasată pe o bombă atomică aflată în echilibru, ea ris-când în orice moment să cadă într-un abis al distrugerii totale. Simbolistica face trimitere la conflictul dintre cele două sisteme politice instalate după cel de-al Doilea Război Mondial – sistemul democratic și cel comunist – conflict numit Războiul Rece. Bazat în principal pe acest mecanism al echilibrului puterii, acest război a generat o cursă a înarmării nucleare capabile să distrugă lumea. *Cum a fost posibil acest lucru? Ce este Războiul Rece? Cum a evoluat conflictul dintre democrație și comunism?* Sunt întrebări la care poți afla răspunsul citind lecția.

Mă informez

Lumea postbelică – o lume bipolară

Competiția dintre democrație și totalitarism specifică perioadei interbelice s-a menținut și după sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial. Înfrângerea Puterilor Axei a însemnat prăbușirea regimurilor totalitare de tip fascist. Totuși, victoria obținută de Uniunea Sovietică, controlul armatelor sale asupra celei mai mari părți din Europa de Est și Centrală, mișcările de rezistență antifasciste și înțelegerile dintre marile puteri învingătoare cu privire la organizarea lumii după război au avut drept consecință instalarea comunismului în țări precum Polonia, România, Ungaria, Bulgaria, Iugoslavia, Albania, Cehoslovacia și Germania de Est. Tot cu sprijinul direct sau indirect al URSS, comuniștii au preluat puterea și în alte țări: China, Mongolia, Coreea de Nord, Vietnamul de Nord și Cuba.

Confruntate cu această realitate, democrațiile occidentale au înțeles pericolul pe care îl reprezenta extinderea comunismului în lume și, alături de SUA, au depus eforturi de blocare a expansiunii comunismului. Statele lumii s-au regrupat astfel în două grupări politice rivale – cea democratică și cea comunistă, fiecare promovând ideologii și modele de organizare politico-statală specifice. Liderii acestei competiții au fost SUA și URSS.

Democrație versus comunism

Democrație

Gruparea statelor democratice, denumită și „lumea liberă”, a continuat să funcționeze pe principiul separării puterilor, al suveranității națiunii, pluripartidismului și diversității ideologice, precum și al respectării drepturilor și libertăților cetățenești.

Comunism

Cel de-al doilea bloc, al statelor comuniste, se caracteriza prin centralizare politică, ideologie unică, partid unic, cenzură, poliție politică, drepturi și libertăți cetățenești îngrădite, controlul statului asupra vieții publice și private.

Treptat, sistemul comunist, instituit prin forță, falsificarea alegerilor și demagogie și afectat de o criză tot mai profundă, a început să fie din ce în ce mai contestat. Astfel de contestări au avut loc în 1956 în Ungaria și 1968 în Cehoslovacia, concretizate în încercări de reformare și răsturnare a regimurilor comuniste. Ele au fost însă reprimare prin intervenția militară a URSS-ului și a unora dintre statele comuniste. O altă mișcare de contestare a avut loc în Polonia, în anii 1980, având la origine mișcarea sindicală „Solidaritatea”. Aceste crize au dus la încercările liderului sovietic Mihail Gorbaciov de redresare a sistemului comunist printr-o politică de reforme, politică lansată începând cu anul 1985.

Accentuarea crizei comunismului a dus la prăbușirea acestui regim în anul 1989 și tranziția spre democrație a statelor est-europene. Deși comunismul a eșuat ca sistem pe continentul european, unde-și avea originile, acesta se menține și astăzi în unele zone ale lumii cum ar fi Vietnamul de Nord, Coreea de Nord sau China.

REPERE CRONOLOGICE

1946

discursul lui Churchill/
Cortina de fier

1948 – 1949

blocada Berlinului

1949

înființarea NATO

1955

constituirea Tratatului
de la Varșovia

1956

mișcarea anticomunistă
din Ungaria

1962

criza rachetelor din Cuba

1968

mișcarea anticomunistă
din Cehoslovacia
(„Primăvara de la Praga“)

1980

Mișcarea Solidaritatea

1989

căderea comunismului
în Europa

1991

sfârșitul Războiului Rece/
destrămarea URSS

Războiul Rece

Conflictul dintre cele două superputeri ale lumii și sistemele reprezentate de acestea a luat forma Războiului Rece.

La nivel politico-militar, confruntarea s-a desfășurat între două alianțe constituite în jurul SUA și URSS:

Organizația Tratatului

Atlanticului de Nord (NATO)

- constituită la Washington în anul 1949, NATO alături de SUA și Canadei o serie de state democratice vest-europene;
- avea ca obiective menținerea păcii și apărarea independenței;
- mijloacele folosite erau solidaritatea politică și forța militară defensivă.

Confruntarea politico-militară a fost completată în plan economic de confruntarea celor două modele economice specifice lumii postbelice, modelul de tip liberal al economiei de piață, și cel comunist, de tip dirijist și centralizat.

Sub aspect ideologic, Războiul Rece a fost o confruntare între democrație și totalitarism.

Pentru păstrarea unui control total asupra sistemului, statele comuniste s-au izolat de restul lumii, în Europa linia de demarcație între cele două grupări de state fiind desemnată prin termenul *cortina de fier*.

Războiul Rece a cunoscut și unele momente de criză: blocada Berlinului (1948 – 1949), împărțirea Germaniei (1949) în Republica Federală Germania (RFG, stat democratic) și Republica Democrată Germania (RDG, stat comunist), criza rachetelor din Cuba (1962), războaiele din Coreea și Vietnam. Războiul Rece a încetat în anul 1991, odată cu destrămarea URSS și desființarea Tratatului de la Varșovia.

Tratatul de la Varșovia

- alianță creată în anul 1955 ca reacție la amenințarea NATO;
- reunea alături de URSS toate statele comuniste din Europa de Est, cu excepția Iugoslaviei, și, ulterior, a Albaniei;
- obiectivul declarat era ajutorul reciproc în caz de agresiune externă.

DICȚIONAR

asistență mutuală

formă de colaborare politică și militară între state, în condiții stipulate de contracte, în scopul apărării comune împotriva unui eventual atac armat

mișcare sindicală

sistem de organizare a muncitorilor prin mijlocirea sindicatelor (organizații al căror scop este apărarea intereselor profesionale, economice etc. ale membrilor lor)

pluripartidism

coexistența mai multor partide într-un sistem politic

Aplic

I. Lumea în Războiul Rece

- 1 Identifică 5 state membre ale fiecăruia dintre cele două blocuri politico-militare: NATO și Tratatul de la Varșovia.
- 2 Enumeră statele deținătoare ale bombei atomice.
- 3 Identifică, pe baza informațiilor lecției și a legendei, zonele de manifestare a crizelor Războiului Rece.

CONEXIUNI

Avioane, denumite *bombardiere cu stafide*, livrând produse

Podul aerian care a salvat Berlinul de vest

Una dintre primele crize ale Războiului Rece cu impact internațional a fost provocată de blocarea de către Uniunea Sovietică (care controla partea de est a Berlinului) a accesului rutier și feroviar către Berlinul de Vest, rămas democratic și controlat de foștii aliați (blocada Berlinului). Un pod aerian, format din sute de avioane, botezate *bombardiere cu stafide* de către populația locală, a fost folosit pentru a transporta o gamă largă de provizii (făină, zahăr, legume deshidratate, sare, lapte praf etc.), precum și peste 1,5 milioane de tone de cărbune. La zborurile de întoarcere erau preluați copiii bolnavi. În cele 324 de zile cât a durat transportul aerian, au fost executate 278 228 de zboruri, fiind transportate 2 326 406 tone de alimente.

II. Cortina de fier

„De la Stettin, în Baltica, la Trieste, în Adriatica, o cortină de fier s-a lăsat peste Continent. În spatele acestei linii se află toate capitalele vechilor state din Europa Centrală și Răsăriteană. Varșovia, Berlin, Praga, Viena, Budapesta, Belgrad, București și Sofia, toate aceste orașe faimoase și populațiile din jurul lor se află în ceea ce eu trebuie să numesc sfera sovietică; și toate se află, într-o formă sau alta, nu numai sub influența sovietică, ci și sub un control foarte strict de la Moscova și, în multe cazuri, în creștere.“

Winston Churchill, Discursul de la Universitatea Fulton din SUA, 1946

- 1 Urmărește pe harta de la exercițiul I limitele geografice ale cortinei de fier la care face referire textul.
- 2 Ce schimbare importantă suferă orașele și populațiile situate la est de cortina de fier? A fost benefică pentru acestea?
- 3 Realizează un text de 10 rânduri în care să explici ce este cortina de fier și care sunt consecințele acesteia.

III. Războiul Rece în propaganda comunistă

- 1 Comentează caricatura și desprinde semnificații (cum este reprezentată pacea, cine sunt agresorii ei și pe cine reprezintă ei etc.).
- 2 De ce crezi că propaganda comunistă folosea un asemenea tip de mesaje?

Ținta noastră este pacea

IV. Cursa înarmării

		Rachete intercontinentale	Rachete apă – sol	Submarine nucleare	Rachete sol – sol și euro-rachete	Bombardiere strategice
SUA	Rază maximă (km)	11 000	8 000	–	4 500	–
	număr	1 054	576	70	100 Pershing (1983 – 1985) 484 rachete de croazieră (1984 – 1988)	378
URSS	Rază maximă (km)	15 000	7 000	–	1 800	–
	număr	1 398	1 004	70	740, din care 350 SS 20	850

Arsenalele strategice ale SUA și URSS în 1983

- Pornind de la informațiile oferite de tabel, realizează un text în care să arăți nivelul de înarmare al celor două state, tipul de armament, capacitatea lor de acțiune, impactul și modul în care această situație a influențat Războiul Rece.

V. Copiii și înarmarea nucleară

Timbru sovietic editat după ce Samantha Smith, în vârstă de zece ani, i-a scris lui Iuri Andropov (șeful statului sovietic) o scrisoare în care își exprima teama de un război nuclear, iar Andropov a invitat-o pe fetiță să viziteze Uniunea Sovietică.

„Dragă domnule Andropov, mă numesc Samantha Smith și am 10 ani. Felicitări pentru noua dvs. slujbă. Mi-am tot făcut griji că Rusia și Statele Unite vor începe un război nuclear. Veți vota să fie război sau nu? Dacă nu, spuneți-mi cum veți interveni ca să nu fie război. Nu trebuie să răspundeți la această întrebare, dar aș vrea să știu de ce vreți să cuceriti lumea sau cel puțin țara noastră. Dumnezeu a creat lumea ca noi să trăim împreună în pace, nu să ne lupțăm între noi.“

- Realizează o scrisoare în care să-ți exprimi opinia în legătură cu pericolul înarmării nucleare.

✓ Rețin

- Lumea postbelică a fost dominată de două modele de organizare a statelor: democrația și comunismul, iar în planul relațiilor internaționale, de Războiul Rece.
- Sistemul politic democratic se bazează pe pluripartidism și diversitate ideologică, respectarea drepturilor și libertăților cetățenești.
- Comunismul este un sistem politic totalitar, caracterizat prin centralizare politică, ideologie unică, partid unic, cenzură, poliție politică, drepturi și libertăți cetățenești îngrădite, controlul statului asupra vieții publice și private.
- Deși comunismul s-a prăbușit ca sistem în anul 1989, el se mai menține astăzi în unele zone ale lumii.
- SUA și URSS, reprezentând fiecare unul dintre cele două sisteme și patronând două alianțe politico-militare (NATO și Tratatul de la Varșovia), s-au înfruntat peste tot în lume, generând mai multe crize, printre care blocada Berlinului sau împărțirea Germaniei, războaiele din Coreea și din Vietnam sau criza rachetelor din Cuba.
- Războiul Rece a încetat în anul 1991, odată cu destrămarea URSS și desființarea Tratatului de la Varșovia.

Mapă tematică – România în Războiul Rece

Caută informații și documente privind efectele Războiului Rece asupra cetățenilor României (modul în care le-a influențat viața) și realizează o mapă tematică cu această problematică.

Nu vei ucide copiii noștri!, caricatură antiamericană

VOCILE TRECUTULUI

Criza rachetelor din Cuba

„Guvernul, așa cum am promis, a menținut cea mai strânsă supraveghere asupra realizărilor militare sovietice din insula Cuba. Săptămâna trecută, dovezi incontestabile au arătat că mai multe rachete ofensive sunt în curs de construcție pe această insulă prizonieră. Scopul acestei baze nu poate fi altul decât de a furniza o forță militară contra emisferei occidentale“. [...] Pentru a opri această construcție ofensivă, va fi inițiată o carantină strictă în jurul Cubei, asupra oricărui tip de armament militar care ar urma să fie livrat pe insulă. Orice navă, de orice tip, cu destinația Cuba, provenind din oricare țară sau port, va fi întoarsă din drum dacă la bord vor fi găsite arme ofensive.“

John F. Kennedy,
Discursul televizat privind criza rachetelor din Cuba,
22 octombrie 1962

FLASH

Ideea menținerii păcii prin echilibrul înarmării nucleare a fost corectă sau nu? Argumentează.

Uniunea Europeană: principii de organizare și funcționare

Cunoașteți-vă drepturile și beneficiați de ele!

Afiș dedicat Zilei Europei, 2011

REPERE CRONOLOGICE

1951

Tratatul de la Paris (CECO)

1957

Tratatul de la Roma sau
Tratatul celor 6 – CEE
(Piața Comună) și Euratom

1992

Tratatul de la Maastricht
(integrarea politică)

1995

Austria, Finlanda și Suedia în UE

2004

aderarea celor zece (Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia și Ungaria)

2007

aderarea României și a Bulgariei

Provocare

În fiecare an, la 9 mai, este sărbătorită Ziua Europei, zi care stă, de fiecare dată, sub semnul unui anumit slogan. Anul 2011, când a fost folosit afișul alăturat, a fost marcat de îndemnul către toți cetățenii Europei de a-și cunoaște și folosi drepturile: dreptul la educație, la sănătate, libertatea de circulație etc. Diversitatea culorilor folosite în scrierea mesajelor și a desenelor face trimitere la unul dintre simbolurile Uniunii Europene, mottoul „Uniți în diversitate”. *Ce înseamnă acest motto? Care este semnificația zilei de 9 mai și de ce a fost aleasă ca zi a Europei? Ce este Uniunea Europeană și cum a luat naștere?* La aceste întrebări și la altele vei găsi răspunsurile în lecție.

Mă informez

Premisele integrării UE

Uniunea Europeană este rezultatul unui proces de integrare a statelor europene într-un ansamblu coerent politic, economic, juridic, cultural. Acest proces a presupus adoptarea unor principii și valori comune, a unor norme și reglementări unitare și realizarea unui cadru instituțional care să asigure o conducere comună.

Deși mult mai veche, ideea de integrare europeană a început să fie pusă în practică în a doua jumătate a secolului al XX-lea, într-o Europă confruntată cu grave probleme generate de cel de-al Doilea Război Mondial. Realizarea unității europene a fost văzută ca soluție atât pentru realizarea reconcilierii istorice între marile puteri occidentale, cât și pentru evitarea pericolului declanșării unui nou război nimicitor. De asemenea, Comunitatea avea rolul de a se opune expansiunii comunismului și de a oferi statelor europene premise favorabile recâștigării pozițiilor de putere pierdute la sfârșitul războiului mondial în favoarea SUA și URSS. Integrarea europeană a fost promovată de o serie de oameni politici vizionari precum Jean Monnet și Robert Schuman, considerați principalii artizani ai acestui proces.

Procesul de integrare

Punctul de plecare în construcția europeană l-a constituit realizarea unității economice. În anul 1950, ministrul de externe francez Robert Schuman a propus o apropiere franco-germană în plan economic, prin punerea în comun a două resurse esențiale, cărbunele și oțelul. Propunerea a fost finalizată prin constituirea, un an mai târziu, a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO). Organizația și-a început activitatea în 1952, fiind constituită din șase țări membre: Franța, Republica Federală Germania, Italia, Belgia, Olanda și Luxemburg. Integrarea europeană a continuat cu ideea creării unei piețe comune, astfel că, în anul 1957, s-au semnat la Roma două tratate care prevedeau crearea Comunității Economice Europene (CEE) și a Comunității Europene a Energiei Atomice (Euroatom). Prin crearea CEE, s-a dorit realizarea unei piețe comune pentru produsele agricole și industriale ale statelor membre, precum și o uniune vamală care să asigure libera circulație a bunurilor, serviciilor, persoanelor și capitalurilor.

Cel mai important tratat semnat la nivel european în procesul de integrare a fost Tratatul de la Maastricht (1992), care a adăugat unității economice pe cea politică. A introdus numele de Uniunea Europeană, moneda unică comună și ideea de cetățenie europeană. Totodată, acesta stabilea reguli clare pentru politica externă și de securitate, precum și pentru o cooperare mai strânsă în domeniul justiției și al afacerilor interne. În timp, acestui proces de integrare i s-au alăturat tot mai multe state, astăzi Uniunea Europeană reunind 27 de state. În urma unui referendum, cetățenii Regatului Unit au decis părăsirea UE la 29 martie 2019.

Instituții și simboluri

Funcționalitatea UE este asigurată de mai multe instituții, cele mai importante fiind:

- Parlamentul European, care asigură puterea legislativă, ales direct de cetățenii UE o dată la 5 ani;
- Consiliul European, care definește direcția politică generală și prioritățile Uniunii Europene;

- Comisia Europeană, așa-numitul guvern al UE, care asigură puterea executivă, adică punerea în practică a politicii și a bugetului UE;
- Curtea de Justiție, care asigură interpreta-rea unitară a legislației europene în toate statele membre;
- Curtea de Conturi, care se ocupă de corec-titudinea cheltuirii fondurilor europene.

Ca structură suprastatală, UE are propriile simboluri:

- drapelul UE – o reprezentare pe fond albastru cu 12 stele galbene, dispuse în cerc, semnificând unitatea statelor europene și perfecțiunea;
- imnul UE – *Odă bucuriei*, un fragment din Simfonia a IX-lea de Ludwig van Beetho-ven, pe versuri de Friedrich von Schiller;
- moneda unică – euro;
- deviza uniunii – „Uniți în diversitate“, acceptată în urma unui concurs la care au participat 80 000 de tineri cu vârste între 10 și 20 de ani;
- Ziua Europei – sărbătorită anual la 9 mai, ziua în care Robert Schuman a propus formarea CECO (1950), dar și ziua încheierii celui de-al Doilea Război Mondial în Europa în anul 1945.

Integrarea României în UE

După prăbușirea comunismului, România a fost prima țară care a stabilit relații oficiale cu Comunitatea Europeană, în martie 1990. Prin semnarea în anul 1993 a acordului de asociere, Româ-nia și-a manifestat intenția de a se alătura UE, animată de dorința consolidării democrației și cu speranța obținerii unui standard de viață mai ridicat. După ce au fost parcurse mai multe etape și îndeplinite anumite condiții în plan economic, politic, legislativ și administrativ, România a fost primită în anul 2007 în UE. Printre avantajele acestei integrări poate fi menționat accesul econo-miei românești la cea mai mare piață unică din lume și la surse financiare care să sprijine dez-voltarea în foarte multe domenii, precum și dobândirea de către români a calității de cetățeni ai Uniunii Europene.

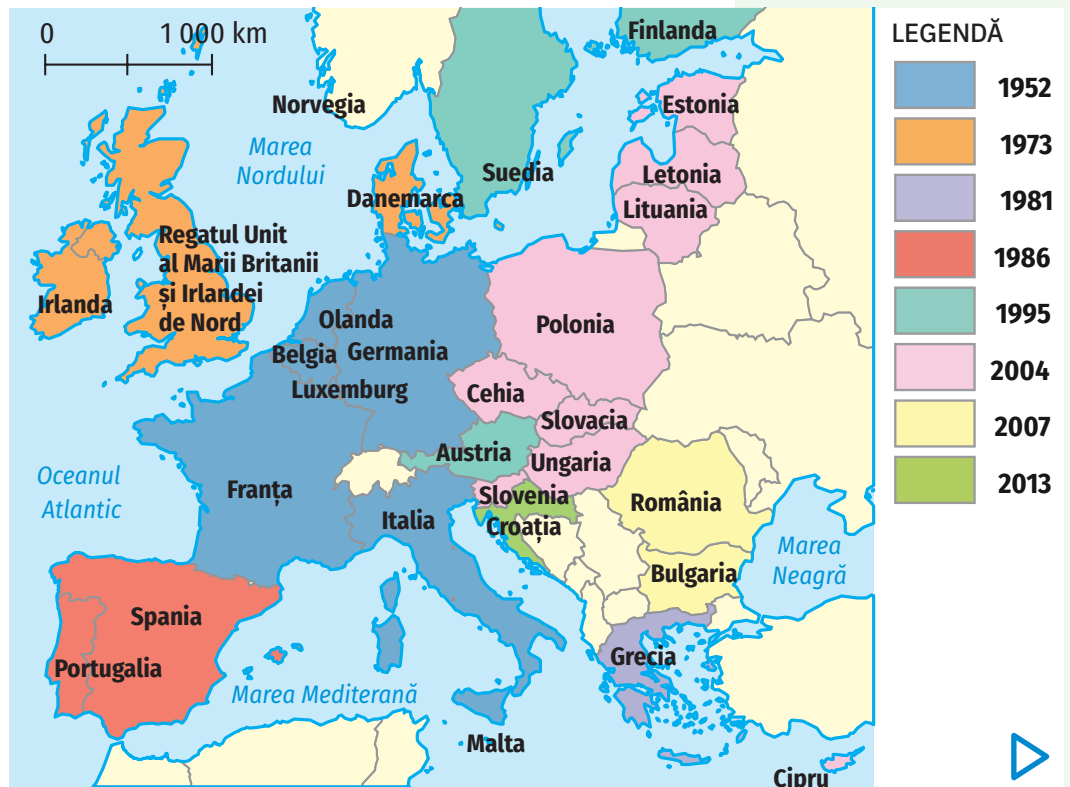
DICȚIONAR

- acquis comunitar**
ansamblul de drepturi și obligații asumate de statele membre ale Uniunii Europene, normele juridice ce reglementează activitatea Comunităților Europene și a instituțiilor UE
- capital**
totalitatea bunurilor economice sub formă de bani, mărfuri sau alte bunuri materiale
- integrare**
reuniunea mai multor părți într-un singur tot; includere; înglobare
- uniune vamală**
acord încheiat între mai multe state, în vederea creării unui teritoriu vamal comun (scutit de taxe pentru circulația bunurilor)

Aplic

I. Integrarea europeană

- 1 Urmărește pe hartă principalele etape de inte-grare a statelor europene în UE.
- 2 Transpune aceste informații într-o axă cro-nologică.
- 3 Cum se explică faptul că în anul 2004 au aderat cele mai multe state?
- 4 Află, consultând surse recomandate de profe-sorul de istorie, care sunt cele 24 de limbi oficiale ale Uniunii Europene.

Harta integrării europene

CONEXIUNI

Piața unică digitală

Alături de piața unică de bunuri și servicii, procesul de integrare în cadrul UE se desfășoară și în direcția formării unei piețe unice digitale. Acest proces vizează eliminarea tuturor barierelor în ceea ce privește telecomunicațiile, promovarea în mediul online și comerțul electronic. Scopul declarat al acestor eforturi este îndreptat spre realizarea unui spațiu unitar al noilor tehnologii de tip digital, în care oamenii și întreprinderile pot să facă schimburi, să inoveze și să interacționeze în mod legal, în condiții de siguranță și la un cost accesibil. Avantajele sunt multiple, o piață unică digitală contribuind la îmbunătățirea accesului extins și rapid la cultură și informații, precum și la sporirea oportunităților de angajare și afaceri.

II. Schuman despre Europa Unită

„Pacea mondială nu poate fi asigurată fără a face eforturi creatoare proporționale cu pericolele care o amenință. Contribuția pe care o poate aduce civilizației o Europă organizată și activă este indispensabilă pentru menținerea unor relații pașnice. Asumându-și, timp de mai bine de 20 de ani, rolul de campioană a unei Europe unite, Franța și-a pus dintotdeauna eforturile în slujba păcii. Nu am reușit să realizăm o Europă unită și ne-am confruntat cu războaie. Europa nu se va construi dintr-odată sau ca urmare a unui plan unic, ci prin realizări concrete care vor genera în primul rând o solidaritate de fapt.“

Declarația lui Robert Schuman, 9 mai 1950

- 1 Care sunt, potrivit lui Schuman, soluțiile pentru menținerea păcii? În ce măsură s-au dovedit acestea viabile la punerea în practică?
- 2 Cum vede liderul politic construirea Europei unite?
- 3 Consultă site-ul oficial al UE (europa.eu/european-union/index_ro) și extrage cât mai multe informații privind etapele acestui proces.

III. Criterii de integrare în UE

Criterii politice	Criterii economice	Criteriul privind acquis-ul comunitar
instituții stabile care să garanteze democrația, statul de drept, drepturile omului, precum și respectarea și protecția minorităților	o economie de piață funcțională, precum și capacitatea de a face față presiunii concurențiale și forțelor pieței din cadrul UE	capacitatea de a-și asuma obligațiile de stat membru care decurg din dreptul și politicile UE, inclusiv adeziunea la obiectivele uniunii politice, economice și monetare

- 1 Comentează fiecare categorie de criterii. Exemplifică pentru cazul României.
- 2 Enumeră trei consecințe pe care le are pentru România integrarea în UE.
- 3 Ce înseamnă pentru tine sau familia ta integrarea României în UE? Organizați o discuție în clasă pe această temă.

IV. Parlamentul European

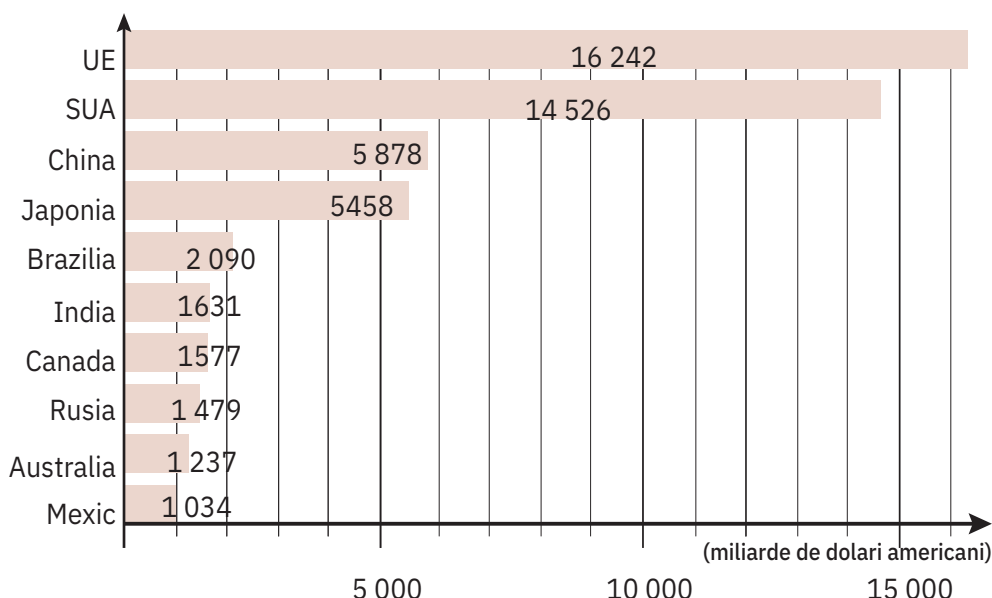
 Parlamentul European este format din 750 de deputați, care sunt aleși prin vot direct. Ei lucrează organizați în 25 comisii, care pregătesc lucrările sesiunilor plenare ale Parlamentului.

Parlamentul European, sediul de la Strasbourg

- 1 Pe baza imaginii, apreciază caracterul democratic sau nedemocratic al desfășurării lucrărilor Parlamentului European.
- 2 Imaginează-ți că ești un jurnalist participant la o ședință plenară a parlamentului. Descrie atmosfera.

V. Consecințe economice ale integrării europene

Marile economii ale lumii și UE ca entitate după PIB (2011)

- Care a fost, potrivit datelor graficului de mai sus, consecința în plan economic a procesului de integrare europeană? Cum se explică aceasta?

Rețin

- Problemele secolului al XX-lea și necesitatea concentrării eforturilor statelor europene pentru rezolvarea acestora au determinat punerea în practică a unei idei mai vechi – constituirea Statelor Unite ale Europei.
- Artizanii integrării europene au fost Jean Monnet și Robert Schuman.
- Procesul de integrare s-a desfășurat gradual – mai întâi în plan economic, continuând în plan politic și monetar.
- Procesul s-a accelerat după prăbușirea comunismului, astăzi Uniunea Europeană reunind 27 de state, dintre care Marea Britanie și-a exprimat intenția de a părăsi UE.
- România a aderat la Uniunea Europeană în anul 2007.
- Uniunea este fondată pe principiile economiei de piață, respectul pentru demnitatea umană, libertate, democrație, egalitate, stat de drept și respectarea drepturilor omului, inclusiv ale minorităților.

Atelier – Excursie în UE, o călătorie a descoperirii

Alcătuieți planul unei excursii cu clasa în țări ale Uniunii Europene.

- Stabiliți traseul și lista obiectivelor de vizitat în fiecare dintre țările pentru care ați optat.
- Studiați istoricul integrării fiecărei țări în UE.
- Analizați, împreună cu dirigintele clasei, posibilitatea unor surse de finanțare prin diverse programe pentru tineret.

VOCILE TRECUTULUI

Harta Europei în *Cosmografia* lui Sebastian Münster, secolul al XVI-lea

Viziuni

despre Europa unită

„Unul dintre marile mele gânduri a fost concentrarea popoarelor, aceleași din punct de vedere geografic, fărâmițate de politică și de revoluții.“

Las Cases,
Memorialul din Sfânta Elena

„Va veni o zi în care voi, francezi, ruși, italieni, germani, voi toate națiunile continentului, fără să vă pierdeți calitățile distincte și glorioasa voastră individualitate, veți fonda împreună o unitate superioară și veți construi fraternitatea europeană.“

Victor Hugo, 1849

FLASH

Ce crezi că semnifică obiectele-balon reprezentate pe afișul dedicat Zilei Europene (2011)?

Impactul tehnologiei

REPERE CRONOLOGICE

1967

calculatorul cu circuite integrate

1975

înființarea Microsoft

1980

apariția internetului

1996

motorul de căutare Google

2001

Wikipedia

2004

Facebook

Lumea contemporană. Globalizarea

Provocare

Fotografia alăturată ilustrează un aspect al revoluției tehnologice actuale – generalizarea folosirii telefonului mobil la scara întregii societăți. O femeie în vârstă vorbește la telefonul mobil. Ceea ce atrage atenția este contrastul dintre aparența marcată de tradiționalism și conservatorism religios (vestimentația și semnul de femeie căsătorită de pe frunte specific societății indiene) și folosirea unui instrument costisitor, simbol al modernității. Simbolistica face trimitere la revoluția tehnologică actuală, în care informația și accesul la informație au devenit vitale pentru categorii de oameni dintre cele mai diverse. *Cum este posibil acest lucru? Ce este societatea informațională? Care sunt raporturile acesteia cu fenomenul de globalizare?* La toate aceste întrebări și la multe altele poți afla răspunsurile citind textul lecției și parcurgând aplicațiile propuse.

Mă informez

De la bipolarism la multipolaritate

După al Doilea Război Mondial, a luat naștere o nouă ordine globală, în care rolul primordial l-au avut două superputeri – Statele Unite ale Americii și Uniunea Sovietică. Restul statelor lumii a fost atras în jocul de putere al celor două și, timp de câteva decenii, istoria lumii a fost marcată de Războiul Rece. Acesta a luat sfârșit odată cu prăbușirea comunismului și dezmembrarea URSS-ului, Rusia, statul succesor al acesteia, pierzându-și poziția de mare putere mondială, în timp ce SUA și-a consolidat statutul de lider mondial, statut menținut până în anul 2001.

În condițiile în care o serie de state asiatice, precum China sau Japonia, au cunoscut o dezvoltare accentuată, astăzi, supremația economică este disputată la nivel mondial de mai multe state ale lumii, cele mai puternice economii fiind cele ale SUA, Uniunii Europene și Japoniei. Au apărut fenomene de regionalizare economică, cele mai puternice regiuni fiind Uniunea Europeană, a cărei axă o reprezintă Germania – Franța – Marea Britanie, regiunea americană, cu SUA, și regiunea Asia – Pacific, având ca motoare Japonia, Coreea de Sud, China, Australia, Indonezia.

Globalizarea

Începând cu secolul al XXI-lea, procesul de globalizare s-a intensificat, reprezentând o trăsătură fundamentală a lumii contemporane.

În plan economic:

- este determinată de nevoia abordării globale a principalelor probleme cu care se confruntă lumea, de expansiunea societăților și a companiilor multinaționale sau transnaționale;
- se caracterizează prin amplificarea legăturilor dintre economiile naționale și tendința de eliminare a barierelor;
- are ca factori: extinderea rețelei de transport și telecomunicații, accesul rapid la informații, dezvoltarea comerțului și unificarea piețelor, migrația forței de muncă.

În plan politico-demografic:

- se manifestă prin promovarea la scară mondială a valorilor democratice și a sistemelor de integrare politică și militară dintre statele lumii;
- apariția de organizații și organisme internaționale precum ONU, FMI, NATO, ANZUS sau Uniunea Europeană etc.;
- apariția națiunilor multietnice, ca rezultat al migrației permanente.

Globalizarea culturală este dată de:

- generalizarea schimburilor interculturale;
- apariția unei culturi globale de consum;
- generalizarea rețelelor de telecomunicații, internet și mass-media;
- folosirea pe scară globală a limbii engleze.

Contribuind la prosperitatea generală și la reducerea sărăciei în lume, fenomenul globalizării prezintă și o serie de dezavantaje precum: generalizarea unor modele care determină diminuarea diversității și sărăcirea valorilor culturale și naționale, creșterea inegalităților pe plan intern și extern, degradarea mediului înconjurător, răspândirea rapidă a unor epidemii etc.

Societatea informațională

▶ Acest tip de societate își are începuturile în anii 1956 – 1957, când, pe fondul unei dezvoltări explozive a economiei SUA, angajații aflați în posturi tehnice, administrative și funcționarești (așa-numitele gulere albe) i-au depășit pentru prima dată sub aspect numeric pe angajații implicați în producerea de bunuri (gulerile albastre). Acest lucru a însemnat că cei mai mulți dintre americani aveau ca obiect al muncii informația, în loc să realizeze bunuri.

Dezvoltarea accelerată a societății informaționale din ultimele decenii s-a produs sub impactul unor factori:

- creșterea nevoii de comunicare între indivizi sau între organizații;
- progresele tehnologice care au îmbunătățit comunicarea om – mașină;
- generalizarea muncii cu calculatorul;
- dezvoltarea unor posibilități sporite de stocare și de transfer al informației etc.

Evoluțiile societății informaționale generează noi comportamente ale oamenilor și grupurilor umane, prin modificarea modului lor de a gândi, de a învăța, de a lucra, de a interacționa. Comunicarea electronică generalizată între indivizi și grupuri umane, dar și intensificarea schimbului de informații se constituie în factori de dezvoltare individuală și colectivă, de progres rapid al cunoașterii.

Se deschid astfel perspective noi:

- în domeniul educației și formării: acces mai facil la informație, la documentare, la cunoaștere prin învățământul la distanță, auto-formare, biblioteci și universități virtuale;
- în domeniul organizării muncii: telemuncă, întreprinderi virtuale;
- de petrecere a timpului liber: filme online, jocuri, rețele de socializare;
- de dezvoltare a democrației prin contribuția la creșterea responsabilității civice, încurajarea asocierii în organizații, exprimării libere a punctelor de vedere asupra unor subiecte etc.

Există însă și aspecte negative, printre care apariția pirateriei, încălcarea drepturilor de autor, fraudă și insecuritatea, accentuarea inegalităților sociale între cei care s-au adaptat societății informaționale și cei neadaptăți.

DICȚIONAR

globalizare

proces de extindere a dimensiunii unui fenomen socio-economic, politic, cultural la nivelul întregii planete

mass-media

ansamblul mijloacelor și modalităților tehnice moderne de informare și influențare a opiniei publice (radioul, televiziunea, presa, internetul etc.);

migrație

deplasarea individuală sau în masă a unor populații de pe un teritoriu pe altul, determinată de factori economici, sociali, politici sau naturali etc.

telemuncă

forma de organizare a muncii prin care salariații își îndeplinesc atribuțiile de la distanță, folosind tehnologia informației și comunicațiilor

Aplic

I. Globalizarea

- 1 Identifică aspectul globalizării ilustrat de harta alăturată.
- 2 Menționează, pe baza hărții, numele a trei companii multinaționale.
- 3 Menționează alte aspecte ale globalizării în plan economic.

Harta globalizării, reprezentare simbolică

CONEXIUNI

Sir Tim Berners-Lee,
creatorul internetului

Istoria internetului

Până în anii 1980, rețelele de internet nu aveau utilitate comercială, fiind folosite în cercetare și în scopuri militare. Utilizarea internetului în scopuri comerciale a stârnit controverse în condițiile în care nu era foarte clar că se poate face acest lucru. Spre sfârșitul anilor 1980, au apărut primii furnizori de internet, precum UUNET, Netcom sau PSINet. Un alt moment de referință pentru internet a fost anul 1989, momentul de debut al așa-numitei ere World Wide Web (WWW). Acesta a fost rezultatul inițiativei lui Sir Tim Berners-Lee, cel care a creat și protocolul HTTP (pentru transmiterea informațiilor între calculatoare), precum și limbajul HTML (pentru crearea paginilor web). Astăzi, revoluția digitală demarată în anii 1980 parcurge o nouă etapă legată de dezvoltarea unor domenii precum cele ale mașinilor autonome, ale inteligenței artificiale sau ale standardului de comunicație 5G.

II. Diversitatea culturală

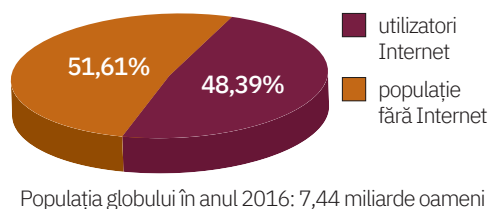
„[...] diversitatea culturală este o caracteristică definitorie a umanității, [...] diversitatea culturală constituie un patrimoniu comun al umanității și trebuie ocrotită și păstrată în beneficiul tuturor, [...] diversitatea culturală creează o lume variată și diversă, [...] este principalul resort al dezvoltării durabile a comunităților, [...] diversitatea culturală, înfloritoare în cadrul democrației, toleranței, justiției sociale și respectului reciproc dintre popoare și culturi, este indispensabilă pentru pace și securitate la nivel local, național și internațional,

Convenția asupra protecției și promovării diversității expresiei culturale, adoptată de UNESCO în 2005

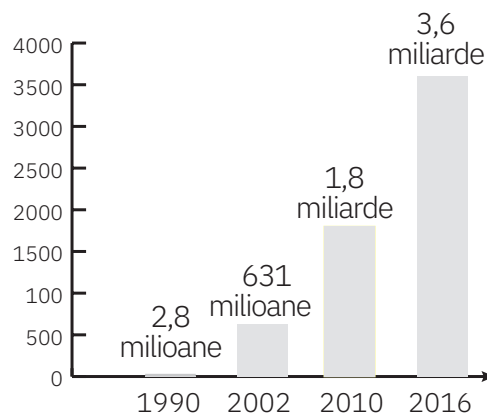
- 1 Identifică în textul convenției trei caracteristici ale diversității culturale.
- 2 Enumeră trei motive pentru care crezi că trebuie păstrată și promovată diversitatea culturală.
- 3 Transpune într-un desen viziunea ta asupra diversității culturale.

III. Revoluția informatică și internetul

- 1 Analizează evoluțiile sugerate de grafice. Formulează explicații.
- 2 Scrie un text de 10 rânduri în care să explici ce înseamnă internetul pentru tine.

a Utilizarea internetului (procente din populația planetei)

b Evoluția numărului de utilizatori de internet

IV. Societatea informațională

- 1 Descrie imaginea și desprinde cât mai multe semnificații cu privire la revoluția și societatea informațională.
- 2 Imaginează-ți o zi fără telefon. Scrie care crezi că ar fi consecințele acestei situații.

V. Globalizarea și poluarea planetei

1. Identifică fenomenul sugerat de imagine.
2. Explică de ce globalizarea are ca efect negativ poluarea, respectiv încălzirea globală.
3. Înscrie-te la o acțiune de protejare a mediului organizată în școala ta.

Rețin

- La începutul mileniului al III-lea, lumea a devenit multipolară. Alături de SUA au apărut alți poli de putere, precum Japonia, Uniunea Europeană, China etc.
- Un fenomen care marchează lumea contemporană este globalizarea. A început după cel de-al Doilea Război Mondial și s-a accelerat în secolul al XXI-lea, cuprinzând domeniile economic, politico-demografic, cultural și pe cel al comunicațiilor.
- Globalizarea este legată de progresul tehnologic și de cel al comunicațiilor prin internet, multimedia, satelit și telefon mobil. Progresul tehnologic a generat schimbări profunde și în stilul de viață al oamenilor, mai ales în ocuparea timpului liber.
- Diversitatea culturală este o componentă a patrimoniului comun al umanității care trebuie păstrată

Atelier – Festivalul diversității culturale

Organizați, cu ocazia Zilei Diversității Culturale, care se aniversează anual în ziua de 21 mai, un festival al obiceiurilor și tradițiilor diverselor popoare de pe glob. În prealabil, organizați-vă în echipe de 3 – 4 elevi și documentați-vă asupra acestor aspecte.

VOCILE PREZENTULUI

Frans Timmermans, prim-vicepreședinte al Comisiei Europene

„Globalizarea este benefică pentru economia europeană în ansamblu, dar înseamnă prea puțin pentru cetățenii noștri, dacă avantajele sale nu sunt repartizate mai uniform și mai echitabil. Europeanii trebuie să contribuie la rescrierea cadrului global de reglementare, astfel încât comerțul liber să devină comerț echitabil. Astfel încât globalizarea să devină sustenabilă și să funcționeze pentru toți europenii. Trebuie să ne concentrăm în continuare pe elaborarea de politici care să le dea oamenilor posibilitatea de a dobândi cunoștințele și competențele de care au nevoie pentru a ține pasul cu evoluția economiilor noastre. O mai bună redistribuire a beneficiilor va contribui la garantarea coeziunii sociale și la consolidarea solidarității pe care se bazează Uniunea.“

Frans Timmermans,
despre globalizarea
în Uniunea Europeană, 2017

FLASH

Cum asigură telefonul conectarea la societatea informațională?

Noile forme de divertisment – jocurile și tehnologia. Consecințe

INTRODUCERE

Drept consecință a progreselor tehnologice înregistrate în domeniul informaticii la sfârșitul secolului al XX-lea, modul în care oamenii zilelor noastre interacționează și felul în care aceștia aleg să se distreze au înregistrat numeroase inovații. Utilizatorii de internet pot avea acces la diverse platforme online, grupuri de discuție, muzică și conținut video, de la show-uri de televiziune până la seriale și filme de succes. Toate aceste forme de divertisment online pot fi combinate de utilizatori după bunul-plac, rezultând o formă de petrecere a timpului liber mult mai plăcută, mai comodă și necostisitoare, chiar și fără a ieși din casă.

Mă informez

Scurt istoric al jocurilor pe calculator

Primele jocuri au fost create și dezvoltate pentru a fi folosite de specialiști în domeniu pe computere EDSAC (Electronic Delay Storage Automatic Calculator, în traducere Calculator automat de stocare ulterioară automată) și osciloscopice. Ralph Baer este cel care a pus bazele jocurilor video, deschizând era consolelor de jocuri video, cea mai cunoscută fiind Odyssey Magnavox. Anul 1947 a marcat apariția celui mai vechi joc pe calculator, o simulare de rachete creată de Thomas T. Goldsmith Jr. și de Estle Ray Mann. În anii 1950 – 1960, au apărut și alte jocuri precum *X și O*, care are la origine o aplicație asociată tezei de doctorat a lui A.S. Douglas, *Tennis For Two*, creat în laboratoarele de cercetare din New York pentru a distra vizitatorii, și *Spacewar*, un joc de simulare spațială apărut în 1962 și răspândit rapid în universități și laboratoare.

Anii '70 au adus pe piață jocurile Arcade (mașini de divertisment bazate pe plata cu monede), care s-au bucurat de o mare popularitate timp de peste 10 ani. Cel mai de succes a fost *Pong*, accesibil mai întâi în localuri publice, apoi și în varianta pentru acasă. Locul acestora a fost luat în anii 2000 de jocurile în rețea prin intermediul calculatoarelor, apoi de cele online prin console. După această dată, de o popularitate crescândă s-au bucurat și jocurile prin intermediul telefoniei mobile.

Jocurile online, prezent și viitor

Astăzi, tot mai mulți specialiști susțin că jocurile online vor ajunge în următorii ani să eclipseze toate celelalte forme de divertisment. Evoluția și progresul tehnologiilor informaționale au determinat intrarea într-o nouă eră a jocurilor de calculator. Utilizat ca mijloc de divertisment de un număr din ce în ce mai ridicat de persoane din întreaga lume, jocul de calculator reprezintă astăzi un fenomen social în continuă diversificare. Dacă în anii '70 și '80 erau predominante jocurile cu caracter sportiv, astăzi atracția o constituie jocurile de strategie și de acțiune, pe piață intrând și jocul cu caracter violent.

Descopăr

- Pornind de la informațiile date, realizează un scurt istoric al unui dispozitiv la alegere dintre: telefon mobil, tabletă, laptop, Xbox, smart TV.

I. Consolă Nintendo 3 DS

▶ Începând cu 2011, această consolă a marcat noua generație a consolelor portabile. A fost urmată în același an de PlayStation Portable și PlayStation Vita, iar în 2015, de noul Nintendo 3DS XL. Ultima generație de console este reprezentată de Nintendo Switch.

- Menționează trei argumente PRO față de jocurile online, exprimate de autorul textului, un adolescent de vârstă apropiată de a ta. Exprimă-ți opinia față de fiecare dintre ele. Argumentează în scris.

II. Jocurile pe calculator, între pro și contra

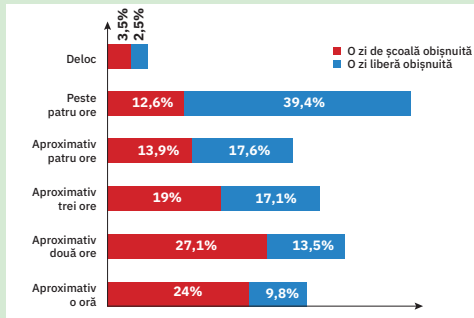
„Eu cred că jocurile pe calculator au o importanță foarte mare în ziua de azi, fiind întâlnite la fiecare pas. [...] De ce sunt ele așa de importante?”

În primul rând, conform unor studii, jocurile pe calculator ajută mulți tineri să se relaxeze [...]. În al doilea rând, jocurile pe calculator dezvoltă latura socială a unei persoane, de exemplu la jocurile în echipă [...]. În al treilea rând, aceste jocuri îți pot dezvolta cultura generală [...]. Mulți pot spune că aceste jocuri cu tentă de violență fizică/verbală/morală le strică gândirea copiilor, dar, dacă un copil este destul de inteligent și se joacă cu porția acest tip de jocuri, nu va fi afectat. [...] În concluzie, jocurile pe calculator aduc multe beneficii adolescenților și trebuie consumate, dar nu în exces.“

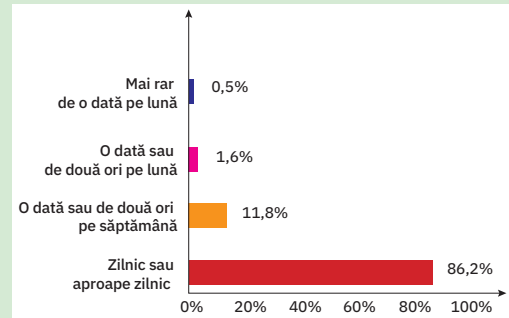
Cristian Mathe, *Importanța jocurilor pe calculator*

III. Copiii și utilizarea internetului

a Cât timp petreci pe internet într-o zi?

b Cât de des folosești internetul?

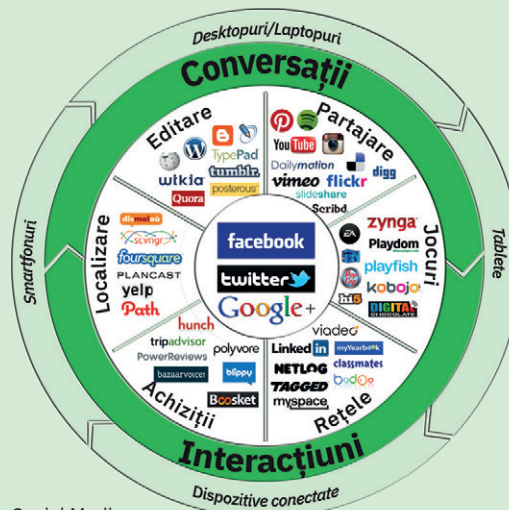

Date preluate din studiul privind utilizarea internetului în familie, realizat în anul 2014 de Organizația Salvați Copiii România

- 1 Urmărește datele înscrise în fiecare dintre cele două grafice și formulează concluzii.
- 2 Cum se explică faptul că aproape 90% dintre copii accesează internetul zilnic? Exprimă-ți opinia față de această situație.

IV. Divertismentul și internetul

Termenul social media include instrumente precum: bloguri, forumuri, rețele sociale, site-uri de video, servicii de mesagerie instant, telefonie prin internet, jocuri online, enciclopedii online etc., care încurajează schimbul de informații și crearea de conținut de către utilizatori (de text, imagini, audio sau video).

Social Media

- Enumeră cât mai multe rețele de tip social media identificate în imaginea alăturată.

V. ANALIZĂ DE DETALIU: Prețul folosirii internetului

DETALIU: Transmițătoare radio

Prin emiterea de radiații/unde electromagnetice, transmițătoarele sunt o sursă de poluare modernă.

Antene cu numeroase transmițătoare pe munții Brenta, Italia

- Observă transmițătoarele radio. Scrie un text de 10 rânduri în care să prezinți importanța și impactul tehnologiei asupra vieții umane.

Atelier – Jocurile online cu tematică istorică

Realizați, în echipe de 3 – 4 elevi, o investigație cu privire la piața jocurilor online cu tematică istorică. Alcătuiți o listă comună, apoi identificați faptul istoric care se află la originea a 3 dintre acestea.

Terorismul

INTRODUCERE

Cea mai cunoscută grupare teroristă la nivel mondial este al-Qaida. Are celule active în peste o sută de țări, inclusiv în Statele Unite, Marea Britanie și Franța, și dispune de mari resurse financiare provenite în principal din răscumpărări ale ostaticilor. În ultimii ani, s-au impus atenției publice atrocitățile comise de organizația ISIL (Statul Islamic al Irakului și Levantului), al cărei scop este preluarea controlului asupra tuturor musulmanilor din regiunea Levant (Orientul Mijlociu). Nu la fel de influentă, dar la fel de atroce este gruparea Boko Haram, care urmărește înființarea unui stat islamic în Africa Sahariană.

Mă informez

Terorismul – definiție, cauze, obiective, mijloace

Terorismul este un fenomen caracteristic lumii contemporane. Deși există o mare diversitate de definiții, terorismul este considerat, în general, o tactică de luptă bazată pe violență, sabotaj sau amenințare, executate împotriva unui stat, a unei organizații, a unei categorii sociale sau împotriva unui grup de persoane, urmărind ca entitatea vizată să acționeze în conformitate cu dorințele teroriștilor.

Mijloacele de presiune sunt diverse, cele mai folosite în ultimii ani fiind atacurile armate, cu mașini sau substanțe letale împotriva unor mari aglomerări urbane, detonarea unor bombe în centre financiare și comerciale de mare importanță regională și națională, luări de ostatici în vederea obținerii de fonduri prin răscumpărare, acte de terorism prin sacrificiu etc.

Impact psihologic și caracteristici

Terorismul reprezintă o strategie care se bazează pe impactul psihologic în rândul opiniei publice, prin inducerea sentimentului de frică. În consecință, una dintre caracteristicile terorismului este producerea terorii în vederea obținerii de concesiuni politice, avantaje economice sau a satisfacerii altor revendicări. Pentru a induce frica, teroriștii se bazează pe mediatizare, asigurată de mass-media și de martorii oculari. O altă caracteristică a operațiunilor teroriste este aceea de a se desfășura clandestin (pe ascuns), evitându-se astfel identificarea autorilor. De asemenea, atacurile teroriste vizează ținte întâmplătoare și reprezentative pentru opinia publică, inclusiv împotriva civililor. Practicarea terorismului contemporan poate fi atât individuală, cât mai ales în grup.

Lupta antiteroristă

Atentatul din 11.09.2001 împotriva SUA a reprezentat un punct esențial în lupta antiteroristă – declanșarea războiului antiterorist. Acesta presupune o serie de măsuri și acțiuni: adoptarea de legi drastice de sporire a măsurilor de securitate, anihilarea organizațiilor teroriste prin distrugerea bazei de acțiune, blocarea surselor de finanțare, eliminarea condițiilor favorabile apariției terorismului.

Descopăr

- 1 Identifică poziția României pe harta riscului terorist.
- 2 Enumeră, cu ajutorul legendei, trei state europene cu risc terorist maxim. Formulează explicații.

Atacul de la Madrid, Spania, 11 martie 2004

I. Analiză de detaliu: Risc de atacuri teroriste în Europa

DETALIU: Atacul de la Madrid, Spania

Atacul a fost revendicat de o grupare islamică și a constat în plasarea unor explozibili asupra unor trenuri din patru gări ale Madridului. 191 de oameni au murit, iar 1 800 au fost răniți.

LEGENDĂ

Risc de terorism

■ ridicat	■ redus
■ mediu	■ foarte mic

Harta riscului de atacuri teroriste în Europa

II. Etape ale acțiunilor teroriste

- 1 selectarea combatanților din categorii motivate social, ideologic sau religios, dedicate total unei cauze
- 2 pregătirea specială în centre, tabere sau școli organizate pe teritoriul unor state permissive și binevoitoare
- 3 organizarea de rețele informative pentru găsirea și studierea obiectivelor atacurilor
- 4 infiltrarea executanților în țările și obiectivele de atacat
- 5 executarea prin surprindere a atacurilor și exploatarea lor informațională în vederea răspândirii fricii, nesiguranței etc.

- 1 Din ce categorii sociale sunt selectați teroriștii?
- 2 Ce fel de obiective sunt căutate drept ținte ale atacurilor? Explică pe baza informațiilor din studiu.
- 3 De ce crezi că elementul surpriză este important într-un atac terorist?

III. Atacuri teroriste celebre

Nr.	Atac terorist/locul și data	Morți	Răniți
1	Statele Unite, 11 septembrie 2001	2 993	8 900
2	Maiduguri, Borno, Nigeria, 26 – 30 iulie 2009	780	necunoscut
3	Irak, 14 august 2007	530	1 500
4	Abadan, Iran, 20 august 1978	477	necunoscut
5	Beslan, Osetia de Nord, Rusia, 1 – 3 sept. 2004	372	747
6	Irlanda și Japonia, 23 iunie 1985	331	4
7	Mumbai, India, 12 martie 1993	317	1 400

- 1 Studiază datele din tabelul alăturat. Ce constată referitor la spațiul geografic al atacurilor teroriste? Explică.
- 2 Selectează trei atacuri, pe care le consideri de cea mai mare cruzime. Identifică alte informații despre acestea.

IV. Războiul contra terorismului

„Războiul împotriva terorismului este o noțiune nouă, diferită. Acum ne confruntăm cu niște oameni care recurg la tehnici inimaginabile [...]. Cred că va trebui să gândim diferit și să acționăm diferit. Mijloacele cu care am fost înzestrați până acum nu mai sunt de folos pentru a contracara aceste amenințări și acțiuni deosebit de periculoase ale viitorului.“

Ex-secretarul general al NATO, George Robertson, Declarații despre războiul contra terorismului

- 1 Menționează, pe baza textului, un motiv al declanșării războiului contra terorismului.
- 2 Consideri că acest război este necesar? Argumentează.

V. Atacul terorist din 11 septembrie 2001

Atacul terorist din 11 septembrie 2001, World Trade Center, New York, SUA

- 1 Redactează un text despre atacul terorist din 11 septembrie 2001.
- 2 Care este semnificația acestui eveniment pentru războiul antiterorist?

Dezbateri

În echipe de 3 – 4 elevi, discutați despre terorismul contemporan. Puneți în evidență cât mai multe aspecte care fac din această formă de luptă unul dintre cele mai nocive fenomene ale prezentului.

Migrații în lumea contemporană

INTRODUCERE

Deplasarea oamenilor, individual sau în grup, de pe un teritoriu pe altul a avut loc încă de la începuturile umanității și a continuat cu intensitate diferită până în Epoca Contemporană, devenind, în secolul al XX-lea, unul dintre factorii esențiali ai globalizării.

În anul 2017, numărul migranților și al refugiaților la nivel mondial era de 258 de milioane de persoane, cu 85 de milioane mai mare decât în anul 2000 (potrivit datelor ONU).

Fenomenul migrației în România a luat amploare mai ales după aderarea la Uniunea Europeană. Statisticile ONU arătau că, în anul 2015, România avea 3,4 milioane de migranți.

Mă informez

Migrația contemporană și cauzele ei

Migrația este fenomenul de deplasare voluntară sau forțată a unor indivizi sau populații dintr-o țară în alta sau dintr-o regiune în alta. Imigrația reprezintă totalitatea intrărilor într-o țară, iar emigrația totalitatea ieșirilor dintr-o țară.

Există mai multe cauze pentru care oamenii decid să-și părăsească locurile unde s-au născut și aleg să plece într-un anumit loc. Cele mai frecvente sunt cauzele de natură economico-profesională, în căutarea unui loc care să le ofere oamenilor șansa unui loc de muncă și a unui trai mai bun. O altă categorie de migranți pleacă din motive politice – impactul războaielor, modificări de granițe sau persecuții generate de convingerile lor politice, aflate în contradicție cu ale autorităților. În multe cazuri, migrația este generată de cauze naturale precum cutremure, inundații sau schimbări de mediu. La acestea se adaugă și cauze etnice, care determină migrația celor vizați de persecuții rasiale sau etnice, intoleranță religioasă și discriminări de orice fel. Există însă și cauze individuale ale migrației – cele determinate de afinitățile pentru o anumită cultură sau țară sau retragerea oamenilor în zone cu climă mai blândă și cu un cost al vieții mai redus.

Tipuri de migrație și consecințe

În timp, s-a constatat că tipurile de migrație s-au diversificat, clasificările făcându-se în funcție de anumite criterii. Astfel, în raport cu un teritoriu național, există migrație internă sau migrație externă, după criteriul temporal se poate vorbi de migrație temporară sau migrație definitivă, iar după modul în care migrează, cu acte sau fără acte conforme legislației internaționale, se clasifică în migrație legală și migrație ilegală. Alte tipuri de migrații sunt: forțate sau voluntare, migrații economice, etnice sau virtuale etc. Migrațiile produc efecte atât în țările de destinație, cât și în țările de origine, efecte de natură economică, demografică, socială.

Descopăr

- 1 Pe baza imaginii, descrie o tabără de refugiați.
- 2 Care este diferența dintre un refugiat și un imigrant?
- 3 Caută pe internet informații despre motivele pentru care se găsesc refugiați în tabăra de la Darfur, Suruc, Turcia.

I. Analiză de detaliu: Tabără de refugiați

Refugiații reprezintă acea categorie de migranți forțați să-și părăsească țara, sub amenințarea persecuției, a conflictelor militare și a violenței, în căutarea unui loc în care să-și înceapă o nouă viață, un loc care să le devină cămin.

DETALIU: Copiii în taberele de refugiați

În taberele de refugiați, cei mai vulnerabili sunt copiii nevoiți să trăiască în condiții dificile: adăposturi improvizate din corturi, condiții de igienă precare, lipsa medicamentelor, a apei și a alimentelor.

Familii de refugiați sirieni care trăiesc în corturi în tabăra din Suruc, Turcia, 2015

II. Migrația din statele comuniste către statele democratice

Harta migrației din statele comuniste către statele democratice (1948 – 1989)

- 1 Menționează cauza și tipul acestei migrații.
- 2 Care sunt țările spre care au emigrat cetățenii statelor comuniste? Formulează explicații.
- 3 Pe baza cifrelor înscrise pe hartă, apreciază amploarea fenomenului migraționist.

III. Migrația cadrelor

„Deplasarea întreprinderilor favorizată de fenomenul globalizării provoacă o formă nouă de migrație, ce poate fi numită *migrația cadrelor*. Mii de persoane cu înaltă calificare, personal de înalt nivel, directori de firme, manageri, specialiști etc., migrează în contextul unei mobilități legate de desfășurarea investițiilor pe scară planetară. Aceștia formează o categorie de persoane provocată de migrație și care este în continuă creștere. Acești străini care au un nivel social înalt nu sunt percepuți ca *imigranți*, pentru că acest termen implică o poziție socială modestă. Ei sunt *internaționali*, ceea ce este cu totul altceva. [...] Aceste cadre expatriate sunt câștigătorii procesului de globalizare.“

Anne Catherine Wagner, *Itineraire au coeur des elites de la mondialisation* [Călătorie în rândul elitelor globalizării], în *Petition* nr. 2

- 1 Definește, pe baza textului, conceptul de *migrația cadrelor*.
- 2 Menționează o deosebire dintre internaționali și imigranți.
- 3 Care este legătura dintre această formă de migrație și globalizare?

IV. Experiența de migrant

„Părăsind totul, familie, prieteni, mă aflu acum în această țară [România, 1999], în care nu cunosc pe nimeni, nici chiar limba, trăind prin bunăvoința organizațiilor internaționale și a guvernului. Înainte de a-mi părăsi țara, lucram într-o societate aviatică și aveam toate condițiile pentru o viață bună. [...] Cu ajutorul unor prieteni, am reușit să părăsesc țara, abandonând totul și, dintr-o țară în alta, sunt acum în România. Calvarul vieții mele au fost cele două luni petrecute într-o pădure, fără hrană sau medicamente. Am văzut copii murind de foame, bătrâni abandonați pentru că nu aveau puterea să fugă. Viața nu mai avea niciun sens, ființa umană nu mai valora nimic. [...] Acesta a fost calvarul vieții mele înainte de sosirea în România. Aici au apărut alte dificultăți. [...] Așa a început pentru mine viața de refugiat într-o țară cu totul necunoscută și unde totuși trebuie să reîncep să trăiesc. Totul este nou, necunoscut și nu știu ce să fac. Viața, viața mea trebuie reconstruită reîncepând de la zero.“

Mărturia lui J.L.K., refugiat din Congo-Brazzaville

- 1 Realizează, pe baza textului, o listă a dificultăților cu care s-a confruntat refugiatul din Congo.
- 2 Realizează o investigație despre viața unui migrant român. (Folosește experiența unui membru al familiei/cunoscut/relatare din presă.)

Investigație – Fenomenul migraționist în România

Urmărește timp de o săptămână emisiunile radio/TV sau articolele din presa scrisă și realizează o monitorizare a fenomenului migraționist în România. Urmărește de câte ori s-au transmis în mass-media informații despre emigranții români, cum au fost prezentați aceștia, ce fel de imagini au fost utilizate. Elaborează un raport cu rezultatele acestei monitorizări.

Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO) este una dintre cele 16 agenții specializate din cadrul Organizației Națiunilor Unite (ONU), a cărei misiune este să contribuie la promovarea păcii și a securității în lume prin intermediul educației, științei și culturii. A fost constituită la 16 noiembrie 1945 de 20 de state, iar România i s-a alăturat la 27 iulie 1956. În prezent, UNESCO cuprinde 195 de state membre și 10 state asociate, având sediul la Paris, în Franța.

UNESCO vizează un plan de protejare a bunurilor culturale și naturale din lume, prin *Convenția privind Protecția Patrimoniului Mondial Cultural și Natural*, aprobată în 1972. Aceasta stabilește că anumite bunuri din patrimoniul cultural prezintă o importanță excepțională care necesită protejarea lor ca parte din patrimoniul mondial al întregii omeniri. *Lista Patrimoniului Mondial*, constituită odată cu adoptarea Convenției, conține obiective culturale, naturale și mixte. În prezent, *Lista Patrimoniului Mondial* pentru România cuprinde Delta Dunării (1991), satele cu biserici fortificate din Transilvania (1993), bisericile pictate din Moldova (1993, 2010), Mănăstirea Horezu (1993), cetățile dacice din Munții Orăștiei (1999), centrul istoric al Sighișoarei (1999) și bisericile de lemn din Maramureș (1999). Pe lista de propuneri se află și alte monumente și locuri.

Delta Dunării

Unică în lume, Delta Dunării este clasificată drept rezervație a biosferei (înveliș al Pământului în care se desfășoară viața) la nivel național. Este mediul de viață a peste 360 de specii de păsări și 45 de specii de pește de apă dulce.

Satele cu biserici fortificate din Transilvania

Șapte dintre cele peste 250 de sate săsești cu biserici întărite din Transilvania – Biertan (vezi foto), Câlnic, Dârjiu, Prejmer, Saschiz, Viscri și Valea Viilor, – au fost incluse în *Lista Patrimoniului Mondial UNESCO*. Acestea sunt adevărate cetăți cu ziduri groase și turnuri înalte de apărare, cu poduri mobile, metereze și guri de tragere.

Mănăstirea Horezu

Se află în satul Romanii de Jos din județul Vâlcea și este cea mai importantă ctitorie a lui Constantin Brâncoveanu (1688 – 1714), construită între anii 1690 și 1693 în stil brâncovenesc, sinteză a artei românești din acel timp.

Cetățile dacice din Munții Orăștiei

Realizate în stilul *murus dacicus*, cele șase fortărețe dacice din Munții Orăștiei – Sarmizegetusa Regia (Grădiștea de Munte), cetatea dacică de la Costești-Cetățuia, cea de la Costești-Blidaru, cea de la Luncani-Piatra Roșie, de la Bănița și cea de la Căpâlna – au fost construite între secolele I î.H. și I d.H. pentru apărare și protecție împotriva cuceririi romane.

Bisericile pictate din Moldova

Dintre bisericile din nordul Moldovei, opt se află pe *Lista Patrimoniului Mondial*, fiind considerate „capodopere inspirate din arta bizantină” datorită picturilor murale exterioare, precum și semnificației culturale și religioase: Biserica „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul” din Arbore; Biserica „Adormirea Maicii Domnului și Sfântul Gheorghe” din Mănăstirea Humorului; Biserica „Buna Vestire” din Vatra Moldoviței; Biserica „Înălțarea Sfintei Cruci” din Pătrăuți; Biserica „Sfântul Nicolae” din Probota; Biserica „Sfântul Gheorghe și Sfântul Ioan cel Nou” din Suceava; Biserica „Sfântul Gheorghe” din Voroneț (vezi foto); Biserica „Învierea Domnului” din Sucevița.

Bisericile din lemn din Maramureș

Bisericile din lemn incluse în patrimoniul UNESCO – Budești Josani, Desești, Bârsana, Poienile Izei și Teud Deal, Șurdești și Plopiș și biserica Sf. Arhangheli din Rogoz – prezintă trăsături comune cu alte biserici de lemn românești, însă și trăsături particulare date de specificul zonei. Sunt înguste, înalte, cu turle suple și lungi, iar tehnica îmbinării lemnului este specifică. Prin toate aceste aspecte este evidențiată importanța bisericii în viața comunității.

Centrul istoric din Sighișoara

Dovadă clară a culturii și moștenirii sașilor transilvăneni, centrul istoric din Sighișoara este de o frumusețe remarcabilă. Este apreciată drept cea mai mare cetate medievală locuită fără întrerupere din Europa.

Studiază, pentru una dintre țările Uniunii Europene (la alegere), patrimoniul său UNESCO. Alege unul dintre bunurile sale culturale sau naturale și realizează o prezentare folosind mijloace multimedia pe care s-o expui în fața clasei.

Istoria în viața ta

Fațete ale diversității

Dumnezeul tău este evreu, cifrele utilizate sunt arabe, literele cu care scrii sunt latine, democrația pe care o practici este grecească, legile pe care le respecti au origini romane, valsul pe care-l adori este vienez, gulașul gustos din farfuria ta este ungurească, pizza și spaghetti pe care le mănânci sunt italiene, șampania pe care o savorezi este franceză, ceaiul îți bei după obiceiul englezesc, cafeaua atât de aromată este braziliană, halva cea dulce este turcească, ceasul de pe mâna ta este elvețian, mașina pe care o conduci este germană, radioul pe care îl asculți este coreean, videocasetofonul este japonez, calculatorul personal a fost asamblat în Taiwan, soft-ul lui este american, tricoul tău este indian, adidașii sunt „made in China“, parfumul care te desfată este francezesc, telenovelele cu care te relaxezi sunt latino-americane, cântecele și filmele artistice pe care le adori sunt americane, vacanțele tale sunt turcești, tunisiene sau marocane, și... mai reproșezi vecinului tău că este străin.

Text afișat pe ușa unui restaurant din Paris

ACȚIONEAZĂ!

Campanie de promovare a diversității culturale

Pornind de la simbolistica textului și a ilustrației, elaborează, împreună cu colegii de clasă, planul unei campanii de promovare a diversității culturale, sub forma unui Festival al diversității organizat la sfârșitul anului școlar. Folosiți ca suport sugestiile următoare:

- scenă englezească/japoneză de servire a ceaiului;
- parada costumelor tradiționale nemțești;
- o prezentare de modă italiană;
- expoziții gastronomice ale diverselor bucătării naționale;
- o partidă de fotbal american sau alte jocuri naționale;
- imagini cu obiective turistice din toată Europa/lumea;
- dansuri tradiționale și moderne din diverse țări;
- cântece interpretate în diverse limbi etc.

INFORMEAZĂ-TE!

Pentru a afla mai multe despre lumea postbelică, îți recomandăm:

cărți de citit	pagini web de accesat	locuri de vizitat	filme de vizionat
<p><i>Eu sunt Malala</i> – Malala Yousafzai</p> <p><i>La noi, când vine iarna</i> – Mircea Diaconu</p> <p><i>Povestiri din Kolîma</i> – Varlam Șalamov</p> <p><i>Suflare în vânt</i> – Bob Dylan</p>	<p>europa.eu/european-union/index_ro</p> <p>www.unicef.ro/pagina-copiilor/drepturi/drepturile-copilului/</p> <p>www.comunismulinromania.ro/</p> <p>www.iiccr.ro/category/public_larg/elevi/</p> <p>www.filmedocumentare.com/tag/comunism/</p>	<p>Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței – București</p> <p>Muzeul Memorial Sighet</p> <p>Fortul 13 – Jilava – București</p> <p>Penitenciarul de la Pitești</p>	<p><i>Un adevăr incomod</i> (2007)</p> <p><i>Cum mi-am petrecut sfârșitul lumii</i> (2006)</p>

Trusa cu instrumente

Cum realizez o argumentare

Pasul 1

decid asupra punctului de vedere pe care vreau să-l argumentez

Pasul 2

stabilesc care sunt dovezile pe care le pot folosi în susținerea punctului meu de vedere

Pasul 3

ordonez argumentele (fiecare cu dovezile sale) în ordinea importanței

Pasul 4

construiesc introducerea, susțin argumentele (de ce este tema importantă) și prezint argumentele cu dovezi

Pasul 5

construiesc concluziile (dacă dovezile susțin punctul meu de vedere)

Argumentarea este un mijloc prin care se susține sau se demonstrează un punct de vedere privitor la o anumită temă. Scopul este de a convinge partenerul de valabilitatea opiniei exprimate. Pașii obligatorii sunt: a susține, a dovedi, a întări.

Cum creez o hartă conceptuală

Pasul 1

alegerea unui concept de analizat

Pasul 2

căutarea unei definiții și discutarea acesteia

Pasul 3

alegerea evenimentului sau procesului care ilustrează felul în care acest concept a fost aplicat și/sau înțeles într-o anumită epocă

Pasul 4

alegerea unei formule grafice. Aceasta poate să fie una organizată concentric sau ca un arbore

Pasul 5

notarea în schemă a conceptului și a termenilor care îl explică.

O hartă conceptuală este utilă atunci când vrem să prezentăm felul în care un concept, fie acesta unul teoretic (libertatea, de exemplu) sau practic (cetățenia, monarhia constituțională, granițele naturale, drepturile politice etc.), este legat de alte concepte și termeni care contribuie la înțelegerea unui eveniment sau fenomen istoric.

Cum realizez o investigație

Pasul 1

stabilirea temei și clarificarea domeniului de investigație

Pasul 2

alcătuirea unui plan de investigație care să includă: sursele de informare (enciclopedii, alte cărți, internet), termenul de realizare, etapele de lucru

Pasul 3

realizarea cercetării și colectarea materialelor

Pasul 4

selecția materialelor și organizarea lor coerentă (texte, surse istorice)

Pasul 5

formularea concluziilor

Pasul 6

prezentarea concluziilor investigației

Cum realizez un eseu

Pasul 1

alegerea temei

Pasul 2

documentarea surselor diverse și colectarea materialului

Pasul 3

realizarea planului eseului sau a schiței eseului

Pasul 4

realizarea cercetării și a documentării

Pasul 5

redactarea eseului respectând aspectele formale (introducere, conținut, concluzii)

Recapitulare

Reconstrucție și dezvoltare. Viața cotidiană

Reconstrucție postbelică

- refacere economică – planurile Truman și Marshall

Modele de dezvoltare economică:

- modelul economiei de piață: proprietate privată, liberă inițiativă, concurență
- modelul economic comunist: dirijism/centralism, proprietate de stat, planificare ineficientă

Viața cotidiană:

- statul bunăstării generale: prosperitate economică, confort cotidian, timp liber
- societate de consum

Evoluții economice

- cea de-a treia revoluție industrială bazată pe electronică, informatică și energie nucleară

Democrație versus comunism. Războiul Rece (1945 – 1991)

Sistemul politic democratic:

- caracterizare: pluripartidism, diversitate ideologică, drepturi și libertăți cetățenești

Sistemul politic comunist (totalitar)

- caracterizare: centralizare politică, ideologie unică, partid unic, poliție politică, drepturi și libertăți cetățenești îngrădite (cenzură), controlul statului asupra vieții publice și private
- 1989 – prăbușirea sistemului comunist
- se mai menține în unele zone ale lumii

Războiul Rece

- confruntare între sistemele democratic (SUA) și comunist (URSS) în plan economic, politico-militar și ideologic
- alianțe politico-militare: NATO și Tratatul de la Varșovia
- crize: blocada Berlinului, împărțirea Germaniei (RFG și RDG), războaiele din Coreea și din Vietnam, criza rachetelor din Cuba

Uniunea Europeană: principii de organizare și funcționare

Necesitate

- provocările secolului XX

Proces de integrare:

- s-a desfășurat gradual:
 - plan economic – CECO (1951), CEE (1957)
 - plan politic – UE (1992)
 - monetar – Euro
- integrarea statelor – în mai multe valuri
- s-a accelerat după prăbușirea comunismului (27 de state)
- integrarea României – NATO (2004), UE (2007)

Artizani:

- Jean Monnet și Robert Schuman
- **Principii de organizare:**
 - principiile economiei de piață, respectul pentru demnitatea umană, libertate, democrație, egalitate, stat de drept și respectarea drepturilor omului, inclusiv ale minorităților

Lumea contemporană. Globalizarea

Caracterizare generală:

- o lume multipolară (SUA, Japonia, Uniunea Europeană, China etc.)

Globalizarea

- a debutat în perioada postbelică și s-a accelerat după 1990
- cuprinde domeniile economic, financiar, cultural și al comunicațiilor
- a generat schimbări profunde în stilul de viață al oamenilor (timp liber, diversificarea formelor de divertisment)

Societatea informațională

- factori: dezvoltarea comunicării, generalizarea muncii cu calculatorul, capacități mari de stocare și de transfer de informație etc.
- consecințe multiple: organizarea muncii, timp liber, modificări de comportament etc.
- Sfârșitul Războiului Rece (1991)

Autoevaluare

COMPETENȚE

- Folosesc diverse tehnici/metode de muncă intelectuală pentru studiul lumii postbelice.

- Analizez critic o sursă istorică privind aspecte ale lumii postbelice și răspund cerințelor.

- Utilizez corect coordonatele de timp și spațiu cu privire la lumea postbelică.

- Descopăr elemente de continuitate și schimbare în evoluția sistemului de valori din perioada postbelică până astăzi.

- Realizez în echipă un proiect pe baza unor resurse multimedia.

Folosind informațiile din această unitate și indicațiile de la rubrica Trusa de instrumente (pagina 120), sunt capabil:

- să realizez o hartă conceptuală a lumii postbelice;

„Deșeurile ajunse în spațiu în urma numeroaselor lansări din cadrul programelor spațiale americane, rusești și, mai nou, europene, japoneze sau chineze au dimensiuni care variază între câțiva centimetri și câțiva metri și cântăresc în total aproximativ 5 500 de tone, ceea ce le transformă într-o adevărată amenințare, atât pentru viitoarele zboruri cosmice, cât și pentru zborurile de linie ale aviației comerciale.” (Raport NASA, 2004)

- să răspund pe baza textului cerințelor de mai jos:

- identific aspectul la care se referă textul sursei;
- menționez, pe baza textului, trei state care au desfășurat programe spațiale;
- precizez, pe baza textului, o consecință a poluării spațiului cosmic;
- enumăr alte aspecte ale poluării.

- să precizez anul integrării în UE a statelor marcate cu culorile: albastru, roșu, mov, galben, portocaliu;

- să enumăr câte un element de continuitate între secolul al XX-lea și secolul al XXI-lea în plan economic, politic, cultural;

- să realizez, împreună cu colegul de bancă, o mapă privind Uniunea Europeană, studiind informațiile oferite de site-ul oficial al UE în limba română, secțiunea copii (europa.eu/kids-corner).

Grilă de autoevaluare	suficient	bine	foarte bine
1	atingerea a 2 pași din metoda <i>Cum creez o hartă conceptuală /</i> (informații relevante și corecte)	atingerea a 4 pași din metoda <i>Cum creez o hartă conceptuală /</i> (informații relevante și corecte)	atingerea a 5 pași din metoda <i>Cum creez o hartă conceptuală /</i> (informații relevante și corecte)
2	răspuns corect la 2 cerințe	răspuns corect la 3 cerințe	răspuns corect la 4 cerințe
3	precizarea a 2 ani corecți	precizarea a 4 ani corecți	precizarea a 5 ani corecți
4	menționarea a unui element de continuitate	menționarea a 2 elemente de continuitate	menționarea a 3 elemente de continuitate
5	atingerea a 2 pași din metoda <i>Cum realizez un portofoliu / o mapă tematică</i> (informații relevante și corecte)	atingerea a 4 pași din metoda <i>Cum realizez un portofoliu / o mapă tematică</i> (informații relevante și corecte)	atingerea a 5 pași din metoda <i>Cum realizez un portofoliu / o mapă tematică</i> (informații relevante și corecte)

Evaluare sumativă

I. Menționează câte un fapt istoric relevant pentru următoarele date istorice:

1945 **1957** **1992** **1989**

II. Studiază cu atenție harta și răspunde cerințelor de mai jos.

- 1 Enumeră 5 state comuniste.
- 2 Explică semnificația simbolului folosit pe hartă (secera și ciocanul).

I	16 puncte
II	15 puncte
III	12 puncte
IV	12 puncte
V	15 puncte
VI	20 de puncte
Oficiu:	10 puncte
Total:	100 de puncte

III. Prezintă o cauză și o consecință a aderării României la Uniunea Europeană.

IV. Construiește propoziții corecte din punct de vedere istoric cu următoarele cuvinte/expresii:

globalizare societate informațională internet multipolar

V. Realizează un text de 10 rânduri în care să prezinți 3 aspecte ale vieții cotidiene post-belice în lumea urbană.

VI. Citește cu atenție textul următor și răspunde cerințelor de mai jos.

„În ciuda diversității, țările din UE au scopuri comune.

- Doresc ca toate țările UE să prospere și să aibă condiții mai bune de viață. UE dispune deja de cel mai mare spațiu economic din lume.
- Doresc pace și securitate în Europa și în lume. În loc să intre în conflicte armate, mai degrabă se așază la o masă rotundă și rezolvă problemele discutând.
- Doresc ca toți cetățenii UE să se bucure de aceleași drepturi și libertăți fundamentale, să trăiască fără discriminare și să se bucure de șanse egale.“ (europa.eu/kids-corner)

- 1 Menționează trei elemente de diversitate ale Uniunii Europene.
- 2 Precizează anul constituirii UE.
- 3 Enumeră trei obiective ale țărilor membre ale UE.
- 4 Menționează trei drepturi și libertăți fundamentale de care se bucură cetățenii UE.

Glosar

A

Amendament – îmbunătățire (a unui text, mai ales a unei legi) prin completări sau modificări parțiale.

Anexare – încorporare (uneori cu forța) a unui stat sau a unei provincii.

Arhiduce – titlu dat prinților din Casa Imperială a Austriei.

Asigurare socială – formă de ocrotire a oamenilor muncii constând în acordarea de ajutoare materiale și medicale în cazuri de boală, în trimiterea la odihnă sau la cură etc.

Atentat – acțiune violentă, criminală, prin care se încearcă suprimarea unei persoane.

Avion cu reacție – avion propulsat de unul sau mai multe motoare cu reacție (motoare care funcționează pe baza eliberării unui jet rapid de fluide).

B

Blindaj – înveliș de plăci groase de metal care acoperă părțile exterioare ale unui vas de război, ale unui tanc, automobil, vagon etc., pentru a le proteja contra proiectilelor.

Bolșevism – curent de gândire politică comunistă, apărut în Rusia la începutul secolului al XX-lea.

Bombă atomică – bombă bazată pe energia nucleară, cu o putere de distrugere extraordinară.

C

Calibru – diametrul interior al țevii unei guri de foc (pușcă, pistol, tun etc.).

Capitulare – încetare a ostilităților și acceptare a condițiilor impuse de învingător.

Centralism – sistem de administrație potrivit căruia instituțiile locale se află, în orice problemă, în subordinea instituțiilor centrale și lucrează după dispozițiile acestora din urmă.

Cenzură – control exercitat de anumite organe ale unui stat asupra publicațiilor, spectacolelor, emisiunilor și, în timp de război, asupra corespondenței trimise prin poștă.

Colectivizare – unirea principalelor mijloace de producție ale țărănimii (pământuri, utilaje) în cooperative în care țărani lucrează în comun.

Companie multinațională – întreprindere cu activități și patrimoniu ce se repartizează pe mai multe națiuni.

Companie transnațională – întreprindere cu activități și patrimoniu care depășesc granițele naționale.

Concurență – rivalitate, luptă între industriași sau între comercianți pentru acaparea pieței, pentru obținerea unor profituri cât mai mari etc.

Constituție – lege fundamentală a unui stat, care cuprinde principiile de bază ale organizării lui, stabilește drepturile și datoriile fundamentale ale cetățenilor, sistemul electoral, organizarea organelor supreme și locale etc.

Convenție – înțelegere între două sau mai multe state cu privire la anumite probleme sau obiective de realizat.

Cuirasat – navă de linie de mare tonaj având corpul protejat de o cuirasă (armătură formată din plăci de oțel special) puternică și tunuri de mare calibru.

Cultul conducătorului – atitudine de admirație (exagerată) provocată și controlată cu privire la un conducător (sau la o personalitate), considerat ca înzestrat cu calități deosebite de ordin intelectual, afectiv, organizatoric etc.

Cultură de masă – ansamblu de cunoștințe și de valori cu care masele vin în contact prin participare creatoare sau prin asimilare.

D

Dictatură – formă de guvernare în care o persoană (sau o colectivitate restrânsă) deține autoritatea supremă, nelimitată prin legi, bazată adesea pe violență.

Digital – tehnologia electronică care generează, stochează și procesează semnale digitale.

Discriminare – politică prin care un stat sau o categorie de cetățeni ai unui stat sunt lipsiți de anumite drepturi pe baza unor considerente nelegitime.

E

Emanciparea femeilor – scoatere a femeii, prin lege, din starea de dependență socială, economică și politică (și acordarea de drepturi sociale, economice, politice egale cu ale bărbatului).

F

Faliment – incapacitate de a achita datoriile bănești în care se află un comerciant, un industriaș etc., declarată de o instanță judiciară.

Feminism – mișcare socială care susține egalitatea în drepturi a femeii cu bărbatul în toate sferile de activitate.

G

Gaz de seră (gaz cu efect de seră) – este orice compus gazos prezent în atmosferă, care este capabil să absoarbă radiațiile infraroșii, reținând căldura în atmosferă. Prin creșterea căldurii din atmosferă, gazele cu efect de seră sunt responsabile de *efectul de seră*, ceea ce duce, în cele din urmă la încălzirea globală.

Grevă – încetare organizată a activității într-una sau mai multe întreprinderi, instituții etc., cu scopul de a-i determina pe patroni sau autoritățile să satisfacă unele revendicări (economice, politice etc.).

Gulag – lagăr din Rusia comunistă, în special pentru prizonierii politici.

H

Hidraulic – care funcționează prin presiunea apei sau a altor lichide.

I

Inteligență artificială – capacitate a sistemelor tehnice evoluat de a obține performanțe apropiate de ale omului.

Internet – rețea informatică mondială între computere conectate la diferite rețele locale destinată să faciliteze schimbul de date și de informații în diverse domenii (al poștei electronice etc.).

Inviolabilitate – a se afla în mod legal la adăpost de orice urmărire, de orice atingere, de orice încălcare sau orice pedepsire.

L

Liberalism – doctrină opusă socialismului și dirijismului care proclamă principiul nonintervenției statului în economie, în relațiile economice existente între indivizi, grupuri sociale sau națiuni; promovează ideea libertății economice, a liberului schimb, a liberei concurențe etc.

M

Militant – persoană care militează, care luptă intens pentru un principiu, pentru o cauză, care desfășoară o activitate intensă într-un domeniu social, politic, cultural; luptător, combatant.

Mișcare avangardistă – mișcare intelectuală apărută la începutul sec. XX, caracterizată prin căutarea unor soluții radicale și prin ruperea de trecut și de tradiții; mișcare literar-artistică care sparge canoanele artei tradiționale, recurgând adesea la formule îndrăznețe sau excentrice.

Morganatică – termen atribuit soției dintr-o căsătorie încheiată între un bărbat dintr-o familie monarhică sau princiară și o femeie de altă condiție socială, care este socotită soție doar din punct de vedere legal, fără a primi însă rangul soțului.

Musulman – adept al mahomedanismului, islamismului adică credința în Alah.

N

Naționalism – doctrină politică bazată pe apărarea (uneori exagerată) a drepturilor și aspirațiilor naționale.

Naționalizare – trecerea în proprietatea statului a unor bunuri aflate în proprietate privată (locuințe, întreprinderi, bănci, suprafețe agricole).

Neutralitate – situație, atitudine a unui stat care nu se amestecă în conflictul dintre două sau mai multe state, care nu participă la pacte sau la alianțe militare și întreține relații pașnice cu fiecare stat beligerant în parte.

O

Ofensivă – formă principală a acțiunilor de luptă ale armatei, constând în luarea inițiativei operațiilor prin care se urmărește distrugerea forței inamicului și cucerirea terenului pe care îl ocupă.

Online – echipament, dispozitiv sau mod de prelucrare a datelor conectat direct la calculator.

P

Partizan – membru al unui detașament organizat de luptă, care acționează în timp de război împotriva inamicului, în spațiile frontului.

Patrimoniu – totalitatea bunurilor spirituale, culturale etc. care aparțin omenirii întregi.

Plan cincinal – instrument important în economia planificată cuprinzând un număr de obiective ce trebuie îndeplinite în termen de cinci ani.

Pluralism – principiu al democrației care preconizează menținerea mai multor forțe social-politice (partide, sindicate, organizații religioase etc.) interpușe între indivizi și stat, ca o condiție și o garanție a limitării puterii, a funcționării democrației.

Poliție politică – organ de represiune politică, care se ocupa cu urmărirea și represiunea celor care au alte opinii politice decât cele oficiale.

Portavion – navă militară de mare tonaj destinată transportului și lansării avioanelor de luptă.

Productivitate – capacitatea de a produce (mult); eficacitate, randament.

Produsul Intern Brut (P.I.B.) – suma produselor finale, adică bunurile, serviciile pentru consum și investițiile brute, produse între granițele unei țări, în interiorul unei țări.

Prohibiție – măsură prin care statul interzice producția, circulația sau comercializarea anumitor produse.

Propagandă – răspândire a unor idei care prezintă și susțin o teorie, o concepție, un partid politic, cu scopul de a convinge și a câștiga adepți.

Protocol – document, act diplomatic care cuprinde consemnarea unor hotărâri sau a unei înțelegeri privind mai multe state.

R

Radar – instalație cu ajutorul căreia se detectează și se localizează obiecte îndepărtate prin emiterea unor unde radio.

Rasism – teorie social-politică care susține inegalitatea biologică și intelectuală a raselor umane; acțiune de discriminare rasială.

Ratificare – a da valabilitate unui act, unui tratat etc. prin aprobarea sau confirmarea lui în formă autentică.

Republică federativă – formă de republică alcătuită dintr-o federație de state care se autoguvernează.

Retribuție – plată în bani pentru o muncă prestată; salariu, remunerație.

S

Separarea puterilor – puterea statului divizată în diferite compartimente cu puteri și responsabilități separate și independente (cele trei puteri în stat: puterea executivă, puterea legislativă, puterea judecătorească).

Sindicat – organizație profesională de masă care are drept scop apărarea intereselor salariaților.

Stat major – organ de conducere a forțelor armate (pe lângă mari unități militare); sediu al acestui organ de conducere.

Subiect de drept – omul privit în individualitatea sa, căruia legea îi recunoaște calitatea de a avea drepturi și obligații.

Sufragetă – partizană a mișcării femeilor din Anglia de la începutul sec. al XX-lea, al cărei scop a fost obținerea drepturilor politice pentru femei.

Suveranitatea națiunii – principiu care afirmă dreptul oricărei națiuni la autodeterminare, libertatea ei politică de a-și alege organizarea juridică de stat și forma relațiilor cu alte națiuni.

T

Titlu de valoare – instrument financiar ce poate fi vândut și cumpărat (bancnote, acțiuni etc.).

Tranșee – șanț adânc, uneori întărit și apărat de o rețea de sârmă ghimpată, folosit în război ca adăpost împotriva bombardamentelor și a proiectilelor.

Tratative – discuții oficiale între două sau mai multe părți interesate, purtate în vederea încheierii unui tratat.

V

Viață privată – viață domestică (casnică), intimă, particulară, personală.

Sursele imaginilor

U1

Shutterstock:

pagini: 10, 11, 16, 33;

Wikimedia Commons:

pagini: 12, 13, 14, 18, 19, 20, 23, 24, 26, 27, 30;

Dreamstime:

pagini: 19, 28, 29, 40;

Alte surse:

p. 10: i.warosu.org;

p. 12: thegoodlifefrance.com;

p. 13: 1843magazine.com;

p. 16: gallica.bnf.fr;

p. 21: iwm.org.uk.

U3

Shutterstock:

pagini: 64, 65;

Wikimedia Commons:

pagini: 69, 70, 72, 73, 75, 77, 79, 81;

Dreamstime:

pagini: 79, 80, 85;

Alte surse:

p. 66: stirlingarchives.scot;

p. 68: sembury.weebly.com, ww2db.com;

p. 69: ww2db.com;

p. 74: imdb.com;

p. 76: setnet.info;

p. 80: vojnapovijest.vecernji.hr;

p. 81: polakpotrafi.pl, ww2db.com;

p. 82: concentrationholocaust.weebly.com;

p. 86: encyclopedia.ushmm.org;

p. 87: moldova.europalibera.org.

U2

Shutterstock:

pagini: 36, 37, 57;

Wikimedia Commons:

pagini: 38, 40, 41, 43, 44, 45, 47, 50, 53, 54, 56, 57, 58;

Dreamstime:

pagini: 40, 44, 45, 52, 56;

Alte surse:

p. 42: timeline.com;

p. 43: lewissuffragecollection.omeka.net;

p. 46: britannica.com;

p. 48: pikabu.ru;

p. 50: ww2db.com;

p. 51: nationalinterest.org;

p. 55: ww2db.com;

p. 59: ww2db.com;

p. 62: encyclopedia.ushmm.org.

U4

Shutterstock:

pagini: 88, 89, 93, 96, 97, 106, 111, 114, 116, 117;

Wikimedia Commons:

pagini: 89, 95, 97, 100, 101, 105, 108, 109, 110, 116;

Dreamstime:

pagini: 96, 97, 108, 109, 116, 117, 118;

Alte surse:

p. 92: wtop.com, etimpu.com;

p. 94: fototeca.iicr.ro;

p. 95: britannica.com;

p. 98: cellcode.us;

p. 100: piatasm.ro, autor;

p. 102: autor;

p. 104: elpando.com, europarl.europa.eu;

p. 109: europarl.europa.eu;

p. 112: politicalite.com;

p. 113: realitatea.net.

Programa școlară poate fi accesată la adresa: <http://programe.ise.ro/>.

Istorie

Clasa a VII-a